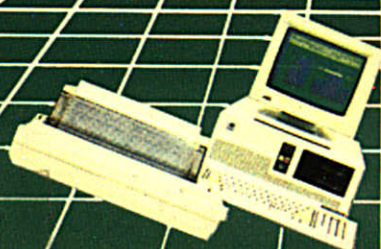
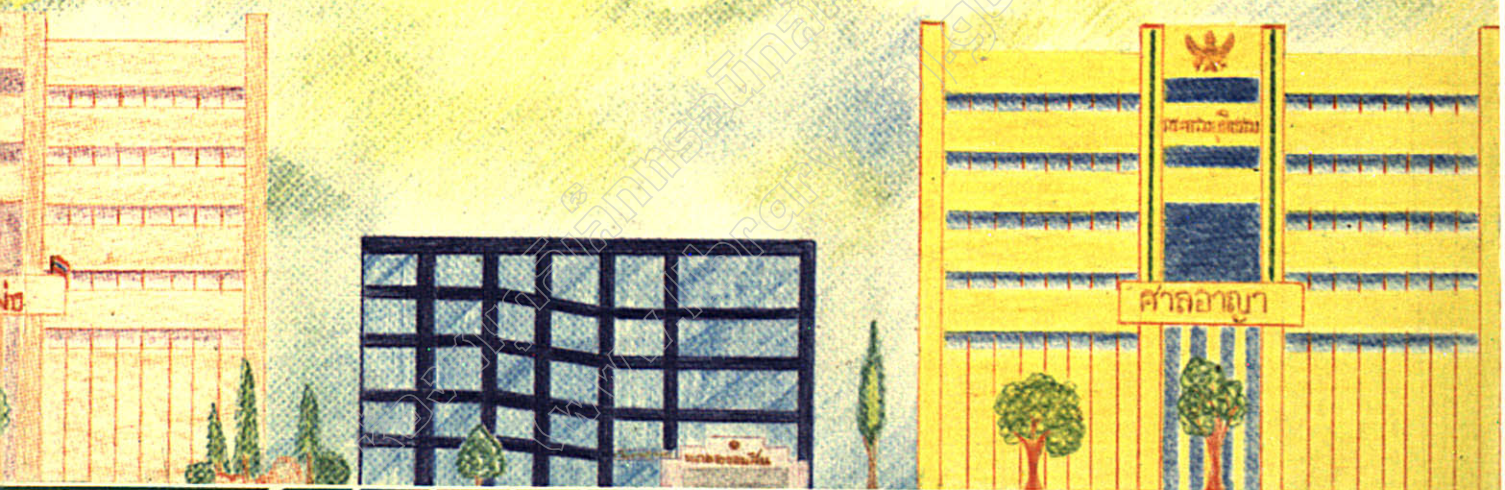

1 0 1 ปี

กระทรวงยุติธรรม

พร
๔/๕๓๖
น.๓

จากปก...
ความผสมผสานกลมกลืน
ระหว่างโลกแห่งความบริสุทธิ์ยุติธรรม
ประสานกับวิทยาการอันทันสมัย
ซึ่งเป็นก้าวใหม่ในปีที่ 101
และจะนำสู่ความก้าวหน้าตลอดไป

กองบัญชาการ
(www.mpr.go.th)

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่ผู้พิพากษาในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณ

ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันอังคาร ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๓๕

“ผู้พิพากษานี้เป็นส่วนประกอบสำคัญของสถาบัน ในประเทศการปกครองแบ่งเป็นสถาบัน มีสถาบันบริหารหรือรัฐบาล มีสถาบันนิติบัญญัติคือรัฐสภา และมีสถาบันตุลาการคือท่าน สถาบันตุลาการนี้เป็นหนึ่งในสามของสถาบันที่ปกครองประเทศ ซึ่งสถาบันทั้งสามนี้ดำเนินงานด้วยดี ด้วยความอิสระและไม่ก้าวถ่างกัน คือไม่ไปเกี่ยวในทางที่จะบังคับฝ่ายใด ประเทศก็จะปกครองไปได้ดี แต่ไม่ใช่หมายความว่าไม่ต้องรับรู้การทำงานของอีกสองสถาบัน ที่สำคัญจะต้องมีความเป็นอิสระ เพื่อความมีอิสระนั้นก็จะต้องปราศจากอคติอย่างที่ว่านี้ เพราะว่าถ้ามีอคติ เห็นก็เท่ากับเห็นกับตัว หรือเห็นกับหมู่คณะ จะทำให้สถาบันทลายลงมา และเมื่อทลายลงมา หนึ่งสถาบันในสามสถาบันทลายลงมา ประเทศชาติจะไปไหน เราก็เห็นได้ว่าในประเทศมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นมากเหมือนกัน แต่ถ้าเราบอกว่ามี ความไม่ถูกต้องเกิดขึ้น เราก็ไม่ถูกต้องบ้าง อันนั้นไม่ถูก ถ้าทุกคนคิดอย่างนี้ คนอื่นเขาก็คิดบ้าง แล้ว ก็มีความถูกต้องได้อย่างไร

ในประเทศชาติ อย่างน้อยที่สุดขอให้มีสถาบันหนึ่งแห่งหนึ่งที่แน่นแฟ้น และปราศจากอคติจริง ๆ คนอื่นเขาอาจไม่ได้บอกว่าข้าพเจ้าจะทำงานโดยปราศจากอคติ แต่ท่านได้พูดอย่างนั้น ท่านได้ลั่นวาจาไว้เป็นเสียงดังด้วย เสียงดังอาจนึกว่าอยู่ในห้องนี้เท่านั้นเอง แต่ว่ามันก้องอยู่ในโลก เพราะว่าท่านเป็นโลก แต่ละคนเป็นโลก ท่านก็ต้องจำและได้ยินคำปฏิญาณนี้ก้องตลอดชีวิต ฉะนั้นถ้าท่านทำถูกต้องอย่างนี้ ท่านจะมีเกียรติของท่าน แต่ละคนก็จะสามารถปฏิบัติงานตั้งแต่บัดนี้ไปจนกระทั่งเกษียณอายุ หรือแม้จะต่อจากเลยจากเกษียณอายุ จะเป็นคนที่ดี เป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริต เป็นคนที่มีประโยชน์แม้จะเป็นเพียงคนหนึ่งก็นับว่าได้พยุชาติบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ซึ่งความจริงประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุขมาจนทุกวันนี้อย่างมหัศจรรย์ก็เพราะเหตุว่าแต่ละคนได้พยุความดีไว้ไม่มากนักน้อย แม้จะคนเดียวหรือสองคนอาจช่วยชาติบ้านเมืองให้อยู่ได้

ฉะนั้นขอให้ท่านตระหนักและเข้าใจในคำปฏิญาณที่ท่านได้ให้ไว้ เพราะว่าคำปฏิญาณนี้ก็สรุปตลอดชีวิตของท่านจนถึงบัดนี้ และจะเป็นหลักสำหรับชีวิตของท่านจนตาย ถ้าทำได้อย่างนี้ก็ได้อีกว่าช่วยส่วนรวมประเทศชาติให้อยู่ ไม่สลายตัว ไม่พังเหมือนหลายประเทศที่ค่อนข้างจะตกต่ำ แล้วก็ในคราวเดียวกันอาจช่วยมนุษยชาติโดยส่วนรวมก็ได้ ฉะนั้นก็ขอให้ท่านทั้งหลายรักษาคำมั่นของการปฏิญาณนี้ไว้ตลอดไป”

คำขวัญจาก ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เนื่องจากการสถาปนากระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๕ เป็นต้นมา กระทรวงยุติธรรม ได้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานในการอำนวยความสะดวกในทางธุรการแก่ศาลทั้งหลาย ทำให้งานประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม ของศาลภายใต้พระปรมาภิไธยแห่งองค์พระมหากษัตริย์ดำเนินไปอย่างรวดเร็วเที่ยงธรรม และมีประสิทธิภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์เมื่อเริ่มต้นการสถาปนากระทรวงไว้ทุกประการ ทั้งนี้ ก็ด้วยผลแห่งความวิริยะ อุตสาหะ ของบรรพบุรุษการและข้าราชการธุรการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่อุทิศกำลังกายกำลังใจร่วมกันพัฒนากระทรวงยุติธรรม อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในทุก ๆ ด้าน จนเป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนโดยเสมอมา

ในวาระอันเป็นมงคลวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรมครบรอบ ๑๐๑ ปี ผมขอถือโอกาสนี้ อารธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้โปรดดลบันดาลให้ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการธุรการ และลูกจ้างทุกท่าน ตลอดจนทั้งครอบครัว จงประสบความสุขความเจริญ และความสำเริงในสิ่งอันพึงปรารถนาทุกประการ เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ให้กระทรวงยุติธรรม มีความเจริญรุ่งเรืองสถิตสถาพรสืบไปเป็นลำดับ เป็นสถาบันในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและประเทศชาติโดยตลอดไป

(นายสุวิทย์ คุณกิตติ)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

คำขวัญของประธานศาลฎีกา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน มีนาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๐ โดยทรงเห็นว่าคดีความที่มีอยู่ตามโรงศาลต่าง ๆ นั้นมีมากขึ้นทุกวัน ศาลที่จะพิจารณาคดีเหล่านั้น ก็แยกย้ายกันอยู่หลายกระทรวง ทำให้คดีความต้องล่าช้า จึงเห็นสมควรที่จะสถาปนากระทรวงยุติธรรมเพื่อให้เป็นที่รวมแห่งศาล ยุติธรรมทั้งปวงในการที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

ตลอดเวลาอันยาวนานนับตั้งแต่กระทรวงยุติธรรมได้รับการสถาปนามาจนถึงปัจจุบันนี้ กระทรวงยุติธรรมได้อำนวยความสะดวกในด้านธุรการแก่ศาลทั้งหลายด้วยดีเสมอมา ซึ่งส่งผลให้งานประสิทธิประสาทความยุติธรรมของศาลได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่ง

ในโอกาสคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรมครบ ๑๐๑ ปี ผมขอส่งความปรารถนาดี และขออำนวยพรให้ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการธุรการ และลูกจ้างของกระทรวงนี้ ตลอดจนครอบครัวทุกท่าน จงประสบแต่ความสุขความเจริญและมีความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ทุกประการ

(นายประมาท ชันเชื้อ)
ประธานศาลฎีกา

คำขวัญของปลัดกระทรวงยุติธรรม

ศาลและกระทรวงยุติธรรม คือ สถาบันที่ฝังรากลึกซึ่งความยุติธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชนในด้านนิติธรรมโดยตลอดมา แม้ในอดีตจะเกิดวิกฤตการณ์บางอย่างผ่านเข้ามา สถาบันศาลก็ยังให้บริการแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานของศาลและกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และสามารถรองรับสภาพการณ์ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการดังกล่าวได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงยุติธรรม แก่โครงสร้างวิธีปฏิบัติราชการให้ทันสมัย เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาราคคดีและการบริหารงานคดีเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ เพิ่มพูนความรู้ทางวิทยาการสมัยใหม่ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติราชการ เร่งรัดปรับปรุงด้านสวัสดิการ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการเสริมสร้างความรักสามัคคี ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ตลอดจนเผยแพร่ผลงานและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อมวลชน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน การพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกฝ่ายและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมทุกหน่วย โดยมีการประสานงานอย่างเหมาะสมขอให้เจ้าหน้าที่ทุกท่านเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตน ทุ่มีเท เสียสละ เพื่อเกียรติภูมิของสถาบันและเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติตลอดไป

เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรมครบรอบ ๑๐๑ ปี ในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๖ ผมขอส่งความปรารถนาดีและขออำนวยการให้ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการตุลาการ ตลอดจนลูกจ้างทุกท่านจงประสบแต่ความสุข ความเจริญ ดำรงความสุจริตยุติธรรม เพื่อเป็นที่พึ่งของประชาชนทุกหมู่เหล่าสืบไป

(นายสุประคิชฐ์ หุตะสิงห์)
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ส อ ร บ อ ญ

หน้า

4	คำขวัญจากประธานศาลฎีกา
5	คำขวัญจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
6	คำขวัญจากปลัดกระทรวงยุติธรรม
8	ความเคลื่อนไหวภายใต้แผนพัฒนาศาล และกระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535-2539 ประจำปีงบประมาณ 2535
14	ก้าวต่อไปของกระทรวงยุติธรรม
17	นโยบายของกระทรวงยุติธรรม
19	แนวนโยบายในการบริหารงานของปลัดกระทรวงยุติธรรม
21	๑๐๑ ปี กระทรวงยุติธรรมกับการพัฒนาข้าราชการตุลาการ
26	ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของกระทรวงยุติธรรม
27	การใช้คอมพิวเตอร์ในการเร่งรัดชำระพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 1
30	ศาลฎีกากับแนวทางพัฒนา
33	การแยกศาลเป็นอิสระ
45	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญารวมกรุงเทพใต้ ศาลล่าสุดของกระทรวงยุติธรรม
50	การรักษาความปลอดภัยในศาลและกระทรวงยุติธรรม
56	กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
81	การอนุญาตตุลาการ ความรู้เบื้องต้นในทางทฤษฎี
72	กรมบังคับคดี ในโอกาสครบรอบสถาปนา กระทรวงยุติธรรม 101 ปี
76	กรณีปรับเงินเดือนข้าราชการตุลาการ
78	ศาลอาญา
83	ศาลแพ่งกับการพัฒนา
87	ศาลอุทธรณ์ที่ท่าเรือจึก
90	ควรมีศาลเยาวชนและครอบครัวที่ราชอาณาจักรหรือยัง
95	การพัฒนาและความก้าวหน้าของศาลภาษีอากรกลาง
97	การสัมมนาข้าราชการ เรื่อง "สถานภาพของสถาบันตุลาการในสถานการณ์ปัจจุบัน"
104	สถิติคดีที่น่าสนใจ
107	ความเป็นไปในรอบปี
113	โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิด กรมคุมประพฤติ

ความเคลื่อนไหว

ภายใต้

แผนพัฒนาศาล

และกระทรวงยุติธรรม

ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙)

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๓๕

เล่มที่ ๑

สหกรณ์ เพ็ชรนรินทร์

คณะกรรมการนโยบายและแผน
กระทรวงยุติธรรม

การวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานขององค์กรไม่ว่าจะเป็นภาคราชการหรือภาคเอกชน เพราะเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้ภารกิจขององค์กรดำเนินไปอย่างมีระบบและมีขั้นตอน โดยสอดคล้องกับสภาพปัญหา ระยะเวลา ความต้องการขององค์กร และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายขององค์กร ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในขณะนั้น อย่างคุ้มค่า และได้ผลตอบสนองมากที่สุด ดังนั้นการนำกระบวนการวางแผนมาใช้ในการบริหารงาน จึงทำให้กิจการขององค์กรมีความทันสมัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะการมีวิธีการ เป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนจนสามารถกล่าวได้ว่าการวางแผนที่ดีเท่ากับภารกิจขององค์กรได้สำเร็จลุล่วงไปแล้วครึ่งหนึ่ง

กระทรวงยุติธรรมได้นำระบบการวางแผนมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมอย่างจริงจังในปีงบประมาณ ๒๕๒๕ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) จนถึงขณะนี้ กระทรวงยุติธรรมได้นำระบบการวางแผนมาใช้ถึง ๓ ฉบับแล้ว ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการดำเนินงานตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ซึ่งย่างเข้าปีที่ ๒ ของแผนฉบับนี้

สำหรับ ๑ ปีที่ผ่านมาหรือปีงบประมาณ ๒๕๓๕ (๑ ตุลาคม ๒๕๓๔-๓๐ กันยายน ๒๕๓๕) กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมภายใต้ทิศทางของแผนพัฒนาศาลฯ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ตลอดจนทางด้านกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ดังนี้

การพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมภายใต้แผนพัฒนาศาลฯ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙)

ทิศทางของแผนพัฒนาศาลฯ โดยสาระสำคัญแล้ว คือการมุ่งพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนภาระหน้าที่ของศาลและกระทรวงยุติธรรมที่มีเป้าหมายในด้านการพิจารณาพิพากษาคดี และดำเนินการในกิจการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้านอื่น อันได้แก่ด้านการบังคับคดี ด้านการคุมประพฤติ และด้านอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น ให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึงในทุกส่วนของประเทศ อีกทั้งครอบคลุมถึงสิทธิที่ประชาชนพึงมีพึงได้จากบทบาทและหน้าที่ของศาลและกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น แผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) จึงมีเป้าหมายหลักที่จะตอบสนองต่อทิศทางดังกล่าว ด้วยการพัฒนาระบบการบริหารในด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายกระจายการบริการของศาลและกระทรวงยุติธรรมไปยังประชาชนให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น พร้อม ๆ กับพัฒนาการบริการให้เป็นการเฉพาะด้านตามสภาพ

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สำหรับผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๓๕ สามารถจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านการเร่งรัดการพิจารณาคดีของศาล มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ คือ พัฒนาระบบงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารงานด้วยความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ และจัดตั้งศาลเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลการดำเนินงานจำแนกตามโครงการดังนี้

๑.๑ โครงการนำระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรม เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ดังกล่าวได้แก่ ระบบคอมพิวเตอร์ ระบบไมโครฟิล์ม และระบบโทรสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะระบบคอมพิวเตอร์ สามารถช่วยในการค้นหาคำพิพากษาศาลฎีกา คำสั่ง คำร้องศาลฎีกา และตัวบทกฎหมายได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเวลาไม่เกิน ๓๐ นาที ต่อเรื่องหนึ่ง ๆ ในขณะที่การค้นหาคำพิพากษาศาลฎีกาด้วยมือจะต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๑-๕ ชั่วโมง ปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์ได้เปิดใช้งานได้แล้วที่ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ และที่ศาล ๘ แห่ง คือ

ศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแขวง พระนครเหนือและศาลแรงงานกลาง สำหรับ ศาลอื่น ๆ ทั่วประเทศอยู่ในระหว่างดำเนินการ online กับศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ ส่วน ระบบโมโครฟิล์มได้เปิดใช้งานเฉพาะที่ศูนย์ บริการข้อมูลตุลาการเพียงแห่งเดียว สำหรับ ระบบโทรสารกระทรวงฯ ได้สนับสนุนให้ศาล และหน่วยงานต่าง ๆ นำมาใช้ในการติดต่อ สื่อสารเพื่อการบริหารงานครบทุกส่วนแล้ว

๑.๒ โครงการจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลอาญากรุงเทพใต้ กำหนดจัดตั้งที่ ทำการศาลที่ซอยเจริญกรุง ๖๓ เขตยานนาวา แต่เนื่องจากในปัจจุบันยังอยู่ในระหว่าง ดำเนินการให้ประชาชนที่เข้าไปอยู่อาศัย ในพื้นที่ดังกล่าวรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไป ทั้งนี้ กระทรวงฯ จ่ายค่าชดเชยให้ตามความ เหมาะสมคาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ ๒๕๓๖ ซึ่งกระทรวงฯ จะได้เริ่ม ดำเนินการก่อสร้างอาคารศาลต่อไป ดังนั้น ในระยะแรกกระทรวงฯ จึงได้กำหนดเปิด ที่ทำการชั่วคราวที่อาคารศาลแพ่งและศาล อาญาเดิม ในวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๖ โครงการนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะสามารถ แบ่งเบาคดีของศาลแพ่งได้ถึง ประมาณร้อยละ ๕๕ และคดีของศาลอาญาประมาณร้อยละ ๓๘

๑.๓ โครงการฝึกอบรมและพัฒนา ข้าราชการฝ่ายตุลาการ บุคลากรในกระบวนการ ยุติธรรมและประชาชน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ทักษะและความรู้ที่จะใช้ประโยชน์ในการ ปฏิบัติราชการให้กับข้าราชการตุลาการ และ ข้าราชการตุลาการตลอดจนให้ความรู้ในด้าน กฎหมายแก่ประชาชน ในปีงบประมาณ ๒๕๓๕ กระทรวงฯ ได้จัดการอบรมและ สัมมนา ดังนี้

- จัดอบรมและสัมมนาข้าราชการ ตุลาการ จำนวน ๒๐ โครงการ ได้แก่ การ อบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ ๓๑ การประชุม ได้ระดม เรื่อง “พระราชบัญญัติว่าด้วยความ ผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔” การ ฝึกอบรมผู้พิพากษาหลักสูตร “กฎหมายที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง” รุ่นที่ ๕ การสัมมนาผู้ พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว เรื่อง “พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว

และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔” และการฝึกอบรมผู้พิพากษา หลักสูตร “กลไกกฎหมายธุรกิจการค้าระหว่าง ประเทศ” รุ่นที่ ๗ เป็นต้น

- จัดอบรมและสัมมนาข้าราชการตุลาการ จำนวน ๑๐ โครงการ ได้แก่ การฝึกอบรม หลักสูตร “วิทยากรฝึกอบรม” รุ่นที่ ๓ การ ฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนาหัวหน้างาน” รุ่นที่ ๕ การฝึกอบรมพนักงานคุมประพฤติ หลักสูตร “การบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด” และการสัมมนา ข้าราชการตุลาการระดับบริหารของศาล (จำ ศาล) ทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ ๕ เป็นต้น

- การฝึกอบรมและสัมมนาพิเศษ จำนวน ๑๗ โครงการ ได้แก่ การสัมมนาผล การวิจัยเรื่อง “การใช้สิทธิฎีกา” การอบรม กฎหมายสำหรับประชาชนรุ่นที่ ๑๔ การฝึก อบรมอาสาสมัครคุมประพฤติรุ่นที่ ๔๔-๔๗ และการจัดสัมมนาผู้พิพากษาสมาทบัล ศาล เยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ ๓ เป็นต้น

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีการดำ เนินการอื่น ๆ อีก ที่สนับสนุนเร่งรัดการ พิจารณาคดีของศาลและเอื้อประโยชน์ต่อการ บริหารราชการ ได้แก่ การศึกษาวิจัย การ พัฒนาห้องสมุด การจัดทำเอกสารวิชาการ และการปรับปรุงโครงสร้างสถาบันพัฒนา ฝ่ายตุลาการ ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการดำ เนินการอย่างต่อเนื่อง

๒. ด้านการสร้างความเป็นธรรมใน การอำนวยความยุติธรรม มีแนวทางการ

ดำเนินงานดังนี้ คือ การจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในกรุงเทพฯ และกระจายการบริการของศาลยุติธรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคในรูปของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ หรือการยกฐานะเป็นศาลเฉพาะด้าน ตลอดจนกระจายด้านการบังคับคดีไปสู่ส่วนภูมิภาค ในปีงบประมาณ ๒๕๓๕ สามารถจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลได้ ๑ แห่งที่ศาลจังหวัดภูเก็ต สำหรับการดำเนินงานในด้านอื่น ๆ เช่น โครงการจัดตั้งแผนกคดีอาญาเสพติดให้โทษ โครงการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คาดว่ากระทรวงจะนำมาดำเนินการในปีงบประมาณถัดไป

๓. ด้านการพัฒนาศาลเยาวชนและครอบครัว มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ คือ พัฒนาศาลคดีเด็กและเยาวชนที่มีอยู่เดิมเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว พัฒนาระบบการควบคุม ฟื้นฟูดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และในขณะเดียวกันก็กระจายและขยายการบริการของศาลเยาวชนและครอบครัวตลอดจนภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปยังส่วนภูมิภาคด้วย ผลการดำเนินงานจำแนกเป็นโครงการดังนี้

๓.๑ โครงการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดราชบุรี กำหนดจัดตั้งที่ป่าหนองกลางเนิน ต.หินกอง อ.เมือง จ.ราชบุรี ได้รับงบประมาณผูกพันครั้งแรก (ปี ๒๕๓๕-๒๕๓๗) จำนวน ๑๔๔,๓๖๐,๐๐๐ บาท ขณะนี้ได้ประกวดราคาแล้วเสร็จในวงเงิน ๒๒๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งกระทรวงกำลังขออนุมัติงบประมาณเพิ่มจากสำนักงานงบประมาณ โครงการนี้สามารถดำเนินการก่อสร้างได้ในปีงบประมาณ ๒๕๓๖

๓.๒ โครงการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ภายหลังปล่อย มีเป้าหมายเพื่อให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากสถานพินิจฯ แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความพร้อมที่จะออกไปเผชิญชีวิตในสังคมต่อไป ในปีงบประมาณ ๒๕๓๕ สามารถจัดตั้งสถานสงเคราะห์ฯ ได้ ๑ แห่ง ที่สถานพินิจฯ จังหวัดระยอง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้มีจิตศรัทธา ปัจจุบันนี้จึง

มีสถานสงเคราะห์ภายหลังปล่อยทั้งสิ้น ๔ แห่ง คือที่จังหวัดสงขลา จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดระยอง

สำหรับในด้านการพัฒนาศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ กระทรวงฯ ได้เตรียมการเพื่อรองรับ ดังนี้คือ การจัดตั้งสมัชชาเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ให้กับผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศและจัดสมัชชาผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ นอกจากนี้แล้วยังได้เตรียมการปรับปรุง โครงสร้างของศาลดังกล่าวและสถานพินิจฯ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ ฉบับใหม่นี้ด้วย คาดว่าจะดำเนินการปรับปรุงในด้านนี้อย่างต่อเนื่องต่อไป

๔. ด้านการพัฒนางานคุมประพฤติ มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ คือสนับสนุนและขยายกิจการด้านการคุมประพฤติ ทั้งในเชิงปริมาณ กล่าวคือ กระจายงานคุมประพฤติให้กว้างขวางออกไป ทั้งในด้านบริการ และบทบาทหน้าที่ที่พึงมีต่อสังคม และในเชิงคุณภาพ กล่าวคือพัฒนาระบบงานคุมประพฤติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีแนวทางที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคมในกิจการด้านงานคุมประพฤติอีกด้วย ผลการดำเนินงานสามารถจำแนกได้ตามโครงการดังนี้

๔.๑ โครงการขยายงานคุมประพฤติ ออกสู่ส่วนภูมิภาค จัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติได้ ๑ แห่ง ที่ จังหวัดสุโขทัย นับถึงปัจจุบันมีสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๔๔ แห่ง

๔.๒ โครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ถูกคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ๔๔ สำนักงาน ได้ดำเนินการเพื่อบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ ซึ่งติดยาเสพติด หรือมีความบกพร่องทางร่างกาย และจิตใจ จำนวน ๕๕๑ คน

๔.๓ โครงการอบรมผู้ถูกคุมความประพฤติจัดอบรมเพื่อสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ดี

ให้ผู้ถูกคุมความประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติ สำนักงาน รวม ๔๐ ครั้ง มีผู้ถูกคุมความประพฤติและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมอบรม จำนวน ๒,๑๔๓ คน

๔.๔ โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการค้นหาประวัติจำเลยให้กับศาลในระหว่างการพิจารณาคดี และเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลและค้นหาข้อมูลทะเบียนประวัติของผู้กระทำความผิดที่ถูกคุมความประพฤติ ซึ่งทำให้สะดวกรวดเร็วต่อการใช้ประโยชน์ในงบประมาณ ๒๕๓๕ สามารถดำเนินการด้านระบบไมโครฟิล์ม และปรับปรุงโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้วเสร็จ ส่วนการเชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์ทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย และกองทะเบียนประวัติอาชญากร กรมตำรวจ อยู่ในระหว่างการดำเนินการเชื่อมโยง และจะดำเนินการต่อเนื่องต่อไปในงบประมาณ ๒๕๓๖

๔.๕ โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ จัดอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติใหม่ จำนวน ๓๕๕ คน พร้อมทั้งจัดสัมมนาอาสาสมัครคุมประพฤติที่ผ่านการปฏิบัติงานมาแล้ว ๓ ปี และ ๒ ปี อย่างต่อเนื่องตลอดปีงบประมาณ ๒๕๓๕ ขณะนี้กรมคุมประพฤติดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามาช่วยงานทั้งสิ้น ๒,๙๒๔ คน ในงบประมาณ ๒๕๓๕ สามารถช่วยปฏิบัติงานด้านการควบคุมและสอดส่องได้ ๒,๑๓๒ คดี

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการในด้านอื่น ๆ อีกดังนี้ คือ จัดให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมแบบรายบุคคล ๓,๓๔๐ ราย และแบบรายกลุ่ม ๗,๑๗๐ ราย ให้การสงเคราะห์ผู้ถูกคุมประพฤติด้วยการใช้หลักธรรมและนันทนาการ จำนวน ๖,๐๕๕ ราย จัดอุปสมบท จำนวน ๓๑ ราย และสนับสนุนส่งเสริมด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพและด้านการฝึกวิชาชีพ และจัดหางาน จำนวน ๗๐ ราย อีกทั้งได้ให้การสงเคราะห์จำเลยด้วยการประกันตัวในระหว่างสืบเสาะและพินิจ จำนวน ๔๐ ราย

๕. ด้านการพัฒนากระบวนการอนุญาโตตุลาการ มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

คือพัฒนาบทบาทและหน้าที่ของระบบงานอนุญาโตตุลาการให้มีศักยภาพที่จะรองรับข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนหันมาใช้ระบบอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทระหว่างกันอีกทั้งเตรียมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบอนุญาโตตุลาการให้ทันสมัยอยู่เสมอ ในปีงบประมาณ ๒๕๓๕ สามารถดำเนินการตามโครงการส่งเสริมและเผยแพร่ระบบอนุญาโตตุลาการดังนี้ คือ จัดการสัมมนาให้กับนักกฎหมายผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป ๒ ครั้ง ได้แก่ เรื่อง “ปัญหาการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์และหลักการใหม่ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๕” และเรื่อง “การเจรจาต่อรองสัญญาข้ามชาติและการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น” พร้อมทั้งได้ดำเนินการเผยแพร่กิจการด้านอนุญาโตตุลาการด้วยการจัดทำหนังสือ แผ่นพับ และเขียนบทความลงเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์

๖. ด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของศาลและกระทรวงยุติธรรม มีแนวทางการดำเนินการดังนี้ คือ สนับสนุนให้ศาลและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงฯ มีสถานที่ทำการที่เพียงพอและเหมาะสมในการให้บริการประชาชนพร้อมกับสนับสนุนทางด้านสวัสดิการที่พิกให้กับข้าราชการ สนับสนุนให้สถาบันศาลมีความปลอดภัยจากเหตุร้ายต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็จะเสริมสร้างให้ประชาชนและข้าราชการมีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อศาลและกระทรวงยุติธรรมในงบประมาณ ๒๕๓๕ กระทรวงฯ ได้ดำเนินโครงการในด้านดังกล่าวดังนี้

๖.๑ โครงการมาตรการและระบบรักษาความปลอดภัยในศาลและกระทรวงยุติธรรมดำเนินการจัดระบบรักษาความปลอดภัยขึ้นที่ศาล ๗ ศาล ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑-๓ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลภาษีอากรกลาง และศาลแขวงกรุงเทพเหนือ พร้อมกับเตรียมการในด้านต่าง ๆ เพื่อขยายโครงการไปยังศาลอื่น ๆ ในปีงบประมาณถัดไป

๖.๒ โครงการปรับปรุงและก่อสร้างสถานที่ทำการและบ้านพัก ดำเนินการก่อสร้างสถานที่ทำการของศาลและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงฯ แล้วเสร็จ ๖ โครงการ และอยู่ในระหว่างการก่อสร้างและเตรียมการก่อสร้างอีกหลายโครงการ สำหรับในด้านสวัสดิการที่พักของข้าราชการ ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้าง และเตรียมการก่อสร้าง

การดำเนินงานด้านกิจกรรมพิเศษของกระทรวงยุติธรรม

ในปีงบประมาณ ๒๕๓๕ กระทรวงยุติธรรม ได้ดำเนินงานด้านกิจกรรมพิเศษที่สำคัญ ๒ ด้านด้วยกันคือ

๑. การจัดงานฉลองครบ ๑๐๐ ปี กระทรวงยุติธรรม เนื่องจากวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๕ เป็นวันครบรอบ ๑๐๐ ปีของการสถาปนากระทรวงยุติธรรม ดังนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่บทบาทหน้าที่และเกียรติคุณของศาลและกระทรวงยุติธรรม ที่มีต่อสังคมมาอย่างยาวนาน กระทรวงฯ จึงได้จัดงานฉลองด้วยการจัดกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และต่อศาลและกระทรวงยุติธรรมหลายประการได้แก่ การจัดนิทรรศการทางวิชาการของศาลและกระทรวงยุติธรรม การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน การเผยแพร่บทบาทหน้าที่ของศาลและกระทรวงยุติธรรมทางสถานีโทรทัศน์ การสัมมนาทางวิชาการ การจัดทำหนังสือและของที่ระลึก และการออกร้านของหน่วยราชการต่าง ๆ และเอกชน เป็นต้น

๒. การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ซึ่งมีพระชนมพรรษาครบ ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๓๕ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และศาลทั่วราชอาณาจักรจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อเฉลิมพระเกียรติ โดยพร้อมเพรียงกัน ได้แก่ การจัดนิทรรศการ และจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ การจัดปาฐกถาเฉลิมพระเกียรติ การจัดโครงการบรรพชาและอุปสมบทพระ-

ภิกษุและสามเณร และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เป็นต้น

ปีงบประมาณ ๒๕๓๕ เป็นปีแรกของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ย่อมเป็นการยากที่จะประเมินถึงความสำเร็จของโครงการ ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาดังกล่าวภายใต้แผนพัฒนาศาลฯ ฉบับนี้ จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความพยายามของศาลและกระทรวงยุติธรรมที่จะก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างมีคุณค่าและสอดคล้องกับสภาพสังคม ระยะเวลาอีก ๔ ปีข้างหน้าจะเป็นบทพิสูจน์ที่สำคัญและน่าติดตามเป็นอย่างยิ่ง

ก้าวต่อไป

ของกระทรวงยุติธรรม

วิไล รัตนสัญญา*

การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของคนเรานั้น สิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งก็คือความเป็นธรรมและความยุติธรรม

ปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วแต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์ และสามารถใช้ประโยชน์จากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีดังกล่าว มีอยู่ในวงจำกัดขึ้นอยู่กับความพร้อมทางเศรษฐกิจ และโอกาสที่เหมาะสมทำให้เกิดสภาวะการณ์ที่จะต้องมีการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด และความเหนือกว่าอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันในทางธุรกิจ และในสังคมที่มีระบบเศรษฐกิจยุ่งยาก สลับซับซ้อน ปัญหาความไม่เป็นธรรมยังมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งความเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมนั้น ยากที่จะทำการตัดสินให้ชัดเจนได้ ยกตัวอย่าง เช่น คดีอันเกี่ยวกับการปันหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะต้องใช้เวลาและความสามารถในการพิจารณาตัดสินชี้ขาด

โดยปกติแล้ว ความเป็นธรรม และความยุติธรรมเป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีใครเห็นความสำคัญและความจำเป็น แต่เมื่อเกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมขึ้นกับได้แล้ว ผู้หนึ่งจะเกิดความทุกข์ทรมาน ยึดอัด ขัดข้องต้องการผู้ช่วยเหลือ แก้ไข เช่นเดียวกับผู้ป่วยที่ต้องการหมอรักษา บางครั้งการรักษาใช้อาจจะไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนเท่ากับการรักษาความยุติธรรม และความเป็นธรรม เพราะความยุติธรรมและความเป็นธรรมเป็นเรื่องของนามธรรม เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก ยากที่จะหาข้อยุติ ความยุติธรรมในความรู้สึกของคนๆ หนึ่ง อาจจะแตกต่างจากของอีกคนหนึ่ง ที่พึงแหล่งสุดท้ายของประชาชนที่มีทุกข์ ผู้ที่ประสบปัญหาเหล่านี้ก็คือศาลยุติธรรม

ในอดีตที่ผ่านมา ศาลยุติธรรมได้ปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้มีทุกข์ มีปัญหาเดือดร้อนในแต่ละปีไม่น้อยกว่าสี่แสนคน แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจ กระทรวงยุติธรรมได้คิดค้นหาวิธีการที่จะเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีและสร้างความเป็นธรรมอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนเพิ่มขึ้น โดยพัฒนานาวิธีดำเนินการในด้านต่าง ๆ ตลอดเวลาอันได้แก่

๑. จัดตั้งศาลชั้นต้นเพิ่มขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่น ศาลจังหวัด และศาลแขวง

๒. การขยายงานของศาลสูง โดยจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค ๑-๓ ขึ้นในกรุงเทพมหานครเพื่อเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์

๓. การจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ เช่น ศาลเด็กและเยาวชน หรือศาลเยาวชนและครอบครัวในปัจจุบัน จัดตั้งศาลแรงงานกลาง และศาลภาษีอากรกลาง เป็นต้น

๔. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในศาล และกระทรวงยุติธรรม เช่น เครื่องไมโครฟิล์ม เครื่องคอมพิวเตอร์ เทปบันทึกเสียง เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้า และเครื่องโทรสาร เป็นต้น

๕. การจัดตั้งสำนักงานบังคับคดี และวางทรัพย์สินประจำศาล เพื่อเร่งรัดให้มีการดำเนินงานตามคำสั่งศาล ทั้งในด้านคดีแพ่ง และคดีล้มละลาย

๖. การจัดตั้งกรมคุมประพฤติ และสำนักงานคุมประพฤติ ประจำศาล เพื่อช่วยเหลือสืบเสาะให้ศาลใช้ประกอบการวินิจฉัย คดีอย่างถูกต้อง ให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยไม่ถูกจำคุก และไม่เสียประวัติ เป็นต้น

๗. การฝึกอบรมข้าราชการฝ่ายตุลาการ บุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตุลาการ และธุรการทุกชั้นทุกระดับ

๘. การเพิ่มอัตรากำลังผู้พิพากษา ข้าราชการธุรการ และลูกจ้าง เพื่อให้ปฏิบัติงานได้มากขึ้น รวดเร็วขึ้น

๙. การพัฒนาระบบงานอนุญาตตุลาการ เพื่อระงับข้อพิพาทหรือระงับคดีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล เป็นมาตรการในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง และพาณิชย์ควบคู่ไปกับการพิจารณาพิพากษา โดยศาลยุติธรรม

๑๐. การซ่อมแซม ปรับปรุง และสร้างอาคารศาลใหม่ ทดแทนอาคารเก่าที่ชำรุด ทรุดโทรม และคับแคบ เพราะการซ่อมแซม ปรับปรุง หรือการสร้างอาคารศาลขึ้นใหม่ให้มีพื้นที่กว้างขวางมีห้องพิจารณาคดีเพิ่มขึ้น ย่อมมีส่วนทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีทำได้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้กระทรวงยุติธรรมจะได้ดำเนินการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ทั้ง ๑๐ ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สถิติคดีค้างใน แต่ละปีก็ยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้เนื่องจากคดีรับใหม่มีปริมาณเพิ่มขึ้น

ก้าวต่อไปของกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล การสร้าง ความเป็นธรรมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนนั้น จำเป็นต้องพิจารณาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อดำเนินการพัฒนา โดย เน้นให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่ง ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๕ ในด้านที่เกี่ยวกับยุติธรรมดังนี้

“ปรับปรุงและเร่งรัดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยจะเน้นการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาพิพากษารอคดี และการบังคับคดีให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมตลอดจนเร่งรัดพัฒนาข้าราชการตุลาการให้มีความชำนาญในรอคดีตามสภาพของปัญหาในทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมการจัดตั้งศาลเฉพาะด้าน ซึ่งจะส่งเสริมสถาบันตุลาการให้มีเกียรติ ศักดิ์ศรี สามารถดำรงอำนาจอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษารอคดี”

แนวทางในการดำเนินการปรับปรุงและเร่งรัดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ คือ

๑. การจัดตั้งศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร และในส่วนภูมิภาค เช่น ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัดบัวใหญ่ ศาลจังหวัดสว่างแดนดิน และศาลจังหวัดพิบูลย์ ฯลฯ

๒. ปรับปรุง ขยายงาน เพื่อให้สามารถบริหารงานได้กว้างขวาง สะดวก รวดเร็วขึ้น โดยปรับปรุงโครงสร้างสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตรึง จัดตั้งสำนักงานบังคับคดี และวางทรัพย์ประจำศาล รวมทั้งสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลต่าง ๆ ให้ทั่วถึงทุกศาล

๓. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่) พ.ศ. เพิ่มบทบัญญัติมาตรา ๓๑๐ ทวิ เป็นความผิดฐานใหม่เกี่ยวกับเสรีภาพ

๔. พัฒนาระบบงานอนุญาโตตุลาการ เพื่อลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล โดยขยายงานระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ ส่งเสริม และเผยแพร่ระบบอนุญาโตตุลาการ และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ

แนวทางในการดำเนินการเร่งรัดพัฒนาข้าราชการตุลาการให้มีความชำนาญในรอคดีตามสภาพของปัญหาในทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ประกอบด้วยโครงการฝึกอบรม และสัมมนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ บุคลากร ในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน โดยจัดให้มีหลักสูตรต่าง ๆ เช่น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายพาณิชย์นาวี และการค้าระหว่างประเทศ กฎหมายเกี่ยวกับสารเสพติดให้โทษ เป็นต้น

การส่งเสริมสถาบันตุลาการให้มีเกียรติ ศักดิ์ศรี สามารถดำรงอำนาจอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษารอคดีนั้น กระทรวงยุติธรรมกำหนดที่จะดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

๑. แยกศาลเป็นอิสระ เพื่อแยกการบริหารงานฝ่ายตุลาการให้เป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร และการเมือง

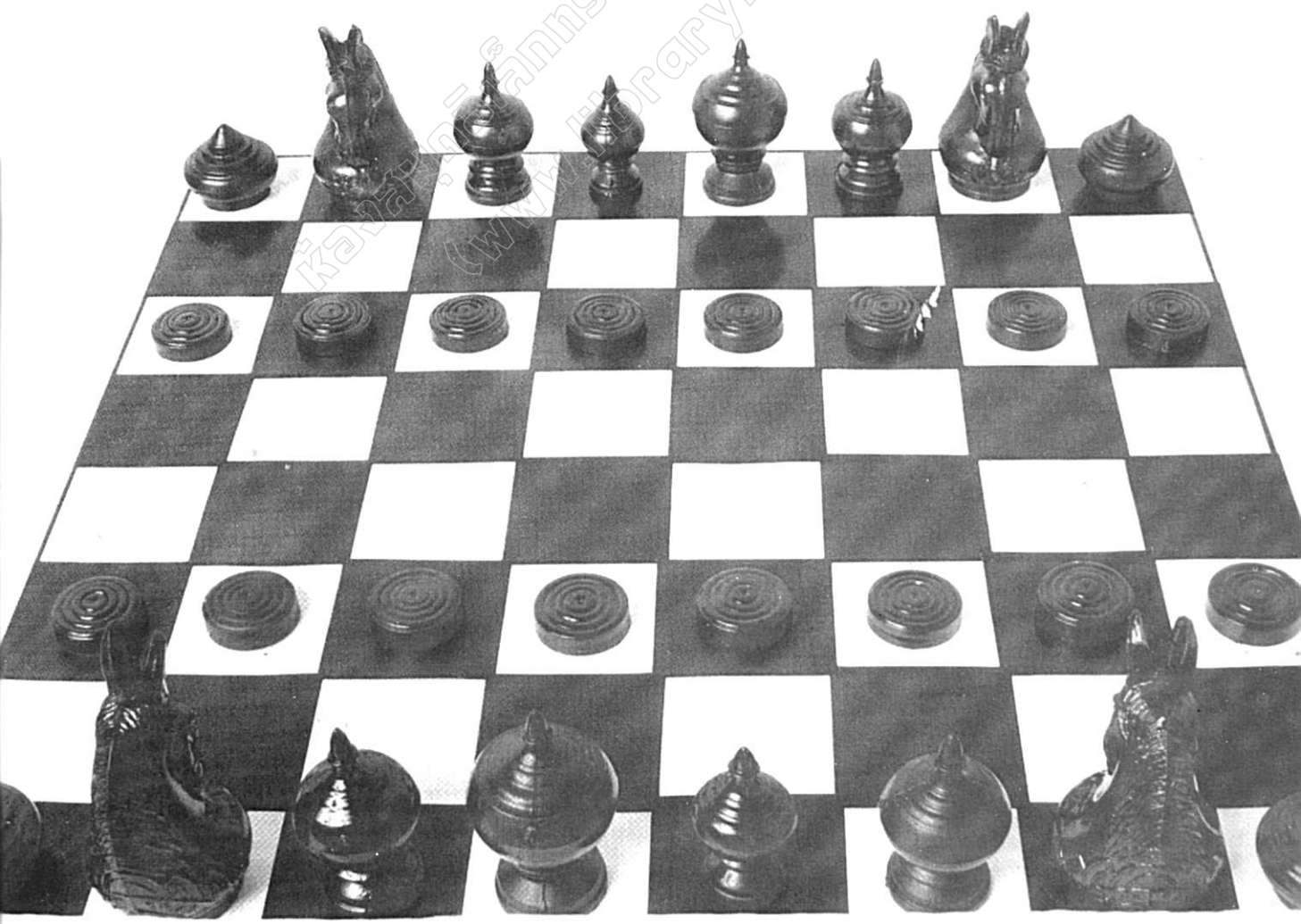
๒. ปรับปรุงโครงสร้างคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.)

ศาลและกระทรวงยุติธรรมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา บางระยะก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว บางระยะก็เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป และบางขณะก็มีความขัดแย้งบางอย่างเกิดขึ้นทำให้การพัฒนาหยุดชะงักไปชั่วขณะแต่ก็สามารถฟันฝ่าวิกฤติการณ์ต่าง ๆ มาได้อย่างเรียบร้อยเชื่อได้ว่าก้าวต่อไปของกระทรวงยุติธรรมจะเป็นก้าวที่ยิ่งใหญ่และมั่นคงมีเกียรติและศักดิ์ศรีสมกับเป็นองค์กรหลักองค์กรหนึ่งของอำนาจอธิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

นโยบายของกระทรวงยุติธรรม

สุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรม เป็นองค์การหนึ่งที่มีความสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นกลไกที่รัฐใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสังคม ซึ่งเป็นหลักในการจรรโลงเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐต่อไป ในกระบวนการยุติธรรมนั้น ศาลและกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่ง ศาลมีหน้าที่ที่จะประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม ภายใต้พระปรมาภิไธยแห่งองค์พระมหากษัตริย์ ส่วนกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ที่

จะสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในทางธุรการ แก่ศาล เพื่อให้ศาลทำหน้าที่ดังกล่าว ได้โดย รวดเร็ว เทียบธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่ง สม กับที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาว่าเป็นที่พึ่งสุดท้าย ของประชาชน ในการบริหารงานกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ศาลและกระทรวง ยุติธรรม อันจะเป็นผลต่อเนื่องไปถึงประโยชน์ สูงสุดในการบริหารราชการแผ่นดิน และประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ กำหนดนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนการ พัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมดังนี้คือ

๑. สนับสนุนและเร่งรัดการดำเนินการ ที่จะทำให้สถาบันตุลาการ มีเกียรติมีศักดิ์ศรี มี ขวัญและกำลังใจ สามารถดำรงตนเป็นอิสระ และ พิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างเป็นธรรม เพื่อให้ เป็นที่พึ่งและเป็นที่ยอมรับของประชาชนได้อย่าง เต็มภาคภูมิ

๒. ประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารและ ฝ่ายตุลาการ ให้เกิดความเป็นเอกภาพ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและหาทางขจัดข้อขัดข้องต่าง ๆ ใน การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน

๓. พัฒนาระบบงานธุรการของศาลและ กระทรวงยุติธรรม ด้วยการเร่งรัดให้มีการจัดทำ แผนต่าง ๆ ในระยะยาวให้ชัดเจน ของงบประมาณ อย่างเป็นระบบตามแผน ปรับปรุงวิธีการทำงาน สนับสนุนให้มีเครื่องมือที่ทันสมัยในการปฏิบัติ งาน ปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่ ให้มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน มีความกะทัดรัดและ คล่องตัว จัดตั้งหน่วยงานเพิ่มใหม่ตามความ จำเป็น จัดหาอัตรากำลังข้าราชการฝ่ายตุลาการ ให้เหมาะสมกับปริมาณคดีและสภาพแห่งคดี พัฒนาความรู้ความสามารถของข้าราชการเพื่อ ให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเร่งรัด การจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการ

๔. จัดตั้งศาลเพิ่มขึ้นในท้องที่ที่มีความ เหมาะสมในปริมาณคดี เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก ให้แก่ประชาชน และกระจายโอกาสใน การใช้บริการจากกระบวนการยุติธรรม พิจารณา จัดตั้งศาลพิเศษต่าง ๆ เช่น ศาลปกครอง ศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และเร่งรัดพัฒนาระบบการระงับข้อพิพาทโดย อนุญาโตตุลาการ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพ สังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศ

๕. เร่งรัด แก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม หรือเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

๖. สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ บริการแก่ประชาชนผู้มาติดต่อดำเนินคดี ส่ง เสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการ ปฏิบัติตนเมื่อมาศาล มีความรู้ความเข้าใจใน หลักเกณฑ์การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและ มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

แนวนโยบายในการบริหารงาน ของปลัดกระทรวงยุติธรรม

ศาลและกระทรวงยุติธรรม คือสถาบันที่ฝังงไว้ซึ่งความยุติธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชน และเพื่อให้ศาลและกระทรวงยุติธรรมบรรลุถึงหลักการดังกล่าว จำเป็นต้องมีการพัฒนาการดำเนินการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และรองรับสภาพการณ์ในอนาคต จึงเห็นสมควรกำหนดนโยบายในการบริหารงานดังนี้ คือ

๑. เร่งรัดและสนับสนุนการดำเนินการเพื่อให้สถาบันตุลาการ มีสถานภาพที่ทรงเกียรติเหมาะสมเช่นเดียวกับนานอารยประเทศ โดยจะดำเนินการเกี่ยวกับ

๑.๑ เร่งรัดและปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวกับสถานภาพของข้าราชการตุลาการ ได้แก่ การแยกศาลเป็นสถาบันอิสระ การกำหนดตำแหน่งที่เหมาะสมในศาลต่าง ๆ การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และการปรับปรุงเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง

๑.๒ สนับสนุนและพัฒนาการดำเนินการที่จะทำให้สถาบันตุลาการไทยมีบทบาทในวงการกฎหมายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยจะสนับสนุนให้มีผู้แทนกระทรวงยุติธรรมเข้าร่วมกิจกรรมทางกฎหมายกับหน่วยงานต่าง ๆ และสนับสนุนการดำเนินการเพื่อเป็นศูนย์ในการพัฒนากฎหมายในภูมิภาคอินโดจีน

๒. เร่งรัดการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ในส่วนของกระทรวงยุติธรรมโดย

๒.๑ จัดตั้งศาลเพิ่มขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับปริมาณคดี สภาพแห่งคดี และการอำนวยความสะดวกต่อประชาชน

๒.๒ ศึกษาและดำเนินการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษต่าง ๆ เช่น ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

๒.๓ จัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงาน

ของหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนที่จะช่วยลดจำนวนคดีที่ขึ้นมาสู่ศาล

๒.๔ เร่งรัดเสนอแนะการแก้ไขกฎหมายในการนี้ที่พบว่าความอำนวยความยุติธรรมเกิดปัญหาและข้อขัดข้องจากบทบัญญัติของกฎหมายหรือไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมหรือเศรษฐกิจของประเทศ

๓. ปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้เหมาะสมกับภาวการณ์ในปัจจุบันตลอดจนอนาคต สร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรวมทั้งสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการ โดยจะดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีความคล่องตัวในการบริหารงานและสามารถตอบสนองการพัฒนาทางศาลและกระทรวงยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ การปรับปรุงสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร การยกฐานะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และการจัดตั้งวิทยาลัยนักบริหาร

๔. ปรับปรุง ระบบ ระเบียบ และวิธีปฏิบัติราชการ ให้ทันสมัย เพื่อให้การพิจารณาพิพากษารอคดีและการปฏิบัติราชการเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพนั้น โดยจะดำเนินการ

๔.๑ เร่งรัด และสรรหา วิธีที่จะให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้โดยรวดเร็ว โดยจะจัดให้มีการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน จัดระบบงานแก้ไขกฎระเบียบ ลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ สรรหาวิธีการอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติราชการคล่องตัว ตลอดจนนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติราชการ

๔.๒ กำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารงานให้ชัดเจน คล่องตัว เป็นที่ทราบทั่วกัน

๔.๓ กระจายอำนาจในการบริหารงานให้แก่ศาลและหน่วยงานต่าง ๆ

๔.๔ เร่งรัดให้มีการสนับสนุนด้านวิชาการ แผนงาน ข้อมูล การฝึกงาน และการให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานต่าง ๆ

๔.๕ สนับสนุนให้ศาลและหน่วยงานต่าง ๆ เสนอแนะการจัดระบบงาน การแก้ไขระเบียบที่จะทำให้การปฏิบัติราชการคล่องตัว

๔.๖ หามาตรการที่จะสนับสนุนให้ศาลและหน่วยงานต่าง ๆ หาวิธีการที่จะใช้เครื่องมือและทรัพยากรต่าง ๆ ภายในความรับผิดชอบให้ได้ประโยชน์เต็มที่

๔.๗ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามการปฏิบัติงานตามนโยบายและงานประจำ การตรวจราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูล ปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงซึ่งจะทำให้สามารถหาทางแก้ไขได้ถูกต้องและรวดเร็ว

๔.๘ เสริมสร้างระบบการประชาสัมพันธ์อันจะมีผลทำให้ศาลและหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง รวดเร็ว และประชาชนมีความเข้าใจอันดีต่อสถาบันตุลาการ

๕. เร่งรัดการปรับปรุงอาคารที่ทำการศาลและหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมให้มีความสง่างาม สมเกียรติ น่าเชื่อถือ มีพื้นที่การใช้สอยเพียงพอและเหมาะสมต่อการให้บริการประชาชน การรักษาความปลอดภัย และการจัดระบบงาน รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติราชการ และสามารถรองรับการขยายตัวต่อไปในภายภาคหน้าโดยจะดำเนินการ

๕.๑ สรรหาวิธีการที่จะขจัดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ สรรหาวิธีการและกำหนดหลักเกณฑ์ในการมอบอำนาจการดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซม ต่อเติม อาคารศาลและหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารของศาลและหน่วยงานต่าง ๆ

๖. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ เพื่อให้ข้าราชการมีความรู้ความเข้าใจ ความชำนาญในการปฏิบัติราชการ และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการ ทั้งนี้ จะดำเนินการดังนี้ คือ

๖.๑ สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้สถาบันฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการสามารถจัดการฝึกอบรมให้แก่ข้าราชการฝ่ายตุลาการได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จะให้ความสำคัญต่อหลักสูตรการฝึกอบรมที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติราชการเป็นลำดับแรก และจะเน้นให้มีการประเมินผลและตรวจสอบ การนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติราชการด้วย

๖.๒ ส่งเสริมให้จัดส่งข้าราชการไปเข้ารับการศึกษาอบรมและสัมมนาที่หน่วยงานภายนอก จัดขึ้น รวมถึงการสรรหาทุนเพื่อจัดส่งข้าราชการไปฝึกอบรม ศึกษายังต่างประเทศ ทั้งนี้โดยจะเน้นถึงการฝึกอบรม ศึกษาระยะสั้น เพื่อให้บังเกิดผลโดยเร็ว

๖.๓ สรรหาวิธีการในการจัดให้ข้าราชการไปฝึกงานในหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานภายนอก

๖.๔ สรรหาวิธีการและหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนให้ศาลและหน่วยงานต่าง ๆ สร้างแรงจูงใจให้ข้าราชการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

๗. สรรหาและเร่งรัดการดำเนินการด้านสวัสดิการ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการและส่งเสริมให้ข้าราชการมีสุขภาพและพละนาามัยดี โดยจะดำเนินการ

๗.๑ เร่งรัดการจัดสร้างบ้านพักข้าราชการ เพื่อให้ข้าราชการมีที่พักอาศัยที่เหมาะสมและสมเกียรติ พร้อมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานด้วย

๗.๒ จัดหาเร่งรัดและผลักดันให้มีการดำเนินงานโครงการสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการเพื่อที่อยู่อาศัยของกระทรวงยุติธรรม โครงการรถ-รับส่งข้าราชการ และโครงการชื้อรถยนต์ระบบเงินผ่อน ดอกเบี้ยต่ำ

๗.๓ จัดทำโครงการตรวจสอบสุขภาพประจำปี และโครงการสโมสหรือศูนย์กีฬาของข้าราชการ

๘. ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างความสามัคคี ความเข้าใจอันดี และความภาคภูมิใจในความเป็นข้าราชการ

๑๐๑ ปี กระทรวงยุติธรรม

สุพิศ ปราณีตพลกรัง

ความนำ

วาระครบรอบ ๑๐๑ ปีของ
กระทรวงยุติธรรมกำลังจะผ่านไป
โดยคนที่อยู่ในกระทรวงนี้อาจจะไม่มี
ความรู้สึกว่าได้หมุนเวียนเปลี่ยนผัน
ไปตามกาลเวลาเป็น ๑๐๑ ปี แล้ว
ทั้งนี้ก็เพราะผลพวงแห่งความขัดแย้ง
ที่เกิดขึ้นในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี
ได้ส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องและ
ยาวนานพอสมควรทีเดียว

ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการศาล
และส่งผลสะท้อนต่อสาธารณชน
ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หากมองใน
แง่มุมของสรรพสิ่ง ความเป็นอนิจจัง
ก็คงจะอธิบายหาคำตอบได้ว่า
เป็นเรื่องของความเป็นสัจธรรมมี
รุ่งเรืองก็มีเสื่อมถอย ไม่มีอะไรจะ
ยืนยงคงที่ไปได้ตลอด เหตุผลดังกล่าว
ก็คงเป็นข้อที่รับฟังได้ในแง่ของการ
ยกขึ้นมาเป็นข้อปลอบใจ เยียวยา
ความเสียหายทางจิตใจได้บางส่วน
แต่ในข้อความจริงของอีกแง่มุมหนึ่ง
ก็คือ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น
เป็นปัญหาที่ป้องกันไว้ก่อนได้หรือไม่
เมื่อป้องกันไม่ได้และต้องเกิดขึ้นมา
ได้มีกระบวนการแก้ปัญหาที่ตรงกับ
จุดเรื่อง และมีประสิทธิภาพพอที่จะ

ข้าราชการตุลาการกับการพัฒนา

แก้ไขหรือจำกัดขอบเขตของปัญหา
ให้อยู่ในวงที่ควรจะเป็นหรือไม่
สภาพการณ์ที่เป็นอยู่

ผลพวงจากปัญหาความขัดแย้ง
ซึ่งรุนแรงถึงขั้นที่เรียกว่า "วิกฤติ
ตุลาการ" ได้ส่งผลให้เกิดสภาพการณ์
ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นไป
ในลักษณะขั้นตอนการฟื้นฟูบูรณะ
จัดการให้มีการสลับเปลี่ยนและสั
มรองรอยบาดแผลแห่งความปวดร้าว
บรรยากาศที่เป็นไปจึงยังคงอยู่ใน
ลักษณะที่อึมครึมและทิศทางการ
ดำเนินการยังไม่ค่อยเด่นชัด รูปธรรม
อันเป็นภาพสะท้อนของสภาพการณ์
ดังกล่าวคงจะมองเห็นได้บ้างจากการ
สัมมนาผู้พิพากษาทั่วประเทศ เมื่อ
เดือนมกราคม ที่เมืองพัทยา จังหวัด
ชลบุรี ที่ผ่านมา ซึ่งมีแง่มุมต่าง ๆ
ที่สอดแสดงให้เห็นถึงความเป็นห่วง
กับปัญหาในอนาคตอีกหลายประการ
จุดมุ่งหมายในปัจจุบันของกระทรวง
ยุติธรรม จึงควรเป็นการสรุปบทเรียน
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำมาเป็น
ข้อมูลหรือปัจจัยในการก้าวไปใน
อนาคตได้อย่างมั่นใจและบรรลุสู่
จุดหมายปลายทางได้อย่างแท้จริง

ภาพแห่งอนาคต

คงจะต้องยอมรับกันว่า โลก
มีการเปลี่ยนแปลง (Change) อยู่
ตลอดเวลา และยิ่งมีความเจริญมาก
ขึ้นเท่าไร การเปลี่ยนแปลงก็จะเป็นไป
อย่างรวดเร็วมากขึ้นเท่านั้น ถึงกับ
เคยมีการกล่าวกันว่า การเปลี่ยนแปลง
ในอดีตซึ่งใช้เวลา ๑๐ ปี เท่ากับ
การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันยังใช้
เวลาเพียงปีเดียว ดังนั้นเมื่อเทียบ
อัตราส่วนแยกย่อยลงมาก็คงจะมองเห็น
ภาพคือ การเปลี่ยนแปลงซึ่งใช้เวลา
๑ ปี ในอดีต เท่ากับ ๑ เดือน
ในปัจจุบัน ๑ เดือนในอดีต เท่ากับ
๑ วันในปัจจุบัน และ ๑ วันในอดีต
เท่ากับ ๑ ชั่วโมงในปัจจุบัน ดังนั้น
การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นไปอย่าง

รวดเร็วและเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา
เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง สภาพ
แวดล้อมปัจจัยต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไป
บุคคลหรือหน่วยงานก็ต้องมีการ
ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม
ให้ทัน มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาต่าง ๆ
หรือไม่อาจอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม
ที่เปลี่ยนไปได้

กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วย
งาน มีสภาพเป็นองค์การ (Orga-
nization) ซึ่งเปรียบเสมือนสิ่งที่มี
ชีวิตจิตใจ จึงต้องมาถึงจุดที่จะต้อง
ทบทวนแล้วว่า สามารถปรับตัวได้
เพียงใดกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่
เปลี่ยนไป หรือมีภาพที่เป็นไป
คล้าย ๆ กับยักษ์ผู้เริ่มต้น แล่งงุ่มง่าม
จะงะ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ทัน
กับความเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะ
สิ่งต่าง ๆ ในโลก ไม่สามารถต่อต้าน
กระแสของความเปลี่ยนแปลงได้
ความเหมาะสมจึงอยู่ที่ว่า ทำอย่างไร
จะให้อาจปรับตัวไปได้อย่าง
กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม หรือเป็น
Evolution Change ไม่ใช่ Re-
volution Change ซึ่งอาจจะมีความ
รุนแรงและส่งผลกระทบที่
ยากแก่การแก้ไขเยียวยาได้

สำหรับภาพในอนาคตนั้น
ควรจะเป็นอย่างไร บทความนี้ใคร่
ขอเสนอภาพตัวอย่างเฉพาะในส่วน
ที่เกี่ยวกับการพัฒนาข้าราชการ
ตุลาการที่จะสะท้อนออกมาให้เห็น
อย่างเป็นรูปธรรมได้โดยไม่ยากนัก
และเมื่อเป็นภาพแห่งอนาคต ก็อาจ
จะเป็นภาพที่คาดคิดหรือจินตนาการ
ผิดหรือมองรูปลักษณ์ได้ไม่ชัดเจน
เท่าที่ควรก็ได้ แต่ก็เห็นว่า น่าจะได้
มีการทดลองมองดูกันบ้าง ดีกว่า
อยู่ในความมืด หรือไม่มีเป้าหมาย
ในการเดินทาง

บุคลากรในส่วนของกระทรวง
ยุติธรรมนั้นอาจจะกล่าวได้ว่ามี
ประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ

ข้าราชการตุลาการ ซึ่งมุ่งหมายถึงผู้พิพากษา เป็นหลัก และข้าราชการตุลาการ ทั้งสองประเภทต่างมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันในการผลักดันสรรค์สร้างผลงานให้ดำเนินไปได้ด้วยดี จำเป็นจะต้องมีการให้ความสำคัญและพัฒนาอย่างเต็มที่ เพราะต่างเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในที่นี้จะขอสถาถึงเฉพาะในด้านของตุลาการหรือผู้พิพากษาเท่านั้น

ด้านของผู้พิพากษานั้น คงจะต้องมีการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องของขวัญและกำลังใจ เป็นหลัก เพราะเป็นผลกระทบมาจากความขัดแย้งจากเหตุการณ์วิกฤติตุลาการ ซึ่งการดูแลด้านขวัญและกำลังใจนั้นต้องเป็นกรณีสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การโยกย้าย และอื่น ๆ โดยพยายามยึดถือความเป็นธรรม ความถูกต้อง เพราะไม่มีอะไรที่เจ็บปวดเท่ากับการที่ผู้ที่ทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมกลับต้องเป็นเหยื่อของความยุติธรรมเสียเอง

ความจริงแล้ว การบริหารงานบุคคลในส่วนของตุลาการนั้น มีองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคลคือคณะกรรมการตุลาการ หรือ ก.ต. ซึ่งเป็นเสมือนกระพี้ประกันความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาดังนั้น ขวัญและกำลังใจของผู้พิพากษาจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพขององค์กรกลางดังกล่าวว่าขึ้นอยู่กับพื้นฐานแห่งความเข้าใจปัญหา เรื่องราวข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องได้ดีเพียงใด ตลอดจนจนปัญหาตัวบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ใน ก.ต. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดี และไม่สับสนในข้อต่าง ๆ จึงควรที่จะจัดให้มีการดำเนินการในลักษณะที่โปร่งใสมากขึ้น เช่น การเปิดเผยรายงานการประชุมให้ทราบทั่วกัน การมีการแถลงข่าวเป็นกิจจะลักษณะ เพราะเป็นสิ่ง

ที่มีผลต่อผู้พิพากษา หรือมีสิทธิที่จะรับรู้ (right to know) และสามารถชี้แจงมติต่าง ๆ ที่ออกมาได้อย่างกระจ่างแจ้ง ป้องกันข่าวลือหรือข้อครหาอันไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ ที่จะติดตามมา โดยเฉพาะการอ้างอ้างว่าเป็นพวกพ้อง ก.ต. และสามารถให้คุณให้โทษอย่างไรก็ได้

ในเรื่องของเงินเดือนหรือค่าตอบแทนนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพันกับศักดิ์ศรีสถานภาพ และในขณะเดียวกันก็เกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นหรือรัฐบาล จึงอาจจะอยู่ในสภาพที่ติดขัดหลายประการ และเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงหาข้อยุติที่เหมาะสมต่อไป แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับสวัสดิการหรือความเป็นอยู่ของผู้พิพากษานั้น น่าที่จะได้มีการดูแลเอาใจใส่มากขึ้นอีก เพราะเกี่ยวข้องกับการที่จะดำรงฐานะ ศักดิ์ศรีให้อยู่ได้ในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป มิใช่ให้ต้องต่อสู้กันไปตามยถากรรมตลอดไป ความเป็นรูปธรรมของเรื่องนี้จึงควรที่จะได้มีการกำหนดมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นต่ำของผู้พิพากษาว่าควรจะเป็นอย่างไร สภาพไหนเพื่อจะได้มีฐานแห่งการปรับปรุงแก้ไขและเข้าถึงสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะเรื่องปัจจัยประกอบฐานะ เช่น รถยนต์ บ้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น มิฉะนั้น ก็ดูจะเป็นการหลงใหลได้ลุ่มว่าส่วนใหญ่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีแล้ว เหมาะสมแล้ว เพราะเมื่อมีการสำรวจตรวจสอบแล้ว อาจจะพบว่าผู้พิพากษาส่วนมากตกอยู่ในสภาพ "จนผิดปกติ" หรือยากจนต่ำกว่ามาตรฐานก็ได้

ในส่วนของการพัฒนาข้าราชการตุลาการนั้น ควรจะได้มีการวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการสรรค์สร้างคนขึ้นมาทดแทนและรับช่วงงานกันไปได้อย่างต่อเนื่อง มิให้เกิดการสะดุด และเน้นหนัก

การบำรุงรักษาทรัพยากรบุคคลมากกว่าสภาพการใช้แบบทรัพยากรสิ้นเปลือง ในการพัฒนานั้นควรใช้ระบบมาเป็นเงื่อนไขในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบ มิใช่เป็นไปตามนโยบายรับด่วนเฉพาะหน้าหรือมีขอบเขตกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่อยู่ในวงแคบหรือยังไม่อยู่ในฐานะที่พร้อมรับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในด้านเนื้อหาหลักสูตรที่ใช้ควรมีการศึกษาริวิจัยแล้วแก้ไขปรับปรุงอย่างจริงจัง เช่น การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรการอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษากับการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รูปแบบการอบรมกฎหมายพิเศษ การถ่ายทอดประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน การประชุมเพื่อให้มีการถ่ายโอน (Transfer) ไปยังบุคลากรและหน่วยงานศาลอื่น ๆ การมีระบบข้อมูลที่ทันสมัยการพัฒนาและฉกฉวยโอกาสจากการสื่อสารเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยในการพัฒนา ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาดูงานในประเทศและต่างประเทศในทุกรูปแบบ เช่น การใช้เงินของทางราชการทั้งหมดการออกค่าใช้จ่ายในครั้งหนึ่ง การให้เฉพาะค่าเดินทาง หรือให้ออกค่าใช้จ่ายเอง ทางราชการเพียงแต่รับผิดชอบให้ การเปิดโอกาสให้มีความเลือกต่าง ๆ จะทำให้เป็นการเปิดการให้มีการศึกษารับรู้โลกภายนอกได้อย่างกว้างขวาง และน่าจะเป็นการเรียนรู้ทางหนึ่งที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว และเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไป จะทำให้มีมโนภาพที่กว้างและปฏิบัติงานไปได้ดียิ่ง ทันยุคทันสมัย ส่วนในเรื่องของการสนับสนุนให้มีการศึกษาต่อก็ควรเปิดโอกาสในหลาย ๆ รูปแบบเช่นเดียวกัน มิใช่จำกัดเพียงการให้ทุนศึกษาปีละไม่กี่ทุน ควร

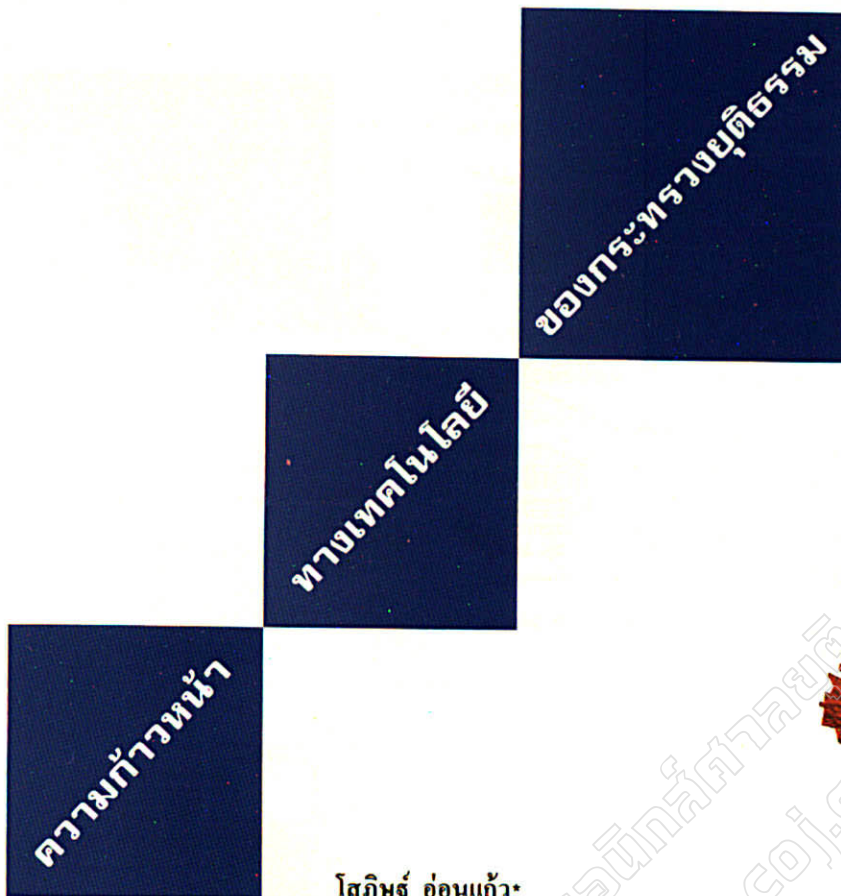
เพิ่มรูปแบบคล้าย ๆ กับการศึกษาดูงานดังที่กล่าวมา หรืออาจจะมี การส่งไปอบรมระยะสั้น ทั้งนี้ควรจะได้มีการติดต่อกับแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนอย่างจริงจัง และสร้างผลงานออกมาในลักษณะที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป

กำลังใจ

อย่างไรก็ตาม การที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงปรารถนา จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อบัญหาดังกล่าวของผู้บริหาร และยอมรับเป็นภารกิจเร่งด่วนที่จะต้องผลักดันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จริงจัง ทั้งนี้ เพราะผู้พิพากษานั้นมีงานสำคัญคือการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย จิตใจที่เที่ยงตรง แน่วแน่ มีสภาวะแห่งใจที่ว่างเปล่าเป็นกลาง ปราศจากปัญหาข้อข้องใจ ความกังวลใจ จากปัญหาต่าง ๆ ที่มากระทบ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้เป็นอย่างที่สุด และดำเนินการให้เกิดสภาพความเหมาะสมดังกล่าวให้ได้ และมีความเชื่อมั่นเป็นส่วนตัวว่า หากไม่มีการพัฒนาในส่วนของการพิจารณาคดี หรือพัฒนาไม่ได้แล้ว ก็ยากนักที่จะพัฒนาส่วนอื่นให้ลุล่วงไปได้

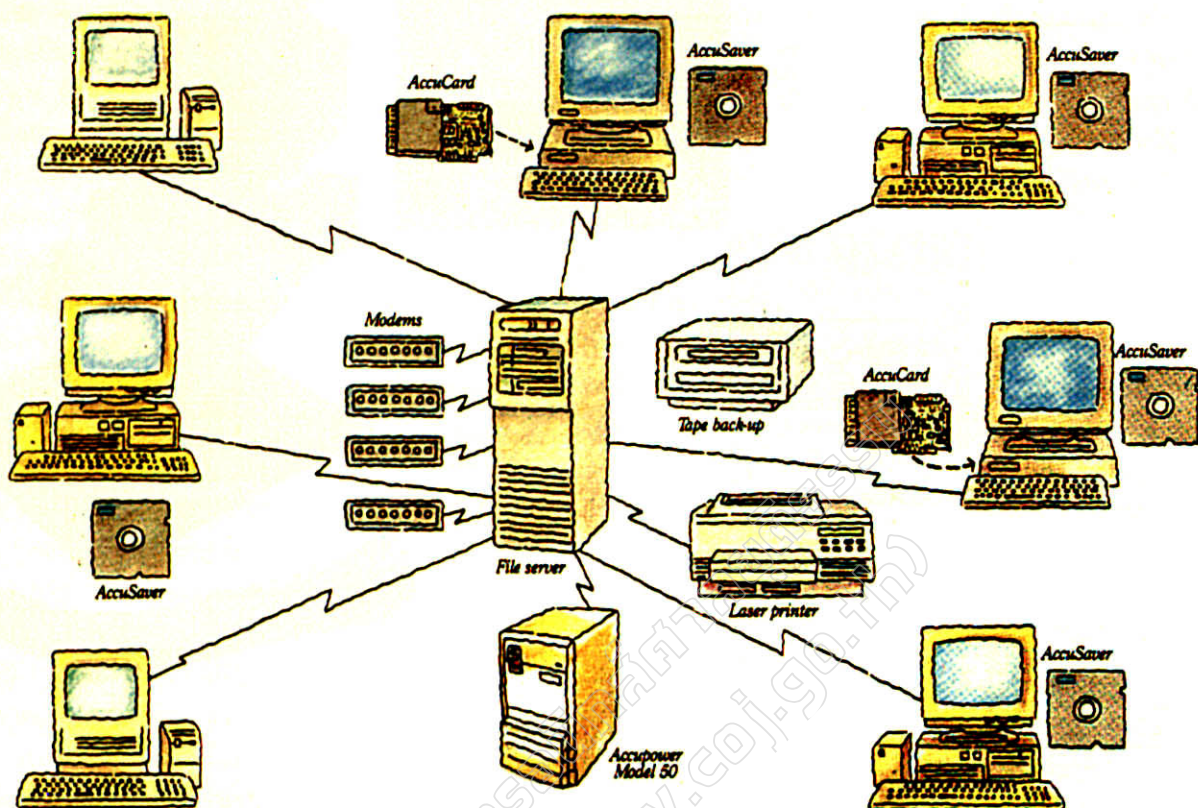

โสภณ อ่อนแก้ว*

เมื่อปีที่ผ่านมาศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ ปฏิบัติงานด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์หลักซึ่งเป็นคอมพิวเตอร์ ที่เรียกว่า SUPER-MINICOMPUTER ของกระทรวงยุติธรรมเอง กระทรวงยุติธรรมเพิ่งจัดซื้อได้ประมาณ ๑-๒ ปี จึงจำเป็นต้องเรียนรู้คุ้นเคยกับเครื่องพอสมควรและศึกษาว่าควรจะทำอะไรในปีต่อไปได้บ้าง ในปี ๒๕๓๖ นี้ กระทรวงยุติธรรม จัดทำโครงการ Online ทัวราชอาณาจักร โดยจะเริ่ม Online ในศาลทุกศาลในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลกับสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล ทุกภาคก่อน หากการ Online ที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลตลอดจนสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล เสร็จสมบูรณ์โดยไม่มีปัญหาติดขัดอะไรก็จะทำการ Online ไปยังศาลทัวราชอาณาจักร ซึ่งในขณะนี้เราได้เริ่มทดลองการ Online ไว้แล้วหลายจุดในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งก็ใช้หลายระบบในการทดสอบการ Online ในครั้งนี้ เพื่อดูประสิทธิภาพของการทำงานของแต่ละระบบ เช่น ใช้ Online โดยใช้ระบบ Dialup ใช้ระบบ Leased line แบบเดินสายเองและใช้ระบบแบบ Data Net และจะดำเนินการติดตั้งการ Online ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้โครงการ Online เป็นโครงการใหญ่จำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนค่อนข้างมาก หากมีการติดตั้งการ Online เสร็จสมบูรณ์แล้วแต่ละศาลจะสามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ได้ ๒ ระบบคือ

๑. ระบบที่ต้องใช้ติดต่อกับระบบคอมพิวเตอร์หลักจากศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ เช่น การ Online ค้นหาคำพิพากษาศาลฎีกา โดยผ่านทาง Terminal (เครื่องพ่วงจอภาพ)

๒. ระบบที่ใช้แบบ Stand Alone คือไม่ต้องมีการติดต่อกับระบบใหญ่ของศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ สามารถใช้ได้โดยอิสระด้วยตัวเอง เช่น ใช้พวก Word Processing ต่าง ๆ และพวกโปรแกรมสำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น Lotus, Dbase, Foxpro และอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งในข้อนี้ กระทรวงยุติธรรมได้สนับสนุนโดยการจะจัดซื้อ Hard disk จำนวน ๒๐๐ หน่วย เพื่อนำไปติดตั้งให้กับเครื่องประมวลผลคำที่ทางศูนย์บริการข้อมูลตุลาการได้เคยจัดซื้อให้กับศาลทัวราชอาณาจักรเป็นจำนวนถึง ๒๐๐ ชุด ในขณะนั้นยังขาดอุปกรณ์ Hard disk ทำให้การทำงานด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ยังขาดประสิทธิภาพอยู่บ้าง Hard disk มีความจุประมาณ ๑๒๐ Mbyte (๑๒๐ ล้านตัวอักษร) เหตุผลคือ เพื่อต้องการให้ศาลต่าง ๆ ทัวราชอาณาจักรใช้งานสะดวกรวดเร็ว และเพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้ปฏิบัติงานศาลในระดับต่อไปให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานพัฒนาระบบบริหารงานศาล เช่น ระบบควบคุมสำนวนคดี ระบบบัญชี ระบบโยกย้าย เป็นต้น

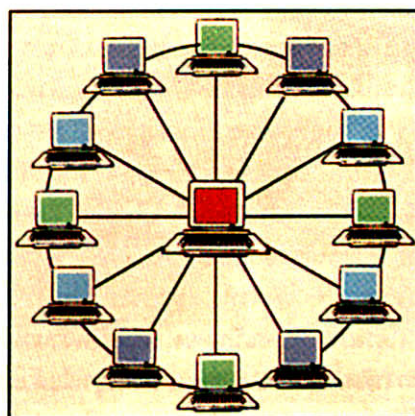

นอกจากนั้น ในส่วนกระทรวงยุติธรรมเอง ได้กำหนดเป็นแผนว่าการประชุมคณะกรรมการตุลาการจะมีการนำระบบไมโครคอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปใช้ในห้องประชุมเพื่อช่วยในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้อย่างรวดเร็วเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจของก.ต.แต่ละท่าน

เพื่อรองรับกับงานข้างต้นนี้ ในปี ๒๕๓๖ ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการจะมีโครงการอบรมเจ้าหน้าที่ศาลที่เกี่ยวข้องกับงานต่อไปนี้

๑. งานของสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร
๒. งานของเจ้าหน้าที่ศาลที่วราขานาจักรด้านบริหาร เช่น งานควบคุมสำนวนคดี
๓. งานเรียกหาสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา และคำสั่งคำร้องของศาลฎีกา ของเจ้าหน้าที่ศาลที่วราขานาจักร
๔. งานอื่น ๆ

งานด้านเทคโนโลยีต้องใช้ประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดเวลา แม้ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการได้เปิดทำการเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๗ ครบ ๔ ปี ในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๖ นี้ แต่ก็พยายามพัฒนาด้วยตนเองเพื่อให้ก้าวทันกับวิทยาการใหม่ ๆ ในปีต่อ ๆ ไป และมุ่งหมายพัฒนากระทรวงยุติธรรมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ความยุติธรรมที่ล้ำค่า คือความยุติธรรม คำพูดนี้เป็นคำพูดที่เป็นความจริงและเพราะความจริงนี้ กระทรวงยุติธรรมจึงกำหนดแผนงานเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลไว้ตั้งแต่ ฉบับแรก พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ จนถึงฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙ ซึ่งเป็นฉบับที่ ๓ และในแผนนี้ยังได้แยกออกเป็นโครงการหลาย ๆ โครงการ โครงการหนึ่งที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือ โครงการนำระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรม

ในการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในศาลนั้น ยังประโยชน์ให้เกิดความรวดเร็วยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และหลายท่านยังคงจำได้ เมื่อประมาณ ๑๒ ปี นับถอยหลังไป คือ ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๒๒-๒๕๒๓ ในการพิจารณาคดีแต่ละคดีศาลจะเป็นผู้จดคำเบิกความของพยานด้วยตัวของศาลเอง หลังจากที่ท่านโสภณรัตน์ อธิบดีประธานศาลฎีกา ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงฯ ได้ไปดูงานต่างประเทศกลับมาก็ได้นำการบันทึกคำเบิกความโดยวิธีถอดแถบบันทึกเสียง หรือเรียกกันเป็นภาษาง่าย ๆ ว่า “ถอดเทป” มาใช้จนถึงปัจจุบัน และการถอดเทปนี้เองในปัจจุบันนับเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งซึ่งประสานงานกับบุคลากร

การใช้คอมพิวเตอร์ในการเร่งรัด การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ภาค ๑*

ฝ่ายวิชาการ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑

จนทำให้การพิจารณาคดีสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ประชาชนเองที่มาศาลและมาพบการทำงานโดยวิธีถอดเทปของเจ้าหน้าที่ศาลแล้ว เกิดความรู้สึกน่าทึ่งจริง ๆ เพราะเมื่อศาลเสร็จการพิจารณาเจ้าหน้าที่ก็สามารถพิมพ์ได้เสร็จทันศาลได้อ่านการพิจารณาโดยเทปจะไม่เสียเวลาเลยและมักจะได้รับคำชมจากประชาชนอยู่เสมอ ๆ แต่ก่อนที่ใช้เทปจะประสบความสำเร็จมาถึงปัจจุบันท่านทราบหรือไม่ว่าตอนเริ่มใช้ใหม่ ๆ มีอุปสรรคอะไรบ้าง แต่เดิมผู้พิพากษาท่านเคยชินกับการเขียนด้วยลายมือของท่านเอง ซึ่งลายมือของท่านนั้นแต่ละท่านก็แสนจะอ่านยาก ประกอบกับท่านคงยังไม่ชำนาญการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ หลายท่านจึงมองสิ่งนี้เป็นเครื่องมือเกะกะซ้ำไม่ทันใจ สิ้นเปลือง จำได้ว่าเมื่อปี ๒๕๒๔ ที่ศาลแพ่งมีเจ้าหน้าที่ถอดเทปอยู่ประมาณ ๗-๘ คน ซึ่งตอนนั้นผู้พิพากษาศาลแพ่งก็ไม่ค่อยนิยมใช้ บางท่านถึงกับพูดว่า “กลับไปถอดซ้ำ ผมจดเองเร็วกว่า” ทำให้เจ้าหน้าที่ถอดเทปหัวเทปกลับแล้วถึงกับร้องไห้ด้วยความเสียใจก็มี มาถึงปี ๒๕๓๒ เมื่อศาลแพ่งมีผู้พิพากษาและผู้ช่วยฯ ประมาณร้อยคน ๓๓ คณะ ๗๖ บัลลังก์ แต่เจ้าหน้าที่ถอดเทปมีไม่พอดังนั้นจึงมีห้องพิจารณาบางห้อง

การติดตั้ง HARD DISK เข้าคอมพิวเตอร์ เพื่อให้คอมพิวเตอร์มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น

ไม่มีเจ้าหน้าที่ถอดเทปประจำตัว ทำให้บางท่านรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเนื่องด้วยอายุสั้นน้อย สำหรับท่านที่มีเจ้าหน้าที่ถอดเทปประจำ ถ้าวันไหนลูกน้องไม่อยู่ละก็ ถึงกับหงุดหงิดเพราะต้องจดคำเบิกความเอง ยิ่งไปเจอเอาทนายลูกเล่นมาก ๆ ก็อาจทำให้บรรยากาศในบัลลังก์เครียด จึงมีเรื่องขึ้น ๆ เล่ากันอยู่เสมอในหมู่ทนายว่า เมื่อตรวจสอบดูแล้วว่าจะต้องขึ้นบัลลังก์ไหนแล้วละก็ให้ดูต่อว่า เจ้าหน้าที่ถอดเทปผลงานหรือเปล่า ถ้าวันนั้นเจ้าหน้าที่ถอดเทปลาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า “ท่านดู” สาเหตุที่ต้องยกเรื่องนี้ขึ้นมาคุยกันฟังก็เพราะว่า ในการที่จะนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้กับงานอะไรก็แล้วแต่ ขึ้นต้นมักถูกมองไปในแง่ลบก่อนเสมอ ๆ และการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลเองก็เหมือนกัน ซึ่งความจริงศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เห็นถึงความสำคัญของเจ้าเทคโนโลยีใหม่นี้ว่ามีประโยชน์อย่างมากมายมหาศาลและสามารถนำไปใช้ในการเร่งรัดการพิจารณาได้อย่างดียิ่ง

การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลนั้นพอจะแยกได้

๓ ลักษณะ คือ

๑. จัดเก็บตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา และคำสั่ง คำร้องของศาลฎีกา สำหรับใช้ในการค้นหาและอ้างอิง
๒. จัดเก็บข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับข้าราชการ
๓. การพิมพ์คำพิพากษา และงานต่าง ๆ

การใช้คอมพิวเตอร์ในศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ก็คล้ายกับศาลอื่น แต่มีลักษณะพิเศษก็คือ นำมาใช้ในการยกยกร่างคำพิพากษา ท่านผู้อ่านอาจจะงง เอ! ทำไง คืออย่างนี้ขอเท้าความไปถึงคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์สักเล็กน้อย คำพิพากษามักจะมีส่วนประกอบ คือ ส่วนหัว (เลขคดี ชื่อโจทก์ จำเลย ฯลฯ) คำฟ้อง คำให้การ คำตัดสินของศาลชั้นต้น ทางนำสืบของโจทก์จำเลย คำวินิจฉัย... การยกยกร่างคำพิพากษา ตั้งแต่ส่วนหัว ถึงทางนำสืบนี้ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ใช้นิติกรยกยกร่าง เรียกกันว่าคำพิพากษาส่วนต้น เมื่อนิติกรยกยกร่างเสร็จ จะพิมพ์ข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ละเรื่องจะเก็บเอาไว้ในแผ่นฟลอปปี้ดิสก์ หรือฮาร์ดดิสก์ โดยใส่รหัสแต่ละแฟ้มข้อมูลไว้ ยกตัวอย่าง เช่น

TICK1 ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

TICK2 ความผิดต่อพระราชบัญญัติการพนัน

TICK3 ความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯ

TICK4 ความผิดต่อพระราชบัญญัติทางหลวง

TICK5 ความผิดต่อพระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณี

คดีต่าง ๆ ที่มีข้อหาหรือฐานความผิดซ้ำ ๆ กัน ก็สามารถนำข้อมูลที่บันทึกไว้มาใช้ได้เพียงแค่เปลี่ยนข้อความบางตอน เช่น ชื่อโจทก์ จำเลย วัน เดือน ปี เท่านั้น ทำให้ใช้เวลาในการพิมพ์น้อยลง หลังจากนิติกรยกยกร่างเสร็จแล้วก็จะส่งร่างคำพิพากษาพร้อมสำนวนคืนให้งานรับฟ้องเพื่อจ่ายให้ผู้พิพากษา

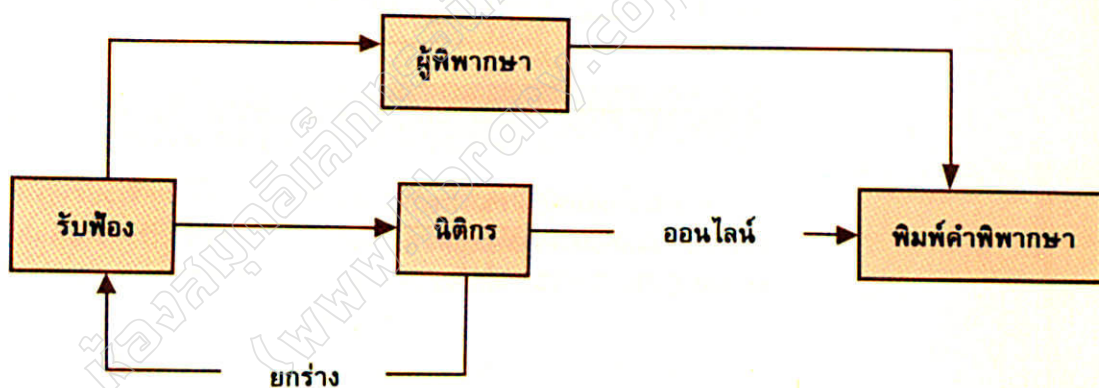
เจ้าของสำนวนพิจารณาพิพากษาต่อไป เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิพากษาทำให้สามารถตัดสินใจคดีได้เร็วขึ้น

ในอนาคตอันใกล้นี้ เมื่อมีการออนไลน์สายตรงระหว่างห้องนิติกรกับห้องพิมพ์คำพิพากษาแล้ว หลังจากนิติกรร่างเสร็จก็เก็บข้อมูลแต่ละคดีไว้โดยตั้งรหัสเฉพาะ แล้วเขียนรหัสไว้ในร่างคำพิพากษาส่วนต้นที่ด้านล่างของแผ่นแรก ห้องพิมพ์คำพิพากษาก็สามารถใช้รหัสดังกล่าวดึงข้อมูลจากห้องนิติกรไปใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาพิมพ์คำพิพากษาในส่วนต้นใหม่ ปัญหาต่อไปก็คือการรักษาความลับ เพราะคำพิพากษาศาลสูงทุกศาลเป็นความลับ วิธีป้องกันมิให้มีการแอบดูข้อมูลจากห้องพิมพ์คำพิพากษาจะอย่างไร เมื่อได้ปรึกษากับผู้มีความรู้ด้านคอม-

พิวเตอร์แล้วก็ทราบว่า หลักการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น ในขณะที่ห้องพิมพ์คำพิพากษาดึงข้อมูลไปจากห้องนิติกรและยังมิได้จัดเก็บข้อมูล ห้องนิติกรไม่สามารถดึงข้อมูลดังกล่าวมาใช้ได้ แต่วิธีการที่คิดว่าดีที่สุดก็คือเมื่อห้องพิมพ์ดึงข้อมูลไปแล้วก็ให้เก็บข้อมูลโดยตั้งรหัสขึ้นใหม่ห้องนิติกรหรือบุคคลอื่นที่ไม่รู้รหัสก็จะไม่สามารถล่วงรู้ข้อความในแฟ้มข้อมูลนั้นได้เลย

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดเป็นความพยายามพัฒนาระบบงานของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เพื่อลดขั้นตอนให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วยิ่งขึ้น เป็นการสนองตอบนโยบายในการเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ซึ่งจะทำให้ความยุติธรรมที่ล่าช้าไม่มีอยู่ในศาลอุทธรณ์ภาค ๑ อีกต่อไป

แผนภูมิแสดงการทำงาน

งานพิมพ์คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑

ศาลฎีกากับแนวทางการพัฒนา

ชลิต จันประดับ*

ศาลฎีกา

ความเป็นมาของศาลฎีกาโดยสังเขป

ศาลฎีกามีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานจนกระทั่งในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้แยกศาลยุติธรรมออกจากฝ่ายบริหาร และในปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ ก็ได้ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม เนื้อหาที่สำคัญก็คือการปรับปรุงศาล โดยแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ศาลฎีกามีอธิบดีศาลฎีกาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๘๒ ก็ได้เปลี่ยนชื่ออธิบดีศาลฎีกาเป็นประธานศาลฎีกา ซึ่งเป็นประมุขของฝ่ายตุลาการ และเป็นอิสระจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

ที่ตั้งศาลฎีกา

ศาลฎีกาตั้งอยู่เลขที่ ๖ ถนนราชดำเนินใน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นบริเวณเดียวกับที่ตั้งของกระทรวงยุติธรรม

* ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ช่วยทำงาน
ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดของประเทศ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงซึ่งอาจเป็นคดีที่คู่ความฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ หรืออาจเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นต่อศาลฎีกาโดยตรงในกรณีที่เป็นคดีพิเศษ บางประเภทที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น คดีแรงงานและคดีภาษีอากร เป็นต้น คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลฎีกาย่อมเป็นที่ที่สุดเพราะเป็นศาลสุดท้าย แต่เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีศาลฎีกาอยู่เพียงศาลเดียว และมีบุคลากรโดยเฉพาะจำนวนของผู้พิพากษาในศาลฎีกาน้อย ไม่พอกับปริมาณคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาซึ่งในแต่ละปี มีเป็นจำนวนมาก และนับวันมีแต่จะทวีสูงขึ้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คดีต้องค้างพิจารณาอยู่ในศาลฎีกาเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามศาลฎีกาก็ได้พยายามดำเนินการพัฒนาในทุกด้านเท่าที่จะกระทำได้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำอยู่หลายประการคือ

๑. การพัฒนาด้านบุคลากร

(๑) จัดให้ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ธุรการในศาลฎีกาเข้าร่วมสัมมนาและรับการอบรมวิชาการและกฎหมายใหม่ ๆ ที่สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนอื่นจัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสิทธิภาพในการทำงานให้ทันสมัยอยู่เสมอตลอดเวลา

(๒) จัดโครงการให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาไปศึกษาและดูงานในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้พิพากษามีโอกาสพบปะกับผู้พิพากษาต่างชาติ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวคิด

ในการทำงาน ตลอดจนศึกษาวิทยาการต่าง ๆ ที่ก้าวหน้าไปตามความทันสมัยของโลก ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของศาลฎีกาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๓) จัดให้มีตำแหน่งที่ปรึกษาศาลฎีกา ซึ่งปัจจุบันมี ๓ อัตรา โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยอดีตประธานศาลฎีกา หรืออดีตรองประธานศาลฎีกาซึ่งจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้พิพากษาในศาลฎีกาทุกท่านที่มีปัญหาในด้านอรรถคดี ส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาคดีทำได้ถูกต้อง เป็นธรรม และรวดเร็วยิ่งขึ้น

ศาลฎีกา

๒. การพัฒนาในด้านการปฏิบัติงาน

๒.๑ ได้พัฒนาการพิมพ์คำพิพากษาด้วยเครื่องพิมพ์ดีดธรรมดาเป็นระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้ระบบการพิมพ์คำพิพากษาทำได้สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๒ ได้นำเครื่องบันทึกเสียงมาช่วยในการบันทึกคำพิพากษาแทนการเขียนด้วยลายมือซึ่งใช้มาแต่เดิม ทำให้การตัดสินคดีทำได้สะดวกและ รวดเร็ว อันเป็นการแก้ปัญหาความล่าช้าของการพิพากษาคดีได้ส่วนหนึ่ง

๒.๓ จัดแผนกคดีพิเศษขึ้นในศาลฎีกาโดยมีเลขาธิการประจำแผนก อาทิเช่น แผนกคดีแรงงานและแผนกคดีภาษีอากร ทั้งนี้เพื่อให้คดีพิเศษในลักษณะดังกล่าวได้รับการพิจารณาจากแผนกที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะและรวดเร็วขึ้น

๒.๔ จัดทำโครงการติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ควบคุมระบบเครือข่ายภายใน (LAN-LOCAL AREA NETWORK) ของศาลฎีกา อันเป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศ (MANA-

GEMENT INFORMATION SYSTEM) เพื่อประโยชน์ในการติดตามความเคลื่อนไหวของสำนวนคดีที่ขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลฎีกา เป็นการประหยัดเวลา กำลังคน ลดความซ้ำซ้อนของงาน และลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานด้วยระบบเครือข่ายในการควบคุมสำนวนคดีจะประกอบด้วย ศูนย์บริการข้อมูล (FILE SERVER) ๑ หน่วย และสถานีใช้งาน (WORKSTATION) ๔ หน่วย โครงการนี้ได้รับอนุมัติจากสำนักงบประมาณแล้ว ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ

๒.๕ จัดทำโครงการให้มีเลขาธิการประจำแต่ละคณะในศาลฎีกาเพื่อช่วยในการยกย่องคำพิพากษาของผู้พิพากษาศาลฎีกา โดยเลขาธิการต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลมาแล้วเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อช่วยเร่งรัดคดีให้เร็วขึ้น และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้พิพากษาศาลฎีกา เพื่อให้การใช้ทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสมคูลย์

๓. การพัฒนาในด้านสถานที่

แต่เดิมศาลฎีกามีที่ทำการอยู่เฉพาะชั้น ๓ และชั้น ๔ ของอาคารศาลแพ่งซึ่งคับแคบและไม่เพียงพอแก่ปริมาณงานและอัตรากำลังที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีส่งผลให้เกิดอุปสรรคในด้านการปฏิบัติงาน และเกิดความไม่สะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อ ดังนั้น เมื่อศาลแพ่งได้ย้ายที่ทำการไปอยู่ ณ อาคารใหม่ ถนนรัชดาภิเษก ศาลฎีกาจึงได้ทำการซ่อมแซมปรับปรุงอาคารศาลแพ่งทั้งหมดเพื่อใช้เป็นที่ทำการของศาลฎีกา และได้ย้ายห้องทำงานผู้พิพากษา ห้องผู้ช่วยผู้พิพากษา ศาลฎีกาบางส่วน รวมทั้งงานธุรการบางส่วน เช่น งานสารบรรณ งานการเจ้าหน้าที่ งานการเงิน งานรับฟ้อง และงานห้องสมุด ไปไว้ยังสถานที่ที่ปรับปรุงใหม่ ทำให้สถานที่ทำงานเป็นระเบียบ สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ศาลฎีกายังได้จัดหาเครื่องอุป-

กรณ์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิพากษา โดยจัดหาโทรศัพท์เพิ่มทั้งสายตรงและเครื่องฟองเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจจริงว่า ศาลฎีกาได้พยายามพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานศาลฎีกาไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านบุคลากร ด้านการปฏิบัติงาน และด้านสถานที่ แต่จุดประสงค์สุดท้ายอันเป็นจุดประสงค์หลักที่สำคัญของศาลฎีกาก็คือ ให้ผลของการพัฒนาทั้งหมดตกเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้มีคดีความโดยแท้ ทั้งนี้เพื่อให้สมกับที่ประชาชนได้ฝากความหวังให้ "ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน" อย่างแท้จริง

การแยกศาล

เป็นอิสระ.

๑. แนวความคิดในการแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้แยกการใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชนออกเป็น ๓ ทาง คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ องค์กรผู้ใช้อำนาจนั้น ๆ ต้องทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลต้องบริหารงานยุติธรรมเพื่อปกป้องรักษาสีทิสเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เพียงแต่จะต้องมีการดูแลและคานอำนาจซึ่งกันและกันด้วย

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้แยกจากกันโดยชัดแจ้ง ทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติ คงเหลือแต่ฝ่ายตุลาการเท่านั้นที่ยังคงให้ศาลยุติธรรมอันเป็นองค์กรของฝ่ายตุลาการขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานของฝ่ายบริหาร มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ควบคุมดูแล ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจว่าฝ่ายตุลาการเป็นเพียงส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร ประกอบกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้ระบุให้ฝ่ายตุลาการมีความเป็นอิสระโดยชัดแจ้ง คงบัญญัติแต่เพียงว่าให้ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น โดยไม่ได้ให้หลักประกันที่แน่นอนว่าฝ่ายบริหารและการเมืองจะไม่มาก้าวล่วงฝ่ายตุลาการดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีกฎหมายบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจแทรกแซงฝ่ายตุลาการได้โดยให้อำนาจรัฐมนตรีในการเสนอบรรจุแต่งตั้งการเลื่อนชั้นและขึ้นเงินเดือนข้าราชการตุลาการ รวมทั้งการสั่งให้ข้าราชการตุลาการไปช่วยทำงานชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินหกเดือน เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระทำการที่อนอเลียมภาพ

และความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงควรแยกระบบบริหารงานตุลาการ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ออกเป็นสถาบันอิสระไม่อยู่ใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและความยุติธรรมอย่างสมบูรณ์เต็มที่โดยมีเหตุผลดังนี้

๑. เพื่อความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็นสามฝ่ายเด่นชัด คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ

๒. เพื่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาพิพากษาคดีสามารถอ่านวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยไม่มีการแทรกแซง ก้าวถ่วง ควบคุม หรือใช้อิทธิพลครอบงำ ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมจากฝ่ายบริหารและการเมือง

๓. เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรม ให้ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายแก่ประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นการแก้ความเข้าใจผิดของประชาชนและชาวต่างประเทศที่เข้าใจว่าศาลอยู่ใต้อำนาจของฝ่ายบริหาร

๔. เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว และนำความก้าวหน้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม เนื่องจากการเสนองบประมาณ และการเพิ่มอัตราค่าจ้างข้าราชการตุลาการและข้าราชการตุลาการ เป็นไปโดยอิสระ

๒. โครงสร้างของหน่วยงานศาลยุติธรรม

๒.๑ งานด้านการพิจารณาพิพากษารอคดีของศาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๑๘๖ บัญญัติว่า การพิจารณาพิพากษารอคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมา-

ภิไธยพระมหากษัตริย์ ดังนั้นอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีจึงเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม โดยเฉพาะ บุคคลภายนอกไม่สามารถก้าวถ่วงแทรกแซงได้ และประธานศาลฎีกาซึ่งเป็นประมุขของฝ่ายตุลาการมีอำนาจในการให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาทั้งปวงเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษารอคดี

สำหรับการจัดรูปองค์กรของศาลยุติธรรมนั้นยังคงเป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและกฎหมายที่จัดตั้งศาลโดยไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ดังต่อไปนี้

๑. ศาลชั้นต้น ประกอบด้วยศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัด ศาลแขวง ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ศาลสาขา และศาลชั่วคราวเคลื่อนที่

๒. ศาลชั้นอุทธรณ์ ประกอบด้วย ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ และศาลอุทธรณ์ภาค ๓

๓. ศาลฎีกา

๒.๒ การจัดระบบบริหารงานบุคคล

ให้มีบุคลากรของฝ่ายตุลาการไว้โดยเฉพาะ เรียกว่า “ข้าราชการฝ่ายตุลาการ” ซึ่งไม่ต้องถูกควบคุมหรือกำกับดูแลโดยฝ่ายบริหาร โดยแบ่งระบบงานย่อยเป็น ๒ กลุ่ม คือ

(๑) ข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการ มีคณะกรรมการตุลาการเป็นองค์กรบริหารงานบุคคลมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย รวมทั้งพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการตุลาการและคณะตุลาการ ทั้งนี้ คณะกรรมการตุลาการต้องมีความเป็นอิสระ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

อย่างแท้จริง ลักษณะขององค์กรและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งมีหลักการเช่นเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะกรรมการตุลาการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗

(๒) ข้าราชการตุลาการ

มีคณะกรรมการข้าราชการตุลาการเป็นองค์กรบริหารงานบุคคลของข้าราชการตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ลักษณะเดียวกับคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ในปัจจุบัน

๒.๓ งานด้านบริหารราชการศาลยุติธรรม

ประธานศาลฎีกาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของฝ่ายบริหาร โดยมีองค์กรดำเนินการดังนี้

(๑) องค์กรกำหนดนโยบาย คือ คณะมนตรีตุลาการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการบริหารงานยุติธรรมและควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) องค์กรปฏิบัติงาน คือ สำนักคณะมนตรีตุลาการประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับราชการประจำ เช่น งานบริหารราชการ งานบริหารการคลังและงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานวิชาการ และงานในกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้งานของศาลยุติธรรมสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. โครงสร้างของ ก.ต.

โครงสร้างของ ก.ต. จะแตกต่างจากโครงสร้างของ ก.ต. ในปัจจุบัน ดังนี้

	โครงสร้างเดิม	โครงสร้างใหม่
๑. จำนวนกรรมการ ๒. กรรมการโดยตำแหน่ง	๑๒ คน ๕ คน คือ ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ รองประธานศาลฎีกาที่มี อาวุโสสูงสุดและ ปลัดกระทรวงยุติธรรม	๑๕ คน ๕ คน คือ ประธาน ศาลฎีกา อธิบดี ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และรองประธาน ศาลฎีกาที่มีอาวุโส สูงสุดสองคนและ ปลัดสำนักคณะมนตรี ตุลาการ
๓. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งข้าราชการตุลาการ ชั้น ๒ ขึ้นไปเป็น ผู้เลือก	๘ คน ประกอบด้วย ๑. ข้าราชการตุลาการ ชั้น ๗ และชั้น ๘ ซึ่งไม่ได้เป็น ก.ต. โดยตำแหน่ง ๕ คน ๒. ข้าราชการตุลาการ บำนาญ ๔ คน ซึ่งไม่เป็น - ข้าราชการการเมือง - สมาชิกวุฒิสภา - กรรมการพรรคการเมือง - เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง - ทนายความ	๑๐ คน ประกอบด้วย ๑. ข้าราชการตุลาการ ชั้น ๗ และชั้น ๘ ซึ่งไม่ได้เป็น ก.ต. โดยตำแหน่ง ๖ คน ๒. ข้าราชการตุลาการ บำนาญ ๔ คน ซึ่ง ไม่เป็น - ข้าราชการการเมือง - สมาชิกวุฒิสภา - กรรมการพรรคการเมือง - เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง - ทนายความ
๔. เลขานุการ ก.ต.	เลขาธิการส่งเสริม งานตุลาการเป็น เลขานุการ ก.ต.	เลขาธิการสำนักงาน ข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็น เลขานุการก.ต.
๕. องค์ประชุม	ไม่น้อยกว่า ๗ คน	เกินกว่ากึ่งหนึ่ง

หมายเหตุ โครงสร้างใหม่ปรับปรุงจากร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ จัดทำเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ และถอนเรื่องคืนมาเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

สำหรับหลักการของคณะกรรมการตุลาการนั้น เป็นหลักการเดิมที่ให้คณะกรรมการตุลาการเป็นหลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

มิให้ถูกครอบงำหรือแทรกแซงจากภายนอกซึ่งเป็นหลักการตั้งแต่เริ่มก่อตั้งคณะกรรมการตุลาการโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๔๗๗ และกฎหมายปัจจุบันก็ได้กำหนดให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นกรรมการตุลาการด้วยโดยถือว่าเป็นตัวแทนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร แต่เมื่อศาลแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมแล้วก็ไม่จำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายบริหารเข้ามาอยู่ในคณะกรรมการตุลาการเพื่อไม่ให้มีปัญหาการแทรกแซงอำนาจตุลาการจากฝ่ายบริหารและการเมืองอีกต่อไป

๔. กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา

พระราชบัญญัติและระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการจะมีการแก้ไขอำนาจของรัฐมนตรีให้เป็นอำนาจของประธานศาลฎีกาหรือประธานคณะมนตรีตุลาการ เช่น การสั่งให้ข้าราชการตุลาการไปทำงานชั่วคราว การสั่งให้ข้าราชการตุลาการไปทำงานในตำแหน่งข้าราชการตุลาการ การสั่งบรรจุให้กลับเข้ารับราชการ การสั่งอนุญาตให้ผู้พิพากษาลาออกจากราชการ ฯลฯ อย่างไรก็ตามบางกรณี ประธานศาลฎีกาจะสั่งได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจาก ก.ต. และในบางมาตราจะมีการแก้ไขอำนาจของรัฐมนตรีให้เป็นอำนาจของปลัดสำนักคณะมนตรีตุลาการ เช่น อำนาจในการบรรจุแต่งตั้งผู้ช่วยผู้พิพากษา การเลื่อนชั้นและขึ้นเงินเดือนข้าราชการตุลาการ การสั่งให้ผู้ช่วยผู้พิพากษาออกจากราชการ

นอกจากนั้นยังแก้ไขอำนาจของกระทรวงยุติธรรมเป็นอำนาจของคณะมนตรีตุลาการ

๕. ระบบงบประมาณของศาลยุติธรรม

การที่ศาลยุติธรรมแยกเป็นสถาบันอิสระจากกระทรวงยุติธรรม ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบงบประมาณรายรับและรายจ่าย แยกจากระบบงบประมาณของฝ่ายบริหาร โดยต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้มีบทบัญญัติให้ศาลยุติธรรมจัดทำประมาณการรายจ่ายประจำปีได้โดยอิสระสอดคล้องกับความต้องการของศาลในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาบรรจุเป็นส่วนหนึ่งในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน หากฝ่ายบริหารไม่เห็นชอบศาลยุติธรรมมีอำนาจยืนยันงบประมาณรายจ่ายดังกล่าวต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้พิจารณาต่อไปได้ โดยศาลยุติธรรมมีอำนาจแต่งตั้งผู้แทนเข้าไปชี้แจงถึงเหตุผลและความจำเป็นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และคณะกรรมการธิการของสภา ซึ่งจะแตกต่างจากระบบปัจจุบันที่สำนักงานประมาณเป็นผู้พิจารณาตัดทอนงบประมาณของกระทรวงยุติธรรมก่อนนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและสภา อย่างไรก็ตามแม้ระบบงบประมาณจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อราชการศาลยุติธรรมยิ่งขึ้น แต่ก็อาจมีปัญหาในเรื่องของการประสานงานกับฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติได้

๖. แนวความคิดของคณะกรรมการที่หน่วยงาน
อื่น ๆ ตั้งขึ้น เพื่อปรับปรุงโครงสร้างตุลาการ
กับแนวความคิดของตุลาการ

๑. คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงพระราช
บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑
ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งตามคำสั่งสำนักนาย
กรัฐมนตรีที่ ๒๑๐/๒๕๓๕ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๕๓๕

มีแนวความคิดที่สอดคล้องกับการแยกศาล
จากกระทรวงยุติธรรม ดังนี้

๑. เห็นชอบให้มีระบบเงินเดือนของ
ข้าราชการตุลาการแยกเป็นระบบอิสระไม่ยึดโยง
กับข้าราชการฝ่ายอื่น

๒. แก้ไขปัญหาฝ่ายบริหารแทรกแซงระบบ
คณะกรรมการตุลาการ โดยการแก้ไขพระราช
บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการให้ชัดเจน
และรัดกุมขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องการตีความ
อย่างที่ได้เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

๒. คณะกรรมาธิการวิสามัญ

สภาผู้แทนราษฎรมีมติตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นเมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๓๕ มีแนวความคิดที่สอดคล้องกับการแยกศาลจากกระทรวงยุติธรรม ดังนี้

๑. ควรปรับปรุงโครงสร้างชั้นและชั้นเงินเดือนของข้าราชการตุลาการโดยไม่ยึดติดกับข้าราชการฝ่ายอื่น ปรับปรุงระบบการพิจารณาเกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่งตุลาการที่เป็นผู้บริหารงานศาลซึ่งควรแตกต่างกับการแต่งตั้งตุลาการที่มีหน้าที่พิจารณาคดีอย่างเดียว ตลอดจนปรับปรุงระบบการเลื่อนตำแหน่งชั้นสูงของข้าราชการตุลาการ

๒. ควรปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของ ก.ต.

๓. ควรปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมนตรีกับ ก.ต. เพื่อมิให้รัฐมนตรีใช้อำนาจก้าวล่วงความเป็นอิสระของคณะกรรมการตุลาการ ดังที่เคยเป็นมาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดี

๓. คณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษาพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างอัยการ

คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ สนับสนุนแนวความคิดของตุลาการในการแยกศาลยุติธรรมเป็นสถาบันอิสระโดยไม่สังกัดกระทรวงยุติธรรม เนื่องจากอำนาจตุลาการควรเป็นอิสระไม่ควรเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหารอย่างเช่นในปัจจุบัน และจะเป็นการป้องกันไม่ให้อำนาจบริหารก้าวล่วงในการพิจารณาคดี

๔. คณะกรรมการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

โดยนายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นประธานคณะกรรมการฯ เห็นด้วยในการแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้ศาลเป็นหน่วยงานอิสระ

๗. ข้อดีและข้อเสียของการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม

ข้อดี

๑. ศาลเป็นสถาบันอิสระ ไม่ถูกควบคุมด้านงบประมาณและอัตราค่าจ้างจากฝ่ายบริหาร
๒. ศาลเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงทางการเมืองโดยเด็ดขาด ปัญหาการแทรกแซงเสถียรภาพและความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการจะหมดไป
๓. ภาพพจน์ของระบบตุลาการไทยในสายตาของต่างประเทศจะดีขึ้นเนื่องจากการที่ศาลเป็นสถาบันอิสระ จะทำให้ต่างประเทศยอมรับและเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์และการดำเนินธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ
๔. เป็นการขจัดปัญหาความรู้สึกกลักรหว่างข้าราชการพลเรือนกับข้าราชการตุลาการ โดยแยกผู้พิพากษาออกมาอยู่นอกระบบข้าราชการประจำของฝ่ายบริหาร

ข้อเสีย

การแยกศาลเป็นอิสระอาจทำให้เกิดปัญหาในด้านการประสานงานกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เนื่องจากศาลยังต้องอาศัยเงินงบประมาณในการบริหารราชการ ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบจากฝ่ายบริหาร และการเสนอร่างกฎหมายให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณา ก็เช่นเดียวกัน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งหากไม่มีการประสานงานที่ดีแล้วอาจเกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานได้

**ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ
หมวดที่ว่าด้วยอำนาจตุลาการ
ตามโครงการแยกศาลยุติธรรมเป็นอิสระจากกระทรวงยุติธรรม**

**หมวด ๘
ศาล**

มาตรา ๑๘๖ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๑๘๗ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ
การเปลี่ยนแปลงเขตท้องที่ของศาลทั้งหลายให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๘๘ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้

มาตรา ๑๘๙ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล หรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก้คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะจะกระทำมิได้

มาตรา ๑๙๐ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๑๙๑ การบริหารราชการศาลยุติธรรมเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะมนตรีตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม โดยจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๑๙๑ ทวิ ให้คณะมนตรีตุลาการเป็นผู้เสนองบประมาณรายจ่ายของศาลยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาบรรจุเป็นส่วนหนึ่งในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

ในกรณีที่งบประมาณรายจ่ายของศาลยุติธรรมตามร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินมิได้เป็นไปตามที่คณะมนตรีตุลาการเสนอต่อคณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะมนตรีตุลาการมีอำนาจยื่นงบประมาณรายจ่ายของศาลยุติธรรมที่เสนอตามวรรคหนึ่งต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

มาตรา ๑๔๑ ตริ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การบริหารราชการ และการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมแก่ประชาชนของศาลยุติธรรม คณะมนตรีตุลาการ มีอำนาจเสนอร่างพระราชบัญญัติไปยังคณะรัฐมนตรี
เพื่อพิจารณานำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

มาตรา ๑๔๑ จัตวา คณะมนตรีตุลาการมีสิทธิตั้งผู้แทนเข้าประชุมชี้แจง และแสดงความคิดเห็น
เกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายของศาลยุติธรรมที่เสนอตามมาตรา ๑๔๑ ทวิ และร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตาม
มาตรา ๑๔๑ ตริ ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีที่ประชุมรัฐสภาและที่ประชุมคณะกรรมการธิการของสภาได้ แต่ไม่มี
สิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิ์และขอบเขตในการคุ้มครองเอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๕ และมาตรา ๑๒๖ ให้นำมา
ใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๑ เบญจ ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมต้อง

- (๑) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง
- (๒) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๓) ไม่เป็นกรรมการพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- (๔) ไม่เป็นกรรมการหรือดำรงตำแหน่งหน้าที่ใดในรัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐในทำนองเดียวกัน
- (๕) ไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษากฎหมายหรือดำรงตำแหน่งอื่นใด ที่มีลักษณะงานคล้ายคลึง
กันนั้น ในทางหุ้นส่วนบริษัท

ภายใต้บังคับวรรคหนึ่ง ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมอาจได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ตามบท
บัญญัติแห่งกฎหมาย หรือเป็นกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน อันไม่เป็นการเสื่อมเสียหรือ
กระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่งหรือได้รับแต่งตั้ง
ในลักษณะที่เป็นการเสื่อมเสียหรือกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามวรรคสองหรือไม่ ให้คณะ
กรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๑๔๑ ฉ ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมจะได้รับเงินเพิ่มประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทน
อย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๔๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง

ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่คณะ
กรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการกำหนด

มาตรา ๑๙๓ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

สำหรับตำแหน่งประธานศาลฎีกา รองประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นอุทธรณ์ เมื่อคณะกรรมการตุลาการมีมติเห็นชอบแล้ว จะต้องนำเสนอเพื่อขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

ให้มีคณะกรรมการกิจการตุลาการ ประกอบด้วย ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์อีกสี่คน ซึ่งรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งฝ่ายละสองคน โดยมีประธานรัฐสภาเป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการกิจการตุลาการมีหน้าที่เสนอความเห็นเกี่ยวกับการแต่งตั้งตำแหน่งข้าราชการตุลาการตามวรรคสองและกิจการอื่นในการบริหารงานศาลยุติธรรมต่อรัฐสภา

มาตรา ๑๙๓ ทวิ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๑๙๔ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ
ตุลาการศาลทหารจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้*

มาตรา ๑๙๕ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลทหาร ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๙๕ ทวิ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลล่าสุดของกระทรวงยุติธรรม

ชัช ชลวร*

ความเป็นมา

ศาลแพ่งและศาลอาญา เป็นศาลชั้นต้นขนาดใหญ่สำหรับกรุงเทพมหานคร มีเขตอำนาจกว้างขวางครอบคลุมเขตชั้นในซึ่งเป็นเขตชุมชนหนาแน่น และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศทั้ง ๒๒ เขต ทั้งยังมีอำนาจใช้ดุลยพินิจรับพิจารณาพิพากษาคดีได้ทั่วประเทศ ทำให้ศาลแพ่ง ศาลอาญาเป็นศาลที่มีขนาดใหญ่เกินไปส่งผลถึงการบริหารงานศาลที่มีความยุ่งยาก ชับซ้อน ก่อให้เกิดความล่าช้าในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน ประกอบกับในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้รับผลสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจ อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศ ได้ส่งผลกระทบให้กรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศเติบโตเป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่อันดับ ๑๕ ของโลก และเป็นศูนย์บริการทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ตลอดทั้งการติดต่อกับนานาชาติ เป็นแรงดึงดูดทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่มหานครมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สร้างปัญหา และความกดดันตามมาหลายด้าน ทั้งปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ชุมชนแออัด การจราจรติดขัดในเมืองใหญ่ ภาวะมลพิษ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนปัญหาที่สืบเนื่องจากความยากจนในเมือง และภาวะการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้คดีความที่ขึ้นสู่ศาลทวีจำนวน และความซับซ้อนมากขึ้น เป็นภาระหนักเกินกำลังที่ศาลแพ่งและศาลอาญาจะสามารถพิจารณาดีให้เสร็จไปโดยเร็วได้ และก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสูงในการปฏิบัติงานประจำ เป็นผลให้มีคดีในศาลค้างพิจารณาเป็นจำนวนมาก แม้จะได้มีการตั้งศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรีแล้วก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ายังไม่เพียงพอกับจำนวนคดีที่เกิดขึ้นทุกวัน

ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีมาตรการแก้ไขและรองรับจำนวนคดีที่นับวันจะเพิ่มสูงขึ้น การแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มอัตรากำลังบุคลากรแต่เพียงอย่างเดียวจะทำให้ศาลแพ่งและศาลอาญาซึ่งเป็นศาลใหญ่มากอยู่แล้วต้องมีขนาดใหญ่โตยิ่งขึ้นไปอีก จะก่อให้เกิดความยุ่งยากทั้งการบริหารงานคดีและการบริหารงานบุคคลเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นวิธีการที่เหมาะสมก็คือ การตัดทอนเขตอำนาจศาลแพ่งศาลอาญาให้มีขนาดเล็กลง เพื่อให้เกิดความ

คล่องตัวในการบริหารงานและสามารถรองรับปริมาณงานที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นได้อย่างพอเหมาะ ในการนี้จึงจำเป็นต้องจัดตั้งศาลแพ่ง ศาลอาญาขึ้นอีกแห่งในกรุงเทพมหานคร ให้แบ่งเขตอำนาจกันระหว่างศาลแห่งใหม่กับศาลเดิม ในชั้นแรกนี้กระทรวงยุติธรรมมีดำริจะดำเนินการจัดตั้งศาลแพ่ง ศาลอาญาเพิ่มขึ้นในทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร ให้ชื่อว่า ศาลแพ่งกรุงเทพเหนือและศาลอาญากรุงเทพเหนือ และได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายและแผนให้บรรจุโครงการไว้ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๔) แต่เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติให้ย้ายอาคารที่ทำการศาลแพ่งและศาลอาญาไปอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดพร้าว เขตบางเขน ซึ่งเป็นพื้นที่ทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ทำให้โครงการจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพเหนือและศาลอาญากรุงเทพเหนือถูกระงับไว้ก่อน โดยกระทรวงยุติธรรมได้กำหนดจะดำเนินการจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ขึ้นแทนเพื่อความเหมาะสม

การออกกฎหมายจัดตั้ง

ต่อมาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ นายเด่น ใต้มีนา กับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้กับศาลอาญากรุงเทพใต้ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ...) พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ส่งเรื่องให้กระทรวงยุติธรรมพิจารณา กระทรวงยุติธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ขัดข้องในหลักการ แต่ควรปรับปรุงในรายละเอียดและควรร่างกฎหมายเป็นของรัฐบาลเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรอีกทางหนึ่ง จึงได้เสนอความเห็นพร้อมด้วยร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่.....) พ.ศ. ที่กระทรวงยุติธรรมยกวางขึ้น ต่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๓๐

ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับที่เสนอโดยรัฐบาล ได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาโดยลำดับ โดยผ่านการพิจารณาจากรัฐบาลถึงสองรัฐบาล คือ รัฐบาลชุดพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อเนื่องมาถึงรัฐบาลชุดพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีเนื่องจากมีการยุบสภาเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๓๑ และได้เข้าสู่อำนาจของสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกโดยผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่ ๒ และ ๓ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒ ได้รับการพิจารณาลงมติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๓ วาระ จากวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๓๒ จากนั้นได้นำกราบบังคมทูลเพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมาย พ.ศ. ๒๕๓๒ กับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้ประกาศบังคับใช้ในพระราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๖ ตอนที่ ๑๒๗ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒

เขตศาลและอำนาจศาล

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๗ ตามที่ได้แก้ไขใหม่ได้กำหนดให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวง และศาลอาญากฎหมายได้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงโดยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ทุกตัวบทกฎหมาย เว้นแต่มีกฎหมายอื่นยกเว้นไว้เป็นพิเศษไม่ให้อยู่ในอำนาจศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้ เช่น คดีที่จะต้องดำเนินการพิจารณาที่ศาลคดีเยาวชนและครอบครัวกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๓ เป็นต้น ส่วนเขตอำนาจนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้ง

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้ กำหนดให้มีเขตตลอดท้องที่เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตพระโขนง เขตยานนาวา และเขตสัมพันธวงศ์ รวม ๖ เขต แต่เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตพระโขนงและเขตยานนาวา โดยแบ่งเขตการปกครองเพิ่มขึ้นอีก ๔ เขต* คือ เขตคลองเตย เขตประเวศ เขตสาทร และเขตบางคอแหลม ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้จึงควรมีเขตอำนาจครอบคลุมตลอดถึงพื้นที่การปกครองที่ตั้งขึ้นใหม่ทั้ง ๔ เขตดังกล่าวนี้ไว้ด้วย เนื่องจากขณะที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้ พ.ศ. ๒๕๓๒ พื้นที่เขตคลองเตย ประเวศ สาทร และบางคอแหลมเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เขตพระโขนงและเขตยานนาวา**

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้เป็นศาลชั้นต้นต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย ๒ คน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวงได้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๓ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมทั้งนี้ผู้พิพากษาคนเดียวของศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้มีอำนาจตามมาตรา ๒๑, ๒๒ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเช่นเดียวกับศาลจังหวัด

อาคารสถานที่

สำหรับสถานที่ก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้ กระทรวงยุติธรรมได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินจากกรมธนารักษ์ซึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุ โฉนดเลขที่ ๓๕๕๔ ทะเบียนที่ ๕๐, ๒๘๑๘ และ ๒๘๒๑ เนื้อที่ ๑๑ ไร่ ๘๓ ตารางวา ที่ซอยเจริญกรุง ๖๓ (สนามมิตร) ถ.เจริญกรุง เขตสาทร กรุงเทพฯ เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารที่ทำการศาล แต่เนื่องจากมีราษฎรบุกรุกเข้าไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากจนมีสภาพเป็นชุมชนแออัด ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๔๖ เป็นผู้อยู่อาศัยมาตั้งแต่เกิด และร้อยละ ๗๐ เป็นผู้อยู่อาศัยมานานกว่า ๔ ปี* ทำให้การดำเนินการอพยพราษฎรออกจากสถานที่ก่อสร้างไม่สามารถกระทำได้อย่างง่าย เนื่องจากเป็นปัญหาละเอียดอ่อนทั้งด้านมนุษยธรรม สังคม และการเมืองเป็นผลให้การก่อสร้างอาคารศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้ต้องล่าช้า และไม่สามารถดำเนินการได้ตามกำหนด

ในขณะที่การก่อสร้างศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายได้ต้องเผชิญกับอุปสรรคไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างได้นั้น ศาลแพ่งและศาลอาญาดังกล่าวต้องรับภาระคดีที่มีความสำคัญและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างน่าตกใจเฉพาะปี ๒๕๓๔ มีคดีรับใหม่เกิดขึ้นในศาลแพ่งสูงถึง ๒๖,๖๖๒ เรื่อง (และทวีเป็น ๒๙,๖๑๒ เรื่องในปี ๒๕๓๕) ซึ่งแม้ผู้พิพากษาศาลแพ่งจะทำงานหนักและเร่งรัดพิจารณาคดีให้เสร็จไปได้มากขึ้นแล้ว ก็ยังเกินกำลังที่จะสามารถพิจารณาคดีทั้งหมดให้เสร็จไปโดยเร็วได้ เป็นเหตุให้มีคดีค้างศาลนับหมื่นเรื่อง ประกอบกับสภาพการคมนาคมที่ไม่คล่องตัวในกรุงเทพมหานคร ทำให้ประชาชนผู้มีอรรถคดี

* ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ เรื่องเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตพระโขนงและตั้งเขตคลองเตย เขตประเวศ และเรื่องเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตยานนาวา และตั้งเขตสาทรและเขตบางคอแหลม

** โปรดดูคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๑๔/๒๕๒๘ ประกอบ

* ที่มา : เอกสารแนะนำเขตสาทร จัดทำโดยสำนักงานเขตสาทร กรุงเทพมหานคร

และผู้เกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อนในการเดินทางไปติดต่อที่ศาลแพ่งและศาลอาญา ทำให้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมไม่อาจดำเนินไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วเท่าที่ควรอีกด้วย

ทางแก้ปัญหา

จากสภาพการณ์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น กระทรวงยุติธรรมจึงมีความเห็นว่าควรเร่งเปิดทำการศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้เป็นการด่วน เพื่อแบ่งเบาภาระงานคดีของศาลแพ่งและศาลอาญาช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของคู่ความและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเดินทางมาศาล และช่วยเร่งรัดการพิจารณา คดีแพ่ง คดีอาญา ในเขตกรุงเทพมหานครให้เสร็จไปได้เร็วขึ้น ซึ่งหากจะรอเปิดดำเนินการเมื่อการก่อสร้างแล้วเสร็จจะเป็นการเนิ่นช้าเกินควร ประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก กระทรวงยุติธรรม จึงมีคำสั่งที่ ๔๐๓/๒๕๓๔ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๔ และคำสั่งที่ ๘๑๕/๒๕๓๕ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๓๕ แต่งตั้งและมอบหมายให้คณะกรรมการประสานงานและเร่งรัดการก่อสร้างสถานที่ทำการศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ ให้ดำเนินการเร่งรัดจัดหาสถานที่เพื่อใช้เป็นที่ทำการของศาลทั้งสองเป็นการชั่วคราวควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้านการเร่งรัดการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลแพ่งกรุงเทพใต้ศาลอาญากรุงเทพใต้และการอพยพโยกย้ายราษฎรที่บุกรุกออกไปจากพื้นที่ที่จะก่อสร้างด้วย

คณะกรรมการชุดดังกล่าว ซึ่งมีรองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายบริหาร) เป็นประธานได้ดำเนินการสำรวจและสรรหา

สถานที่โดยพิจารณาจากอาคารหลายแห่งทั้งในเขตสาทรและบริเวณใกล้เคียง ในที่สุดคณะกรรมการได้ตัดสินใจให้ดำเนินการปรับปรุงอาคารศาลแพ่งและศาลอาญาหลังเดิมในบริเวณสนามหลวง ซึ่งยังมีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่มาก เนื่องจากศาลแพ่งและศาลอาญาได้ย้ายไปอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษกแล้วให้เป็นที่ทำการชั่วคราวของศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ จนกว่าการก่อสร้างอาคารศาลถาวรที่ถนนเจริญกรุงจะแล้วเสร็จ ด้วยเหตุผลว่าอาคารดังกล่าวมีพื้นที่ใช้สอยมากพอเพียงที่จะสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้โดยไม่แออัด คับแคบเกินไป และเป็นการสะดวกแก่ประชาชนผู้มีมรดกคดีและผู้เกี่ยวข้องในการเดินทางมาศาล เนื่องจากมีสถานที่จอดรถและสภาพการจราจรที่ค่อนข้างคล่องตัวกว่าในเขตสาทร อีกทั้งยังสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารไม่มากนัก เนื่องจากเคยเป็นที่ทำการศาลแพ่งและศาลอาญามาแต่เดิม ดังนั้นเพียงแต่ทำความสะอาดอาคาร ดำเนินการซ่อมแซมส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมและปรับปรุงห้องฝึกซ้อมผู้ต้องหาสำหรับคดีอาญาให้มั่นคง แข็งแรงขึ้น ก็เพียงพอจะใช้การได้เป็นการชั่วคราวแล้ว

คณะกรรมการประสานและเร่งรัดการก่อสร้างสถานที่ทำการศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ จึงได้นำเสนอขอความเห็นชอบที่จะดำเนินการปรับปรุงอาคารศาลแพ่งศาลอาญาหลังเดิมให้เป็นที่ทำการชั่วคราวของศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ ซึ่งได้รับความเห็นชอบและสนับสนุนอย่างเต็มที่จาก นายสุประดิษฐ์ หุตะสิงห์ปลัดกระทรวงยุติธรรม

และ นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
คนปัจจุบัน ตลอดจนคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการ
ข้าราชการพลเรือน การดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าว
ได้คืบหน้ามาโดยลำดับ และคาดว่าจะสามารถเปิดทำการได้ใน
วันจันทร์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๖

ดังนั้น นับแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๖ เป็นต้นไป
ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากรุงเทพใต้ก็จะเป็นส่วนหนึ่ง
ของกระบวนการยุติธรรม ที่จะช่วยให้ประชาชนได้รับการอำนวย
ความยุติธรรมที่สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งปรารถนาของ
ทุกคนโดยเฉพาะประชาชนผู้มีความเดือดร้อนทางอรรถคดี ผู้เขียน
หวังว่าศาลทั้งสองนี้จะเป็นสถาบันประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม
และเป็นที่พักสุดท้ายของประชาชนสืบไปชั่วกาลนาน

การรักษาความปลอดภัย ในศาลและกระทรวงยุติธรรม

คณะกรรมการดำเนินงาน
เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย
ในศาลและกระทรวงยุติธรรม

การรักษาความปลอดภัยในศาลยุติธรรมเป็นงานที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะอำนาจตุลาการถือเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยที่ใช้ปกครองประเทศ และศาลยุติธรรมเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ในการพิพากษาคดีอาญาที่ประชาชนจะพินิจพิพากษาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ อันเป็นการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนในทางที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมอย่างสืบเนื่องช้านานมาแล้ว ดังนั้นจึงต้องรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งสถาบันศาลให้คงไว้ เพราะหากเกิดเหตุร้ายขึ้นจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมโดยตรง ศาลยุติธรรมควรเป็นสถานที่ซึ่งสร้างความศรัทธาเชื่อถือแก่ประชาชนสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และจะต้องมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งแก่ประชาชนทั่วไป ตุลาการ เจ้าหน้าที่ของศาลและทุกคนที่เข้าสู่บริเวณศาล ให้สมดังคำที่ว่า “ศาลเป็นที่พึ่งแห่งสุดท้ายของประชาชน”

ความพยายามที่จะให้มีการรักษาความปลอดภัยในศาลยุติธรรมในประเทศไทยได้เริ่มขึ้น ตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ สืบเนื่องจากการนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงยุติธรรมทำความตกลงกันในเรื่องให้ตำรวจประจำศาลปฏิบัติตามคำสั่งของศาลจากแนวทางดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มแรกของการรักษาความปลอดภัยในศาลยุติธรรม ในระยะแรกนี้การรักษาความปลอดภัยจะกระทำโดย

อาศัยกำลังตำรวจประจำศาล และมีได้มีการกำหนดระบบการรักษาความปลอดภัยและผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ การรักษาความปลอดภัยมุ่งเน้นในเรื่องการรักษาความปลอดภัยในห้องพิจารณาคดี อาคารที่ทำการศาล และความปลอดภัยของผู้พิพากษาขณะปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น

ตลอดระยะเวลาดังกล่าวไม่ปรากฏว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในศาลจนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้เกิดเหตุร้ายขึ้นเป็นครั้งแรก และต่อมาได้เกิดเหตุร้ายขึ้นเป็นระยะ คือ ในปี ๒๕๒๔, ๒๕๓๑, ๒๕๓๒, ๒๕๓๓ และล่าสุด ปี ๒๕๓๔ รวมทั้งสิ้น ๑๒ ครั้ง ในบางปีเกิดเหตุร้ายติดต่อกัน ๒-๓ ครั้ง การเกิดเหตุแต่ละครั้งสร้างความหวาดกลัว กระทบกระเทือนขวัญของทั้งประชาชน

ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีบ่อยครั้งที่มีการจับตัวผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ศาลเป็นตัวประกัน บางครั้งมีการใช้อาวุธร้ายแรง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนใหญ่มักจะเกิดเหตุในขณะที่นำตัวผู้ต้องขังหรือจำเลยออกจากห้องคุมขังของศาลเพื่อนำเข้าห้องพิจารณาคดีและเป็นเหตุที่เกิดขึ้นในศาลชั้นต้นทั้งสิ้น ได้มีการศึกษาวิเคราะห์แล้วปรากฏว่าการก่อเหตุร้ายเนื่องจากสาเหตุเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังหรือจำเลยมีทั้งกระทำเอง และมีผู้อื่นช่วยเหลือ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในศาลเป็นการหลบหนีหรือพยายามหลบหนี ๓ ครั้ง จับผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์ ๕ ครั้ง มีการทำร้ายร่างกาย ๒ ครั้ง มีการฆ่าตัวตาย ๑ ครั้ง และวางระเบิด ๑ ครั้ง มีการใช้อาวุธ ๔ ครั้ง และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ การก่อเหตุร้ายมักจะเกิดกับคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีอิทธิพลสูง คือ จำคุกตั้งแต่ ๑๕ ปี ถึงประหารชีวิต

แต่ก็ยังมีคดีแพ่งหรือคดีที่มีอิทธิพลต่ำรวมอยู่ด้วยเพราะเหตุที่ต้องการสังหารผู้มีอิทธิพลซึ่งเป็นความในคดีนั้น แนวทางในการรักษาความปลอดภัยจึงควรมีการพิจารณาวางมาตรการโดยเพิ่มความระมัดระวังในคดีอาญาที่มีอิทธิพลสูง แต่ก็ไม่ควรละเลยคดีแพ่งหรือคดีที่มีอิทธิพลต่ำ หากเป็นคดีที่คู่ความเป็นผู้มีอิทธิพล การเกิดเหตุร้ายแต่ละครั้งกระทรวงยุติธรรมก็ได้เพิ่มความเข้มงวดในการวางมาตรการรักษาความปลอดภัยจากจุดบกพร่องที่เป็นเหตุแต่ละครั้งนำไปสู่การกำหนดมาตรการเป็นหนังสือเวียนเพื่อให้ศาลทั่วประเทศยึดถือปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายซ้ำขึ้นอีก โดยมีสาระสำคัญในเรื่องที่ให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ศาล ร่วมกันเข้มงวดกวดขันในเรื่องการตรวจอาวุธและวัตถุระเบิดจากตัวผู้ต้องขังหรือจำเลย บุคคลอื่นที่อยู่ในห้องพิจารณาคดี และก่อนจะมีการเข้าในบริเวณศาล ให้มีการตรวจตราห้องพิจารณาคดีก่อนศาลจะออกนั่งพิจารณา ให้ศาลอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ใช้เครื่องพันธนาการและใส่กุญแจมือผู้ต้องขังหรือจำเลยในคดีร้ายแรงได้

จากการที่ศาลยุติธรรมถูกคุกคามจากเหตุร้ายที่เกิดขึ้นเป็นระยะอย่างต่อเนื่องนั้น นับเป็นชนวนสำคัญในการผลักดันให้เกิดแนวคิดที่จะต้องจัดให้มีมาตรการและระบบการรักษาความปลอดภัยในศาล และกระทรวงยุติธรรมอย่างจริงจัง โดยกระทรวงยุติธรรมได้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีขออนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ

เพื่อศึกษาหาทางแก้ไขและป้องกันเหตุร้ายในศาลยุติธรรม และ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๕ คณะกรรมการชุดนี้ได้พิจารณาวางมาตรการต่าง ๆ คือ มาตรการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของศาลให้มีความเหมาะสม สามารถป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ กำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยเป็นการกำหนดแบ่งเขตพื้นที่ การควบคุมตามความสำคัญของแต่ละพื้นที่ และการจัดให้มีหน่วยรักษาความปลอดภัย เพื่อเสริมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาล เมื่อได้ข้อยุติแล้วคณะกรรมการฯ ได้นำเสนอโครงการดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง และคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๐ แต่ให้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนด้วย

เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการ ๒ ชุด คือ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงอาคารศาลเพื่อความเหมาะสม

ในการป้องกันเหตุร้าย และคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในศาลยุติธรรม คณะกรรมการชุดแรกมี รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายบริหาร) เป็นประธาน ได้เสนอให้มีการปรับปรุงอาคารศาลให้มีความเหมาะสมในการรักษาความปลอดภัย คือ ต่อเติมมุขหลังของอาคารศาล ๑๓ ศาลเพื่อเป็นห้องทำงานผู้พิพากษา ห้องเก็บสำนวน ห้องซัง ทางเดินของผู้พิพากษา เข้าห้องพิจารณาคดี และก่อสร้างโรงจอดรถ รั้วศาล ๑๕ ศาล ฯลฯ รวมเป็นเงิน ๑๔๗,๒๖๑,๕๔๐ บาท แต่ไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณ ส่วนคณะกรรมการชุดที่ ๒ มีรองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ) เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่ในการนำระบบรักษาความปลอดภัยมาใช้ในศาล คณะกรรมการชุดนี้ได้ดำเนินการเพื่อให้งานด้านการรักษาความปลอดภัยในศาลยุติธรรมแบบเต็มรูปเกิดขึ้น โดยดำเนินการพิจารณาข่างพระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัยในศาล พ.ศ.... มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำศาลเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ กระทรวงยุติธรรมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๑ ให้กระทรวงยุติธรรมกับกระทรวงมหาดไทย (กรมตำรวจ) รับผิดชอบพิจารณาคัดเลือกเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีสมรรถภาพเข้มแข็งไปปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำศาล หากกรมตำรวจไม่สามารถปฏิบัติได้ให้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง ความพยายามของกระทรวงยุติธรรมในครั้งต่อมา กระทรวงยุติธรรมได้ขอกำหนดสายงานการรักษาความปลอดภัยขึ้น ๒ สาย คือ สายงานเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยกับสายงานเจ้าหน้าที่บริหารงานรักษาความปลอดภัย ให้เป็นข้าราชการประจำโดยขออนุมัติจากสำนักงาน ก.พ. แต่ก็ไม่ได้รับอนุมัติ

หลังจากการใช้ความพยายามหลายรูปแบบแล้ว กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย โดยขออนุมัติจากกระทรวงการคลังจัดจ้างเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจาก

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ด้วยเงินดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินกลางของกระทรวงยุติธรรม และได้พิจารณาจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยที่ศาลในเขตกรุงเทพมหานครและศาลในส่วนภูมิภาคตามความจำเป็นเร่งด่วน จำนวน ๑๖ ศาล ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๓ ทั้งนี้ได้มีการสำรวจความจำเป็นในการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลทั่วราชอาณาจักร และดำเนินการผ่านคณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมขอให้กรมตำรวจจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีสมรรถภาพเข้มแข็งให้ศาลที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ด้วย

และเพื่อให้การวางระบบรักษาความปลอดภัยเต็มรูปแบบ จึงให้มีการศึกษาและจัดทำโครงการทดลองนำมาตรการและระบบการรักษาความปลอดภัยมาใช้ในศาลที่ศาลจังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๓ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๓๔ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการจัดระบบรักษาความปลอดภัยแบบเต็มรูปแบบในศาลจังหวัดสงขลาแล้วนำผลจากการประเมินตามโครงการสรุปเป็นแนวทางในการจัดระบบการรักษาความปลอดภัยในศาลทั่วประเทศต่อไป ทั้งนี้ในการทำโครงการทดลองดังกล่าวได้นำแนวทางที่คณะกรรมการเฉพาะกิจฯ มากำหนดแผนปฏิบัติการโครงการ และเพิ่มเติมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องตรวจอาวุธชนิดประตูดุ สัญญาณเตือนภัย โทรศัพท์วงจรปิด ฯลฯ หลังจากที่ได้มีการประเมินผลโครงการและนำเสนอรายงานต่อกระทรวงยุติธรรมแล้ว กระทรวงยุติธรรมจึงได้มอบหมายให้คณะกรรมการชุดดังกล่าวดำเนินการยกย่องระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยในศาลและกระทรวงยุติธรรม พ.ศ....ขึ้น ในการร่างระเบียบฯ ได้มีการนำมาตรการที่มีอยู่เดิม ซึ่งมีความหลากหลายประกอบเข้ากับผลโครงการทดลองที่ศาลจังหวัดสงขลา และแนวทางของคณะกรรมการเฉพาะกิจฯ รวมทั้งได้อาศัยหลักการตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติเป็นแนวทางในการพิจารณา ร่าง ระเบียบฯ นี้ได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากกระทรวงยุติธรรมและทำนุรัฐมนตรีกว่ากระทรวงยุติธรรม ได้พิจารณาลงนามในระเบียบตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๕ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๖ เป็นต้นมาแล้ว นอกจากนี้กระทรวงยุติธรรมมีเป้าหมายให้ศาลและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมทุกหน่วยงานมีระบบรักษาความปลอดภัยอย่างเต็มรูปแบบตามโครงการรักษาความปลอดภัยในศาลและกระทรวงยุติธรรม โดยได้จัดลำดับตามความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนให้ทั่วถึงภายใน ปี ๒๕๓๙ ระบบการรักษาความปลอดภัยแบบเต็มรูปแบบนั้นนอกจากจะมีการวางมาตรการรักษาความปลอดภัยแล้วยังจะต้องประกอบด้วยความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย แต่ในระหว่างที่ศาลหรือหน่วยงานใดยังไม่มีความพร้อมก็จะสามารถนำระเบียบฯ ไปปรับใช้ในการรักษาความปลอดภัย และยังให้สามารถถอดระเบียบเพิ่มเติมเพื่อให้ใช้กับระเบียบฯ นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยไม่

ให้ขัดหรือแย้งกับระเบียบฯ นี้ ทั้งนี้ให้แจ้งให้กระทรวงยุติธรรมทราบด้วย

สำหรับวัตถุประสงค์หลักของระเบียบฯ ในการจัดให้มีระบบรักษาความปลอดภัยในศาลจะต้องคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วและความปลอดภัยในการมาศาล และ หลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากศาลเป็นสถานที่ที่มีลักษณะพิเศษกว่าสถานที่อื่น กล่าวคือ ศาลยุติธรรมจะต้องเป็นสถานที่ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าออกได้โดยเสรี การรักษาความปลอดภัยในศาลต้องเป็นระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อหน้าสาธารณชน ส่วนสาระสำคัญตามระเบียบฯ การพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อหน้าสาธารณชน ส่วนสาระสำคัญตามระเบียบฯ ได้กำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย บริเวณรอบอาคารศาล อาคารที่ทำการห้องทำงานผู้พิพากษา ห้องพิจารณาคดี ห้องธุรการ ห้องคุมขัง วัสดุอุปกรณ์เบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการรักษาความปลอดภัย การกำหนดพื้นที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การกำหนดสิทธิของบุคคลในแต่ละพื้นที่ การควบคุมบุคคลยานพาหนะ และการตรวจค้น การป้องกันอัคคีภัย การวางแผนเพื่อป้องกันและแก้ไขเหตุร้าย ข้อปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย การรายงานเหตุการณ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการที่เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการรักษาความปลอดภัยในศาลก็คือ การป้องกันมิให้บุคคลใดนำอาวุธหรือความช่วยเหลืออื่นใด เข้าถึงตัวผู้ต้องขังหรือจำเลยขณะที่อยู่ในศาล หรือก่อเหตุร้ายขึ้นได้ การกำหนดมาตรการที่จะเป็นการช่วยเสริมจุดมุ่งหมายดังกล่าวจะต้องประกอบด้วย การให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยพร้อมทั้งกำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน การจัดให้มีอุปกรณ์ที่จำเป็นในการรักษาความปลอดภัย การกำหนดพื้นที่รักษาความปลอดภัยแบ่งเป็นพื้นที่ควบคุมและพื้นที่หวงห้าม การแสดงป้ายและเครื่องหมายชัดเจนแต่ละพื้นที่ การกำหนดสิทธิของบุคคลในการเข้าพื้นที่แต่ละประเภทโดยการเข้มงวดให้บุคคลติดบัตรแสดงบุคคลเพื่อให้ง่ายในการควบคุมและตรวจตรา การควบคุมตรวจค้นยานพาหนะและบุคคล ซึ่งจะกระทำในกรณีที่มีเหตุสงสัยหรือจำเป็นและต้องกระทำด้วยความสุภาพ การปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับการจัดระบบรักษาความปลอดภัย เช่น การแยกช่องทางเดินระหว่าง ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ ประชาชน กับผู้ต้องขังหรือจำเลย การกำหนดช่องทางเข้าออกอาคารศาลให้มีช่องทางเดียวหรือเท่าที่จำเป็น การจัดระบบเข้าออกบริเวณและอาคารศาล ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อเพิ่มเติมความรู้ประสบการณ์สมรรถภาพให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่เพื่อป้องกันเหตุร้าย และมีความฉับไวในการแก้ไขเหตุร้าย ตลอดจนให้แต่ละหน่วยงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ด้วย

ในโอกาสที่กระทรวงยุติธรรมครบรอบ ๑๐๑ ปี นี้ถือเป็นนิมิตหมายอันดีในการวางรากฐานการรักษาความปลอดภัยในศาลและกระทรวงยุติธรรมของประเทศไทยให้มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดีอย่างที่ทุกฝ่ายได้ตั้งหวังเอาไว้ ถึงแม้จะมีความจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรก็ตาม อย่างไรก็ตามก็ดีถึงแม้ว่าจะมีการวางระบบรักษาความปลอดภัยไว้อย่างรัดกุมแล้ว หากผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจและไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามระเบียบอย่างเหมาะสม ก็จะไม่สามารถแก้ไขหรือป้องกันเหตุร้ายที่เกิดขึ้นได้เลย จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของศาลคงจะให้ความร่วมมือด้วยดีในการปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งสถาบันศาลให้คงอยู่ตลอดไป

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

กนกพรรณ กัลยาณสูตร*
สมทนา บุญรังสิมันต์**

๑. ความนำ

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Process) ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล คุมประพฤติ และราชทัณฑ์นั้น ต่างมีหน้าที่ประสานกันในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในสังคม เพื่อให้สังคมมีความสงบสุขและประชาชนได้รับความเป็นธรรม ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมายและในส่วนผู้ที่กระทำความผิดก็จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม โดยปัจจุบันนี้ได้ยึดหลักอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาแนวใหม่ ที่มุ่งแก้ไขปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษ เพื่อการแก้แค้นทดแทน ดังนั้น มาตรการที่นำมาใช้กับผู้กระทำผิดจึงได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งขณะนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยใช้ชุมชน (Community-Based Treatment) แทนการลงโทษจำคุกแต่เพียงอย่างเดียว จะช่วยให้เขาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีกว่า

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนมีหลายรูปแบบ แต่มาตรการที่มีการนำมาใช้และมีประสิทธิภาพมากที่สุดวิธีหนึ่ง ได้แก่ การคุมประพฤติ (Probation) ซึ่งนำมาใช้ในช่วงต้นของศาล

๒. ประวัติของการคุมประพฤติ

การคุมประพฤตินี้มีวิวัฒนาการมาจากวิธีการเลี้ยงโทษจำคุก และการรอกการลงโทษตามกฎหมายจารีตประเพณี ในประเทศอังกฤษ ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต่อมาได้เริ่มมีการนำวิธีการนี้ไปใช้อย่างจริงจังในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๓๘๔ โดยได้มีการพัฒนาปรัชญาแนวความคิด

ตลอดจนกฎหมายเกี่ยวกับการคุมประพฤติมาเป็นลำดับ จนกระทั่งวิธีการคุมประพฤติได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก ปัจจุบันการดำเนินงานคุมประพฤติจึงเป็นงานที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่อยู่ในขั้นตอนทั้งก่อนและหลังการพิพากษาคดีของศาล โดยมีพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officer) เป็นผู้สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย (Prentence Investigation) เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาคดี และภายหลังมีคำพิพากษาศาลก็อาจสั่งให้ใช้วิธีการคุมประพฤติ (Supervision) โดยให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้สอดส่องดูแล ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้กระทำผิดโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน ซึ่งวิธีการนี้นำมาใช้แทนการจำคุกระยะสั้นได้ผลดีและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

๓. ความเป็นมาของกรมคุมประพฤติ

ประเทศไทยเริ่มมีการนำระบบคุมประพฤติมาใช้เป็นครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยนำมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนก่อน ส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่เน้นแต่ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๔๙ มาตรา ๕๖, ๕๗, และ ๕๘ จะได้บัญญัติถึงวิธีการเกี่ยวกับการคุมประพฤติเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตามศาลคงใช้มาตรการรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษเพียงอย่างเดียวโดยไม่คุมความประพฤติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลได้ จนกระทั่งรัฐบาลได้ผ่านพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวล

กฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๖๒ และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับกอง สังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๔๖๒ โดยดำเนินการในกรุงเทพมหานครก่อน จนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ และเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศได้รับประโยชน์จากวิธีการคุมประพฤติ ดังเจตนารมณ์ของรัฐบาล ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ จึงเริ่มมีการเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคตามโครงการขยายงานคุมประพฤติออกสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๖๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๖๙) แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เมื่อสิ้นสุดแผนดังกล่าวแล้ว ยังไม่สามารถเปิดดำเนินการได้ครบตามเป้าหมายที่วางไว้ โครงการขยายงานคุมประพฤติออกสู่ส่วนภูมิภาค จึงได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๔) ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๙) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๔) ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๙) ตามลำดับ เพื่อให้สามารถเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคได้ครบทุกจังหวัดต่อไป อันจะเป็นการสนองต่อนโยบายของรัฐบาลในการที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศได้อย่างทัดเทียมกัน

อนึ่ง จากการที่กระทรวงยุติธรรมมีนโยบายในการใช้ชุมชนหรือเอกชนเข้ามามี

* หัวหน้างานศูนย์ทะเบียนประวัติ ฝ่ายประมวลข้อมูล กองวิชาการและแผนงาน กรมคุมประพฤติ

** รักษาการแทนผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน กรมคุมประพฤติ

ส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยจัดให้มีโครงการอาสาสมัครคุมประพฤติและโครงการส่งเสริมบทบาทและความร่วมมือของชุมชนในงานคุมประพฤติ อีกทั้งเมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาให้คุมความประพฤติไว้ทำงานบริการสังคมและเข้ารับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดให้โทษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จึงทำให้สำนักงานคุมประพฤติกลางมีปริมาณงานขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานสำนักงานคุมประพฤติกลาง จึงได้รับการยกฐานะให้เป็น “กรมคุมประพฤติ” เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๕ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ และกระทรวงยุติธรรม ไปเป็นของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนั้น วันที่ ๑๕ มีนาคม ของทุกปี จึงถือเป็น “วันคุมประพฤติ”

๕. หน้าที่และความรับผิดชอบของกรมคุมประพฤติ

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๕.๑ ส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีดำเนินการคุมความประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒

๕.๒ พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ จัดทำและประสานแผนงานของกรมให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทของกระทรวง รวมทั้งเร่งรัดติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด

๕.๓ ดำเนินการเกี่ยวกับการสืบเสาะและพินิจ การควบคุมและสอดส่อง การแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดตามกฎหมาย

ว่าด้วยวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒

๕.๔ ปฏิบัติราชการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๕. นโยบายของกรมคุมประพฤติ

นโยบายของกรมคุมประพฤติได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ซึ่งเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ สรุปได้ดังนี้

๕.๑ ยกมาตรฐานในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยวิธีการคุมประพฤติ และการทำงานบริการสังคม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ให้มีประสิทธิภาพ

๕.๒ กระจายความยุติธรรมแก่ประชาชนและผู้กระทำผิดทั่วประเทศ ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

๕.๓ สนับสนุนให้ประชาชน และสื่อมวลชนเข้ามาส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชุมชน

๕.๔ พัฒนาความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบในวิชาชีพของพนักงานคุมประพฤติ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๕.๕ แสวงหามาตรการใหม่ๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพและจิตสำนึกของผู้กระทำผิดกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะในด้านอายุ บุคลิกภาพ และฐานความผิด

๕.๖ ส่งเสริมการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งระบบการจัดเก็บข้อมูลให้ทันสมัย โดยใช้วิทยาการสมัยใหม่

๖. อัตราค่าจ้างของกรมคุมประพฤติ

ปัจจุบัน (ตุลาคม ๒๕๓๕) กรมคุมประพฤติมีอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ทั้งหมดทั้งข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ในตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด และอื่นๆ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑,๒๐๕ คน ประจำในส่วนกลาง คือ สำนักงานเลขาธิการกรม กองกิจกรรมชุมชน กองวิชาการและแผนงาน สำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร สำนักงานคุมประพฤติธนบุรี และในส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานคุมประพฤติในภาคต่างๆ ทั้ง ๙ ภาค ทั่วประเทศ

๗. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกรมคุมประพฤติทั้งในด้านการบริหารงานระดับกรม และการปฏิบัติงานระดับสำนักงาน มีดังนี้

๗.๑ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖, ๕๗, ๕๘ และ ๗๔, ๗๕ เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการเลือกใช้วิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี หากศาลเห็นสมควรอาจพิพากษารอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายใน

ระยะเวลาที่ศาลกำหนด โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติผู้นั้นไว้ด้วยก็ได้

๗.๒ พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ และวิธีดำเนินการคุมความประพฤติ เพื่อให้ประมวลกฎหมายอาญามีผลใช้บังคับอย่างสมบูรณ์

๗.๓ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการดำเนินการคุมความประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นระเบียบที่วางขึ้นเพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติงานคุมประพฤติ ตั้งแต่งานธุรการ งานสืบเสาะ งานสอดส่อง และการรายงานผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปโดยเรียบร้อยเป็นแนวทางการเดียวกัน

๗.๔ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการปกครองและการปฏิบัติราชการของข้าราชการ และลูกจ้างในสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัด พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นระเบียบที่ใช้ในการปกครองและการปฏิบัติราชการของข้าราชการ และลูกจ้างของสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาค ที่จะต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้พิพากษาหัวหน้าศาล และอธิบดีผู้พิพากษาศาล ซึ่งถือเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง นอกเหนือจากหัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติ

๗.๕ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามที่กรมคุมประพฤติ ซึ่งเดิมเป็นสำนักงานคุมประพฤติกลาง มีฐานะเทียบเท่ากองสังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ได้มีการขยายงานคุมประพฤติ โดยมีโครงการเปิดสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลให้ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ หากยังเป็นหน่วยงานระดับกองจะเกิดปัญหาในการบริหารงาน ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงส่วนราชการในกระทรวงยุติธรรม โดยให้ยกฐานะสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้นเป็น “กรมคุมประพฤติ” เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๕ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้การปฏิบัติราชการเกิดความคล่องตัว และมี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้การดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน จึงได้มีการแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมคุมประพฤติไว้ในพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการกรมคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๓๕

๗.๖ พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๓๐ พระราชบัญญัติล้างมลทินทั้ง ๒ ฉบับ มีผลต่อผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งกระทำผิดในช่วงเวลาที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในความผิดนั้น ๆ มาก่อน ซึ่งจะนี้เป็นประโยชน์ต่อจำเลยที่แม้ว่าเคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว หากกระทำความผิดขึ้นใหม่ ศาลก็อาจพิจารณาพิพากษาการกำหนดโทษหรือการลงโทษได้ และสามารถใช้อำนาจการคุมประพฤติผู้นั้นไว้ต่อก็ได้

๔. ขั้นตอนการดำเนินงานคุมประพฤติ

การดำเนินงานคุมประพฤติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามคำสั่งของศาล เป็นภารกิจของสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแต่ละแห่ง ซึ่งมีหน้าที่และขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๑ งานสืบเสาะและรายงาน (Investigation) เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยก่อนศาลพิจารณาพิพากษาคดี โดยพนักงานคุมประพฤติจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจำเลยและสภาพความผิดมาประมวล วิเคราะห์และทำรายงานเสนอศาลพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรใช้วิธีการอย่างไรกับจำเลยจึงจะ

เหมาะสม เพื่อศาลจะได้ใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาคดี

การสืบเสาะและพินิจ มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

ก. เพื่อประมวลข้อเท็จจริงและภูมิหลังรายงานให้ศาลทราบ

ข. เพื่อเสนอความเห็นต่อศาลว่าจำเลยแต่ละรายควรใช้วิธีการใดจึงจะเหมาะสม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมด้วย

ค. เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เมื่อศาลมีพิพากษาให้คุมประพฤติ

๔.๒ งานควบคุมและสอดส่อง (Supervision) เป็นกระบวนการภายหลังจากศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิพากษาผู้กระทำความผิดแล้วว่า บุคคลนั้นยังไม่สมควรได้รับโทษจำคุก จึงให้การกำหนดโทษหรือการลงโทษไว้ก่อน โดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติและให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยแนะนำ ช่วยเหลือหรือตักเตือนในเรื่องความประพฤติ และการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำการบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่เห็นสมควร วัตถุประสงค์ของงานควบคุมและสอดส่อง ดังนี้

ก. เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้
กระทำความผิดซ้ำอีก

ข. เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิดให้สามารถ
ดำเนินชีวิตและปรับตัวเข้ากับสังคมได้และ
เป็นประชากรที่มีคุณค่า

ค. เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและความ
ปลอดภัยของชุมชน

๘.๓ งานกิจกรรมชุมชนหรืองานบริการ
สังคม (Community Affairs or Social
Service) ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้
กลับตนเป็นพลเมืองดีนั้น กรมคุมประพฤติ
ได้มีนโยบายนำทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการ
แก้ไข ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้กระทำความผิด
ดังนั้น สำนักงานคุมประพฤติทุกแห่งจึงได้นำ
ประชาชนและสถาบันที่เกี่ยวข้องในชุมชน
เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา
สถาบันศาสนา และองค์กรการกุศลต่าง ๆ
มาร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานการนำ
ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้
กระทำความผิด ซึ่งมีโครงการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการ
อาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
โครงการผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการ
สังคม โครงการสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประ-
พฤติ และโครงการสงเคราะห์จำเลยและ
ครอบครัวระหว่างพิจารณาคดี

เนื่องจากงานกิจกรรมชุมชนเป็นงาน
สำคัญที่ช่วยให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด
เป็นผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในปัจจุบันจึง
ถือเป็นงานหลักอีกด้านหนึ่งของกระบวนการ
คุมประพฤติ

๘. ผลการดำเนินงานคุมประพฤติผู้กระทำความผิด ที่เป็นผู้ใหญ่

๘.๑ งานสืบเสาะและรายงาน ในรอบ ๑๓
ปีที่ผ่านมา (สิงหาคม ๒๕๒๒-ธันวาคม
๒๕๓๕) ศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะและพินิจรวม
๑๐๓,๖๘๗ คดี เป็นคดีในเขตกรุงเทพ-
มหานคร ๓๓,๙๗๕ คดี และในส่วนภูมิภาค
๖๙,๗๑๒ คดี ประเภทคดีที่ศาลมีคำสั่งให้
สืบเสาะฯ สูงที่สุดคือ คดีความผิด พ.ร.บ.
ยาเสพติดให้โทษ มีจำนวน ๓๙,๔๗๘ คดี
คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๑ รองลงมาได้แก่ ความ

ผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีจำนวน ๒๑,๔๕๒ คดี
คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗

๘.๒ งานควบคุมและสอดส่อง ในรอบ ๑๓
ปีที่ผ่านมา (สิงหาคม ๒๕๒๒-ธันวาคม
๒๕๓๕) มีคดีที่ศาลสั่งคุมความประพฤติ
จำนวนทั้งสิ้น ๑๓๓,๓๘๓ คดี เป็นคดีในเขต
กรุงเทพมหานคร ๔๒,๖๓๓ คดี และในส่วน
ภูมิภาค ๙๐,๗๕๐ คดี ประเภทคดีที่ศาลมี
คำสั่งให้คุมความประพฤติสูงสุด คือคดีความ
ผิดพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ซึ่งมี ๗๑,๕๒๔
คดี คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๖ ของคดีสอดส่อง
ทั้งหมด

ผลการคุมความประพฤติ ในจำนวนคดี
ที่ศาลสั่งคุมความประพฤติ จำนวน ๑๓๓,๓๘๓
คดีนั้น มีคดีที่การคุมความประพฤติเสร็จสิ้น
ไป ๑๐๑,๐๖๔ คดี เป็นคดีที่พ้นการคุม
ประพฤติด้วยดี ๗๔,๕๕๒ คดี คิดเป็น
ร้อยละ ๕๔.๕ ส่วนการคุมประพฤติไม่ได้
ผลเนื่องจากผิดเงื่อนไข มีจำนวน ๒๖,๔๘๒
คดี คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘ และขณะนี้ยังมี
คดีที่อยู่ในระหว่างการคุมความประพฤติอีก
จำนวน ๓๒,๓๑๗ คดี คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒

๘.๓ โครงการต่าง ๆ ของกรมคุมประพฤติ
นอกจากงานพื้นฐานหลักของงานคุมประพฤติ
คือ งานสืบเสาะและพินิจและการควบคุม
และสอดส่องแล้ว กรมคุมประพฤดียังมีโครง
การต่าง ๆ ที่เป็นส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริม
ประชาสัมพันธ์ แก้ไข ปรับปรุง และสร้าง
นวัตกรรมขึ้นในงานคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่
เป็นใหญ่ในประเทศไทย ซึ่งมีผลการดำเนิน
งานตามโครงการต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ก. โครงการกรมคุมประพฤติ มีขึ้นเพื่อ
ยกฐานะสำนักงานคุมประพฤติกลาง ให้เป็น
กรมคุมประพฤติเพื่อรองรับปริมาณงาน อำนาจ
หน้าที่ความรับผิดชอบที่เพิ่มมากขึ้น อันจะ
ทำให้การปฏิบัติงานคุมประพฤติผู้กระทำความผิด
ที่เป็นผู้ใหญ่ในประเทศไทยเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ เอื้อประโยชน์ให้กับสังคมได้
อย่างสูงสุด

ปัจจุบัน สำนักงานคุมประพฤติกลางได้
รับการยกฐานะให้เป็นกรมคุมประพฤติแล้ว
เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๕

ข. โครงการขยายงานคุมประพฤติออก
สู่ส่วนภูมิภาค เป็นโครงการที่ต้องการให้
ประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศได้รับ
ประโยชน์จากวิธีการคุมประพฤติอย่างทั่วถึง
และเท่าเทียมกัน ปัจจุบันมีสำนักงานคุม
ประพฤติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
รวมทั้งสิ้น ๔๖ สำนักงาน สำหรับปีงบประมาณ
๒๕๓๖ นี้ กรมคุมประพฤติจะเปิด
ดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติเพิ่มขึ้นอีก
รวมทั้งสิ้น ๑๐ สำนักงาน ใน ๙ จังหวัด คือ
จังหวัดยะลา ร้อยเอ็ด ฉะเชิงเทรา สระบุรี
เพชรบูรณ์ ราชบุรี พัทลุง ระนอง กาฬสินธุ์
และในเขตมินบุรี กรุงเทพมหานคร อีก ๑
สำนักงาน นอกจากนี้จะมีการเปิดดำเนินการ
สำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคให้ครบ
ทุกจังหวัดในปีงบประมาณต่อไป

ค. โครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ถูก
คุมประพฤติ เป็นโครงการให้การบำบัด
รักษาตามคำสั่งศาล เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูก
คุมความประพฤติที่มีอาการบกพร่องทางร่าง-
กายและจิตใจด้วยการส่งเข้ารับการบำบัดรักษา
ในสถานบำบัด ตามประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา ๕๖ ที่แก้ไขใหม่เพื่อให้ศาลมีอำนาจ
ดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมกำลังอยู่
ในระหว่างดำเนินการเพื่อจัดตั้งสถานบำบัด
รักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด สังกัดกองแพทย์
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ณ สถาน
กักและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้าน
อุเบกขา) บางนา

ง. โครงการสงเคราะห์จำเลยและครอบครัวระหว่างการพิจารณาคดี เป็นโครงการ เพื่อให้การสงเคราะห์ แก่จำเลยและครอบครัวในระหว่างการพิจารณาคดีที่ประสบความเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ อันเนื่องมาจากการถูกจับกุมดำเนินคดีอาญาของจำเลย จากผลการดำเนินการที่ผ่านมา นับตั้งแต่เริ่มโครงการ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ จนกระทั่งปัจจุบัน (๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๕) กรมคุมประพฤติ สามารถให้ความช่วยเหลือในการประกันตัวจำเลยเพียงอย่างเดียว เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๕๗๑ ราย ในส่วนของการสงเคราะห์ครอบครัวจำเลยนั้น ยังไม่สามารถให้บริการได้เนื่องจากขาดบุคลากรและข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ

๑๐ สรุป

นับแต่ปี ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นปีที่ยานคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ของกระทรวงยุติธรรม ได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง ซึ่งในขณะนั้นดำเนินงานโดยสำนักงานคุมประพฤติกลาง ที่เป็นหน่วยงานระดับกอง อยู่ในสังกัดของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ จากปีแรกที่มีสำนักงานคุมประพฤติเพียงแห่งเดียวในเขตกรุงเทพมหานคร งานคุมประพฤติได้มีการพัฒนาและพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นงานที่มีส่วนช่วยในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในสังคมได้ทางหนึ่ง ดังนั้นรัฐบาลจึงให้การสนับสนุนโครงการขยายงานคุมประพฤติออกสู่ส่วนภูมิภาคเพื่อให้ประชาชนในทุกจังหวัดได้รับความเสมอภาค ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเท่าเทียมกัน และต่อมาเมื่อมีการเปิดสำนักงานคุมประพฤติขึ้น

ตามจังหวัดต่าง ๆ ก็ได้มีการดำเนินโครงการกรมคุมประพฤติเพื่อรับรองการขยายงานที่จะเปิดสำนักงานคุมประพฤติให้ครบทุกจังหวัด ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานคุมประพฤติบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

บัดนี้ ความเพียรพยายามและความมานะอุตสาหะของพนักงานคุมประพฤติและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถตลอดจนการได้รับความสนับสนุนจากผู้บริหารทุกระดับ ทำให้รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการดำเนินงานคุมประพฤติ โดยได้ยกฐานะสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้นเป็น "กรมคุมประพฤติ" เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๕ และจากก้าวนี้ กรมคุมประพฤติจะมุ่งพัฒนาการปฏิบัติงานในทุก ๆ ด้านให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเพื่อความสงบสุขของสังคมต่อไป

การอนุญาโตตุลาการ

ความรู้เบื้องต้นในทางทฤษฎี*

พิชัยศักดิ์ หรรยางกูร**

๑. การอนุญาโตตุลาการคืออะไร

ตามศัพท์กฎหมายไทยที่มีมาแต่เดิมนั้น คำว่าอนุญาโตตุลาการ หมายถึง ทั้งกระบวนการ
ระงับข้อพิพาทที่เกิดจากคู่กรณีตกลงกันอนุญาตให้บุคคลหรือคณะบุคคล นอกเหนือจากผู้ที่ทำหน้าที่
ผู้พิพากษาของศาลตัดสินข้อพิพาทนั้น และตัวบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ตัดสินข้อพิพาท
นั้น ๆ เอง เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสน ในบทความนี้ผู้เขียนใช้คำว่าอนุญาโตตุลาการแทนกระบวนการ
ระงับข้อพิพาท และคำว่า อนุญาโตตุลาการแทนบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากคู่ความ ให้พิจารณา
และตัดสินข้อพิพาท

องค์ประกอบสำคัญสามประการของการอนุญาโตตุลาการ คือ การตกลงกันของคู่กรณีอนุญาต
ให้อนุญาโตตุลาการตัดสินข้อพิพาท และอำนาจในการตัดสินข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งเกิดจาก
การตกลงกันและผลของคำชี้ขาดผูกมัดคู่กรณีให้ต้องทำตามรากศัพท์ของคำว่า Arbitration, Arbi-
trator ในภาษาอังกฤษหรือ Arbitrage, Arbitre ในภาษาฝรั่งเศสนั้น แสดงถึงอำนาจในการตัดสิน
ข้อพิพาทตามใจของอนุญาโตตุลาการ ส่วนคำว่า อนุญาโตตุลาการในภาษาไทยนั้น แสดงถึงการตกลงกัน
ของคู่กรณี ดังนั้นกระบวนการชี้ขาดข้อพิพาทที่เรียกว่า Compulsory Arbitration อันเป็นการบังคับ
ให้คู่กรณีต้องส่งเรื่องให้คณะบุคคลชี้ขาด ไม่ว่าคู่กรณีจะสมัครใจหรือไม่ เช่น กรณีของการชี้ขาดข้อพิพาท
แรงงานจึงไม่ใช่การอนุญาโตตุลาการ แต่เป็นการยึดศัพท์ไปใช้ซึ่งบางครั้งก็เรียก Labor Arbitration
ทั้งนี้เพราะเทียบเคียงกับการอนุญาโตตุลาการปกติคือ มีการชี้ขาดโดยบุคคลที่มีอำนาจและคำชี้ขาด
นั้นผูกพันแต่ขาดองค์ประกอบเรื่องความสมัครใจของคู่กรณี คำว่า Compulsory Arbitration นั้น
หากแปลเป็นภาษาไทยคือ การอนุญาโตตุลาการโดยการบังคับแล้ว ก็จะได้เห็นว่ามีความขัดกันเองอยู่ในตัว

คำว่าอนุญาโตตุลาการนั้น เป็นคำกลาง ๆ หมายถึงกระบวนการในการระงับข้อพิพาทดังนั้น
ข้อพิพาทที่ระงับจึงอาจเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายก็ได้ หรือมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายผสมกัน
ก็ได้ ดังนั้นจึงมีการนำเอาคำว่า Arbitration ไปใช้กับการระงับข้อพิพาทในเรื่องคุณภาพของสินค้าปฐุม
Commodity Arbitration ซึ่งเป็นเรื่องการค้าและการดู ไม่ใช่การตัดสินโดยใช้ความรู้กฎหมายแต่อย่างใดเลย

- บทความนี้ผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านได้พิจารณาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ มากกว่าที่จะแสดงที่มา
ของแนวความคิดทางทฤษฎีต่าง ๆ ผู้เขียนจึงมิได้ใช้เชิงอรรถในการอธิบาย
- รองศาสตราจารย์ อดิศักดิ์ อุดมการณ์มหาวิทยาลัย
- บทความนี้เคยตีพิมพ์ในบทบัญญัติ เล่ม ๔๗ ตอนที่ ๓ กันยายน ๒๕๓๔

คำว่า Commercial Arbitration นั้น หมายถึง การอนุญาโตตุลาการเกี่ยวข้องการพาณิชย์ หรือการค้า โดยปกติจะมีปัญหากฎหมายคาบเกี่ยวอยู่ด้วย แต่ในการตัดสินปัญหาข้อกฎหมายนั้น ต้องมีการพิจารณาถึงปัญหาข้อเท็จจริงอยู่ด้วย เพราะปัญหาข้อกฎหมายนั้นอาศัยข้อเท็จจริงเป็นฐานในการพิจารณา

ในระยะนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา มีการใช้การอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น ทั้งนี้เพราะมีการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเนื่องจากมีกิจการทางเศรษฐกิจมากขึ้น อันเป็นผลของการที่ประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้น และมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เอื้อให้มีการผลิตและขนส่งสินค้ามากขึ้น โดยในขณะเดียวกันการค้าที่เคยเป็นการค้าภายใน ระหว่างเมืองแม่กับเมืองขึ้น ก็กลับกลายเป็นการค้าระหว่างรัฐ เพราะมีการปลดปล่อยให้เมืองขึ้นได้รับเอกราชมากขึ้น คำว่า การอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ (International Commercial Arbitration) จึงมีการใช้กันบ่อยขึ้น นับแต่ศตวรรษ ๑๙๖๐ เป็นต้นมา แต่ให้พึงระวังว่าการค้าระหว่างประเทศ มีองค์ประกอบของเรื่องต่างประเทศอยู่ด้วย ข้อดีข้อเสียทั้งหลายที่เคยใช้อ้างเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าภายในประเทศอาจใช้ไม่ได้ หรือไม่มียุ่จริงในการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ

การอนุญาโตตุลาการ อาจนำไปใช้ในการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐ ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาททางกฎหมายหรือข้อพิพาททางการเมืองก็ได้ ซึ่งเรียกว่า International Arbitration เนื่องจากเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กฎหมายที่ใช้ทั้งในทางวิธีพิจารณาและในทางสารบัญญัติ จึงได้แก่กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ซึ่งต่างกับกรณีของการอนุญาโตตุลาการในทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศหรือไม่ มีความจำเป็นต้องใช้กฎหมายภายในกับการอนุญาโตตุลาการทั้งในเรื่องวิธีพิจารณาและเรื่องสารบัญญัติ จุดที่การอนุญาโตตุลาการระหว่างรัฐ (International Arbitration) จะเข้ามาเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการอนุญาโตตุลาการในทางการค้า ก็คือ ข้อพิพาทนั้นเคยเป็นข้อพิพาทที่ไม่ใช่เรื่องระหว่างรัฐมาก่อน แต่โดยเหตุที่รัฐได้เข้าสวมสิทธิของเอกชน เนื่องจากเอกชนได้พยายามแสวงหาทางแก้ไขทางกฎหมายภายในจนถึงที่สุดแล้ว แต่ยังไม่ได้รับการเยียวยา (Exhaustion of Local Remedy)

ควรสังเกตด้วยว่ามีการนำวิธีการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ ไปใช้กับการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะไม่ใช่การค้าแท้ ๆ เช่น การให้สัมปทานเหมืองแร่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนต่างประเทศ กล่าวโดยสรุปก็คือ การอนุญาโตตุลาการในทางการค้าในความหมายอย่างกว้าง รวมถึงปัญหาการลงทุระหว่างประเทศด้วย แม้ทั้งที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะเป็นรัฐผู้ให้สัมปทานก็ตาม ซึ่งหากพิจารณาตามกฎหมายปกครองกรณีนี้ เป็นสัญญาในทางปกครอง (Administrative Contract)

การดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการ

๒. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาโตตุลาการ

การอนุญาโตตุลาการเกิดจากความตกลงของคู่กรณี ให้ส่งข้อพิพาทไปให้อนุญาโตตุลาการทำการชี้ขาด การตกลงกันของคู่กรณีนี้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสัญญา แต่โดยที่การระงับข้อพิพาทภายในเป็นหน้าที่ของรัฐคืออำนาจตุลาการ รัฐจึงมักควบคุมว่าเรื่องใดที่จะปล่อยให้เอกชนตัดสินกันเอง โดยใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ (Arbitrability) การดำเนินกระบวนการพิจารณาจะต้องทำอย่างไร ทั้งนี้โดยเห็นว่าการอนุญาโตตุลาการเป็นข้อยกเว้นของวิธีพิจารณาความแพ่งปกติ รัฐอาจจะควบคุมเรื่องทั้งสองนี้โดยระบุไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือเอาเรื่องการอนุญาโตตุลาการไว้ในกฎหมายพิเศษ ว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการ กรณีหลังนี้มักได้แก่กรณีของกฎหมายสมัยใหม่

ในการตกลงกันระงับข้อพิพาทในทางการค้าระหว่างประเทศ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ โดยพิจารณาจากสถานที่ทำสัญญา สัญชาติของคู่สัญญา สถานที่ชำระหนี้ หรือผู้รับประโยชน์ตามสัญญา การพิจารณาเลือกใช้กฎหมายสาระบัญญัติเช่นนี้ คู่กรณีมีอำนาจทำได้หรือไม่และมีขอบเขตเพียงใด เช่น ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือไม่ ย่อมเป็นเรื่องของกฎหมายว่าด้วยการขัดกันของกฎหมาย หากคู่กรณีไม่ระบุไว้ว่าใช้กฎหมายสาระบัญญัติใด บังคับแก่กรณี อำนาจและหลักการของการเลือกใช้กฎหมายสาระบัญญัติของอนุญาโตตุลาการ ย่อมเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของประเทศที่องค์ประกอบของสัญญาเกี่ยวพันไปถึง ในชั้นนี้อาจมีการพิจารณาขัดกันของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของหลายประเทศ

คู่กรณีอาจตกลงกันเลือกข้อบังคับว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการที่มีอยู่แล้ว ไม่ว่าที่จัดทำโดยองค์กรที่ทำการบริหารการอนุญาโตตุลาการ เช่น ICSID, ระหว่างหอการค้าระหว่างประเทศ หรือโดยองค์กรอื่นที่ไม่ได้บริหารการอนุญาโตตุลาการ เช่น คณะกรรมการแห่งสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ UNCITRAL หรือ ECAFE ซึ่งเป็นชื่อเต็มของคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) หรือตกลงกันให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาเลือกข้อบังคับเอาเอง ข้อบังคับเหล่านี้ไม่ใช่กฎหมายใช้บังคับระหว่างคู่กรณีได้อย่างสัญญา และข้อบังคับว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการนี้มักมีช่องว่าง ในการอุดช่องว่างเหล่านี้ อนุญาโตตุลาการอาจต้องพิจารณาถึงกฎหมายวิธีพิจารณาของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาโตตุลาการนั้น หากถือว่าการอนุญาโตตุลาการเป็นข้อยกเว้นของวิธีพิจารณาความแพ่งปกติ ในชั้นนี้อาจมีการขัดกันของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และอาจต้องใช้กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเพื่อจัดการขัดกันของกฎหมาย ในชั้นที่อนุญาโตตุลาการกำลังดำเนินการพิจารณาอยู่นั้น คู่กรณีอาจคัดค้านข้อคุณสมบัติในเรื่องความเอนเอียง (Partiality) หรือการมีอคติ (Bias) วิธีการคัดค้านนี้หากไม่ได้รับไว้ในข้อตกลงการอนุญาโตตุลาการ หรือข้อบังคับที่ใช้กับการอนุญาโตตุลาการ ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีมากกว่าหนึ่ง

ในชั้นที่สุดเมื่อมีคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการแล้ว การรับรองความมีอยู่จริงของคำชี้ขาดตลอดจนการบังคับตามคำชี้ขาดนั้น ๆ ก็ต้องมีกฎหมายรองรับ ในกรณีที่เป็นคำชี้ขาดในการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่มีการบังคับ อาจไม่ใช่ประเทศที่มีการชี้ขาด กฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงอาจมีมากกว่าหนึ่ง ในชั้นนี้กฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย อาจก้าวเข้ามามีบทบาทแต่ปัญหาในเรื่องนี้เริ่มลดความรุนแรงลง เพราะประเทศส่วนใหญ่เป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการรับรองและบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ (ค.ศ. ๑๙๕๘) และมีกฎหมายภายในอนุวัติอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งมีข้อความคล้ายคลึงกันคือคัดลอกเอามาตรา II ซึ่งว่าด้วยความสมบูรณ์ของข้อตกลงอนุญาโตตุลาการ และมาตรา V ซึ่งว่าด้วยการบังคับตามคำชี้ขาด อย่างไรก็ตามพิจารณาจากคำพิพากษาของประเทศต่าง ๆ จะเห็นว่ามีการตีความคำเดียวกันในอนุสัญญาต่าง ๆ กันซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบังคับของความแตกต่างที่เกิดภายหลังความพยายามที่จะทำให้อกฎหมายเป็นเอกภาพ

ในขณะนี้ผู้พยายามเอากฎหมายภายในของประเทศที่มีการทำอนุญาโตตุลาการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยเห็นว่าสถานที่ทำการอนุญาโตตุลาการนั้น อาจเอาเป็นจุดเกาะเกี่ยวของกฎหมาย สถานที่ทำการอนุญาโตตุลาการคือสถานที่ซึ่งมีการพิจารณาและทำคำชี้ขาด แต่ในทางปฏิบัติมีบ่อยครั้งที่การทำคำชี้ขาดไม่ได้ทำ ณ สถานที่ทำการพิจารณา กล่าวคือ ใช้วิธีส่งไปให้

ลงนามโดยทางไปรษณีย์ อีกทั้งการพิจารณาส่วนใหญ่อาจอยู่นอกสถานที่เริ่มการพิจารณาครั้งแรก เพราะมีการเดินเนชันลิสมาก จุดเกาะเกี่ยวในเรื่องสถานที่ทำการอนุญาโตตุลาการ จึงเป็นเรื่องของการหาความสะดวกในการแก้ปัญหากฎหมาย ยิ่งกว่าเป็นเรื่องสมจริงในทางปฏิบัติ

๓. สำนักความคิดเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ

๑. สำนัก *Contractual* จากข้างต้นจะเห็นว่ากฎหมายได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการอนุญาโตตุลาการทุกขั้นตอน ในกรณีของการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ กฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องย่อมมีมากขึ้น ทำให้ปัญหาซับซ้อนและซับซ้อน ซึ่งนับว่าเป็นการยุ่งยากสำหรับอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมักได้รับการเลือกให้เป็นอนุญาโตตุลาการ เพราะมีความรู้พิเศษเกี่ยวกับกิจการอันเป็นเหตุให้เกิดข้อพิพาท กล่าวคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องข้อเท็จจริง แต่ไม่แน่ว่าบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในเชิงกฎหมายด้วยเสมอไป และ ปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องค่อนข้างยากแม้ในหมู่นักกฎหมายด้วยกันเอง เช่น เป็นการขัดกันระหว่างกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย เป็นต้น

ข้อสำคัญที่สุด การใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการนั้น เป็นทางออกเพื่อไม่ให้กฎหมายภายในของประเทศคู่กรณีเข้ามาเกี่ยวข้อง อันจะทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสียเปรียบ การเลือกประเทศที่สามเพื่อทำการอนุญาโตตุลาการนั้น ก็เพื่อความสะดวกในการพิจารณาเพื่อทำคำชี้ขาด และเพื่อให้คำชี้ขาดมีการบังคับใช้เสียยิ่งกว่าความเกี่ยวพันกับเรื่องที่เป็นเหตุให้พิพาทกัน จึงได้มีความพยายามสร้างความคิดที่ว่า การอนุญาโตตุลาการ โดยเฉพาะการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับระบบกฎหมายภายในไม่ว่าของประเทศใด พวกนี้อ้างว่าที่มาของอำนาจในการชี้ขาดของตัวอนุญาโตตุลาการนั้นมาจากเจตนาของคู่กรณี ซึ่งได้แก่ สัญญาหรือข้อตกลงระหว่างคู่กรณี พวก *Contractual Theory* นี้จึงเห็นว่า การอนุญาโตตุลาการไม่ควรอยู่ใต้บังคับกฎหมายใด ๆ ดังจะเห็นได้จากคำที่ใช้เรียกประกอบกับคำว่าอนุญาโตตุลาการ ซึ่งล้วนเป็นคำที่แสดงถึงความไม่ผูกพันกับประเทศหนึ่ง ๆ เช่น *Transnational*, *Anational*, *Non-national* หรือแม้แต่คำว่า *International*

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เจ้าเยียม ดร.เจอร์รัล เฮอร์แมน (Dr. Gerold Herrmann) คณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law - UNCITRAL) ซึ่งเป็นที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ ด้านการต่างประเทศประจำสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม

ความคิดของสำนักนี้มีข้อบกพร่องที่สำคัญอยู่สองประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง ในชั้นบังคับตามคำชี้ขาด ซึ่งเป็นเรื่องของการบังคับเอากับตัวทรัพย์สิน ก็จำเป็นต้องยึดมือของศาลในการใช้อำนาจรัฐคืออำนาจอธิปไตย ได้แก่ อำนาจตุลาการและอำนาจบริหาร เพื่อบังคับให้ชำระหนี้ตลอดจนบังคับชำระเอากับตัวทรัพย์สินของจำเลย ซึ่งเป็นการใช้เครื่องมือของกฎหมายภายในนั่นเอง ประการที่สอง ในชั้นพิจารณาต้องอาศัยกฎหมายภายใน ในการบังคับให้พยานให้การที่ดี ตลอดจนคุ้มครองชั่วคราวในระหว่างการชี้ขาดซึ่งเป็นเรื่องของการยึดมือศาลและกฎหมายภายในอีกเช่นกัน

๒. สำนัก *Jurisdictional* พวกนี้เห็นว่าอำนาจของอนุญาโตตุลาการ เป็นข้อยกเว้นการระงับข้อพิพาทแม้ในเรื่องทางแพ่ง ซึ่งเป็นเรื่องของอำนาจตุลาการ การอนุญาโตตุลาการเป็นแต่เพียงข้อยกเว้นและข้อยกเว้นนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะกฎหมายภายในอนุญาต การตกลงกันหรือสัญญาของคู่กรณี เป็นแต่เพียงการใช้อำนาจตามข้อยกเว้นที่กฎหมายภายในให้อำนาจไว้ เรื่องใดที่ไม่ได้กล่าวไว้โดยเฉพาะในข้อตกลงของคู่กรณีภายใน และที่กฎหมายอนุญาตก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายภายในส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้รวมถึงกรณีของการเลือกใช้กฎหมายสาระบัญญัติด้วย สำนักนี้มีข้อบกพร่องในแง่ที่ว่า เมื่อประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการอนุญาโตตุลาการ เป็นแต่เพียงประเทศที่ได้รับการเลือก เพราะการดำเนินการระงับข้อพิพาทในประเทศนั้น ๆ ทำได้สะดวกเท่านั้น ประเทศนั้นไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องที่แท้จริง นอกจากทำให้คนของตนมีงานทำในเรื่องของการขายบริการ ห้องประชุม ห้องอาหาร ที่พัก การแปลและการพิมพ์ ตลอดจนค่าธรรมเนียมของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมักเป็นคนสัญชาติของประเทศนั้น ๆ เอง เพื่อให้ใช้กฎหมายวิธีพิจารณาและกฎหมายว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายของประเทศนั้นเมื่อจำเป็นได้คล่อง เมื่อประเทศนั้นไม่มีประโยชน์ได้เสียในผลแห่งคดี ก็ไม่ควรที่จะเอากฎหมายภายในของตนมาโยงเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการนั้น

นอกจากสำนักใหญ่ทั้งสองแล้ว ยังมีผู้เห็นไปทางอื่นเพราะความบกพร่องทางความคิดของสำนักทั้งสอง กล่าวคือ มีผู้เห็นว่าเรื่องอนุญาโตตุลาการเป็นเรื่องผสมระหว่างสัญญาและอำนาจตุลาการของรัฐ ทั้งในชั้นพิจารณาและการเลือกใช้กฎหมาย และได้รับการเรียกขานว่าเป็นพวก *Mixed Theory* นอกจากนี้ยังมีพวกที่เห็นว่าการอนุญาโตตุลาการ เป็นเรื่องพิเศษซึ่งจำต้องได้รับการปฏิบัติในแบบฉบับของมันเอง (*Sui generis Theory*) คือ ไม่ใช่ทั้งเรื่องกฎหมายภายในและไม่ใช่เรื่องสัญญาโดยแท้ทั้งนี้ในผู้สนับสนุนความคิดของสำนักนี้คือ Lew ซึ่งได้เสนอความคิดนี้ไว้ในวิทยานิพนธ์ที่ยื่นต่อมหาวิทยาลัยกาโลลิดแห่งเมืองลู่แวง ประเทศเบลเยียม ข้อบกพร่องของสำนักนี้ก็คือการไม่อิงกฎหมายภายในและไม่อิงสัญญาทำให้อำนาจของการอนุญาโตตุลาการไม่มีสิ่งรองรับ การอ้างความสงบเรียบร้อยระหว่างประเทศหรือความจำเป็นเพื่อความราบรื่นในการค้าระหว่างประเทศ เป็นการอธิบายในเชิงผลมากกว่าต้นเหตุแห่งอำนาจของการอนุญาโตตุลาการ

๔. ความคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ความคิดเรื่องความสงบเรียบร้อยของประชาชน อาจเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องของการอนุญาโตตุลาการได้ ๓ ชั้นด้วยกัน คือ

๑) ในชั้นกำหนดว่าเรื่องใดจะมอบให้คู่พิพาทใช้การอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทได้ (*Arbitrability*) ต้องคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยทั่วไปแล้วเรื่องวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยทางเศรษฐกิจของประชาชน การทำการอนุญาโตตุลาการเป็นข้อยกเว้นของวิธีพิจารณาความแพ่งปกติ จึงต้องอยู่ใต้การพิจารณาในแง่ความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย เพราะเป็นการแบ่งใช้อำนาจรัฐส่วนหนึ่ง

๒) ในชั้นวิธีพิจารณา ต้องให้คู่ความได้รับการพิจารณาที่มีความยุติธรรมตามธรรมชาติกล่าวคือ ต้องให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีโอกาสเสนอคดีของตนคือ ต้องฟังทั้งสองฝ่าย แต่ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาเท่า ๆ กันแก่ทั้งสองฝ่าย เพราะแต่ละฝ่ายอาจมีพยานจำนวนต่างกัน ข้อสำคัญคือให้โอกาสแก่เขาในการนำเสนอคดีของเขาเท่านั้น และตัวอนุญาโตตุลาการต้องไม่เอนเอียงและต้องไม่มั่วคดี วิธีพิจารณาที่เป็นธรรมเป็น

หัวใจของความยุติธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของกฎหมาย นอกจากการให้ความเป็นธรรมในการรับฟังการนำสืบคดีแล้ว ยังต้องมีมาตรการในการทำให้เกิดความเป็นธรรมดังกล่าว คือ การให้มีการคัดค้านอนุญาโตตุลาการได้ ทำนองเดียวกับการคัดค้านผู้พิพากษา เพราะทำหน้าที่อย่างเดียวกัน แต่น่าสังเกตว่าในการอนุญาโตตุลาการที่คู่ความแต่ละฝ่ายตั้งคนของตนขึ้นเป็นอนุญาโตตุลาการด้วยนั้น ความเคร่งครัดในเรื่องความเอนเอียงของอนุญาโตตุลาการคนที่คู่ความแต่ละฝ่ายตั้ง ย่อมลดทอนลงเพราะเหตุแท้จริงที่ยอมให้มีอนุญาโตตุลาการที่คู่ความตั้ง ก็เพื่อให้มีโอกาสรับฟังความคิดเห็นของคู่ความฝ่ายนั้นถนัดขึ้น

อนุญาโตตุลาการที่คู่ความตั้งจึงทำหน้าที่เป็นโฆษกของคู่ความฝ่ายที่ตั้งตนอยู่ด้วย กล่าวกันว่าอนุญาโตตุลาการที่คู่ความตั้ง มักมีสัญชาติเดียวกับคู่ความ จึงยอมเข้าใจความคิดของคู่ความได้ดีกว่า โดยจะอธิบายให้สมาชิกคนอื่น ๆ ของคณะอนุญาโตตุลาการเข้าใจได้โดยเฉพาะในเรื่องที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ เอง เรื่องวัฒนธรรมนี้คงไม่สมจริงตามข้ออ้างในกรณีที่อนุญาโตตุลาการของคู่ความเป็นคนต่างสัญชาติและต่างวัฒนธรรม ซึ่งมักเป็นกรณีของคู่ความที่เป็นประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่เป็นคนของตนเอง และถูกปิดกั้นให้อยู่ในวัฏจักรของการขาดแคลนคนมีประสบการณ์เป็นอนุญาโตตุลาการ กล่าวคือ คนจากโลกด้อยพัฒนาไม่ค่อยมีโอกาสเป็นอนุญาโตตุลาการ เพราะไม่มีใครเลือกเนื่องจากไม่มีประสบการณ์ เลยไม่ได้มีโอกาสทำกระบวนการพิจารณาจึงไม่มีประสบการณ์ และดังนั้นไม่มีใครเลือก คือเป็นเรื่องโก่งกับไขใครมีมาก่อนโดยแท้จริง

๓) การพิจารณาถึงปัญหาความสงบเรียบร้อยในชั้นตัดสินคดี มีผู้เห็นว่าในชั้นตัดสินคดีอนุญาโตตุลาการต้องไม่ตัดสินคดีในลักษณะที่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย เช่น ยอมให้การให้สินบนเป็นการถูกต้อง เพราะจะทำให้เกิดการเรียกสินบนทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรจะสูญเสียไป เพราะผู้ผลิตสินค้าและบริการไม่ใช่ผู้มีประสิทธิภาพสูงสุดอันส่งผลให้ประชากรโลกต้องบริโภคสินค้าและบริการแพงขึ้น

๔. การใช้ D  p  zage กับทฤษฎี Severability

D  p  zage เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล กล่าวคือให้แบ่งข้อข้อเท็จจริงออกเป็นส่วน ๆ ก่อนที่จะให้ลักษณะทางกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงเพื่อจะพิจารณาหากฎหมายใช้บังคับแก่เรื่อง ในเรื่องของการอนุญาโตตุลาการได้นำเอาเทคนิคดังกล่าวมาใช้เพื่อแยกเอาเรื่องการขัดกลองเรื่องอนุญาโตตุลาการออกจากเรื่องสัญญาหลัก โดยปกติแล้วการทำข้อตกลงอนุญาโตตุลาการควรทำพร้อม ๆ กับการทำสัญญาประธานนั้น ๆ เอง เพราะเมื่อคู่กรณีพิพาทกันแล้วคงยากที่จะตกลงกันว่า จะระงับข้อพิพาทอย่างไร เมื่อการทำข้อตกลงเรื่องอนุญาโตตุลาการทำพร้อมกับสัญญาประธาน จึงมีปัญหาว่ข้อตกลงอนุญาโตตุลาการซึ่งบรรจุอยู่ในหนังสือสัญญาฉบับเดียวกับสัญญาประธานเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประธานหรือไม่ คู่ความฝ่ายที่ไม่อยากให้นั้นกรณีกระบวนการพิจารณาอนุญาโตตุลาการซึ่งมักได้แก่จำเลยอาจต่อสู้ว่าสัญญาประธานเป็นโมฆะ ดังนั้นข้อตกลงอนุญาโตตุลาการซึ่งอยู่ในเอกสารสัญญาฉบับเดียวกันจึงเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประธานนั่นเอง จึงเป็นโมฆะไปด้วย อันนับเป็นวิธีการเตงอย่างหนึ่งเพื่อลดการเตงถ่วงแบบนี้ นักทฤษฎีได้ใช้เทคนิค D  p  zage คือการแบ่งเป็นขึ้น ๆ ของกฎหมายระหว่าง

ประเทศแผนกคดีบุคคล เพื่อแสดงว่าสัญญาประธานกับข้อตกลงอนุญาโตตุลาการ เป็นสัญญาสองเรื่อง ซึ่งอาจบรรจุในหนังสือสัญญาฉบับเดียวกัน เพียงเพื่อความสะดวกในการทำสัญญา กล่าวคือ เรื่องทั้งสอง แยกกันได้ คือมี Severability หรือ Seperability หากแม้ว่าสัญญาประธานจะเป็นโมฆะก็ตามข้อตกลง อนุญาโตตุลาการไม่ได้เป็นโมฆะไปด้วย อนุญาโตตุลาการจึงมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป แม้ ทั้งคู่ความฝ่ายที่ถูกฟ้อง จะกล่าวว่าสัญญาเป็นโมฆะก็ตาม และข้อเท็จจริงว่าสัญญาจะเป็นโมฆะหรือไม่ ก็ต้องมีการพิจารณาเสียก่อน

๖. Kompetenz de Kompetenz

ในการดำเนินการอนุญาโตตุลาการนั้น บ่อยครั้งคู่ความฝ่ายที่ไม่อยากใช้การอนุญาโตตุลาการ ในการระงับข้อพิพาทต่อสู้ว่า เรื่องนี้คณะอนุญาโตตุลาการไม่มีอำนาจพิจารณาด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จึงมี ปัญหาว่าใครมีอำนาจวินิจฉัยเรื่องอำนาจพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ หากปล่อยให้ศาลเป็นผู้พิจารณา ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อยากเตะถ่วงยืมือศาลในการเตะถ่วง หากว่าเหตุที่ทำให้ใช้การอนุญาโตตุลาการ คือ วิธีการที่เร็วกว่าศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อศาลมีคดีล้นศาล ก็จะเป็นการผินศรทอยอย่างหนึ่งที่จะหันกลับ ไปหาศาล เพื่อให้วินิจฉัยเรื่องอำนาจพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ เพื่อลดการเตะถ่วง นักทฤษฎีจึง เห็นว่าตัวคณะอนุญาโตตุลาการเองมีอำนาจที่จะวินิจฉัยเรื่องอำนาจพิจารณาของตนเองว่ามีอยู่หรือไม่ ข้อบกพร่องของทฤษฎีนี้คงมีอยู่ว่า หากคณะอนุญาโตตุลาการตัดสินว่าตนมีอำนาจพิจารณาคดี แล้วลงทุน ดำเนินกระบวนการพิจารณาไป ต่อมาเมื่อเรื่องต้องไปสู่ศาล ศาลทบทวนแล้วพบว่าอนุญาโตตุลาการไม่มีอำนาจ พิจารณาเรื่องนั้นด้วยเหตุใด ๆ ก็ดี คู่ความคงต้องเสียเวลาและเงินไปเปล่า ๆ เรื่องนี้คงต้องชั่งระหว่างผลดี จากการไม่มีการเตะถ่วง กับผลเสียจากการถือพิจารณาว่าตนมีอำนาจของอนุญาโตตุลาการที่ไม่มีอำนาจ พิจารณา ซึ่งคงเกิดขึ้นได้น้อยมาก เพราะผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นอนุญาโตตุลาการนั้นเป็นผู้ที่มี บุรณภาพ คือ เป็นคนดีเขาจึงเลือกและถึงหากคิดทุจริตคือหวังได้ค่าตอบแทนจึงดำเนินการพิจารณา ไปทั้งที่ตนไม่มีอำนาจ ก็คงไม่สมประโยชน์นัก เพราะค่าตอบแทนของอนุญาโตตุลาการนั้น บางส่วน จ่ายเมื่อคดีนั้นเสร็จประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งในอนาคตคงไม่มีใครอยากใช้ออนุญาโตตุลาการที่โลก อยากได้ค่าตอบแทนนั้นอีก

๗. ปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายที่ไปยังกับแก่สาระแห่งคดี

๑) ความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา

ความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา เป็นทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายสัญญา กล่าวโดยสรุปก็คือ เรื่องใดที่กฎหมายไม่ห้าม คู่ความมีอำนาจทำสัญญากันได้ และข้อความแห่งสัญญานั้นใช้ได้ระหว่าง คู่กรณีเสมือนหนึ่งเป็นกฎหมาย แท้จริงแล้วในเรื่องสัญญา กฎหมายมีขึ้นก็เพียงเพื่ออุดช่องว่างในกรณีที่ คู่ความไม่ได้เขียนสัญญาไว้โดยละเอียด ดังนั้นกฎหมายและข้อความแห่งสัญญา มีบทบาททดเทียมกันใน เรื่องสัญญา การกล่าวว่สัญญาใช้ได้ตามกฎหมายระหว่างคู่กรณี จึงเป็นเรื่องที่ไม่เกินความเป็นจริงในทาง ปฏิบัติ การอ้างให้ใช้กฎหมายต่างประเทศ หากไม่พิจารณาว่าเป็นการใช้กฎหมายของต่างประเทศตาม กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ก็อาจพิจารณาว่าเป็นการเอากฎหมายต่างประเทศมาเสริม เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

๒) การพยายามหยุดกฎหมายไว้

โดยเหตุที่กฎหมายมีขึ้นเพื่อจัดการกิจการในสังคมหนึ่ง ๆ ให้เหมาะสมแก่ความจำเป็นที่มีอยู่ใน ขณะหนึ่ง กฎหมายจึงอาจเปลี่ยนไปเมื่อสภาพในสังคมเปลี่ยนไป การที่กฎหมายเปลี่ยนไปเช่นนี้ทำให้ สถานะในสัญญาของคู่กรณีที่อ้างใช้กฎหมายนั้น ๆ ต้องพลอยเปลี่ยนไปตามกฎหมายที่เปลี่ยนไปด้วย เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนแห่งสถานะของคู่สัญญา จึงมีความพยายามที่จะหยุดกฎหมายไว้ ซึ่งนิยม เรียกว่า Stabilization Clause หรือ Freezing Clause กล่าวคือ คู่สัญญาตกลงให้ใช้กฎหมายฉบับ

ลงวันที่หนึ่ง ๆ หรือกฎหมายที่มีอยู่ในวันที่ทำสัญญา เป็นต้น ผลของการทำเช่นนั้นจะทำให้กฎหมายเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของข้อความแห่งสัญญา แต่คงไม่มีผลทำให้รัฐไม่มีอำนาจแก้ไขกฎหมาย ซึ่งเป็นการใช้อำนาจอธิปไตย และหากว่ากฎหมายใหม่มีบทที่ว่าด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ก็เป็นเรื่องที่คู่กรณีจะฝ่าฝืนไม่ได้ เพราะโดยศักดิ์แล้ว กฎหมายที่ถูกหยุดไว้่นั้นเป็นเพียงสัญญาไม่ใช่กฎหมาย เรื่อง Stabilization Clause นี้มักเกิดในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐ ซึ่งทำให้มีอำนาจแก้ไขกฎหมายของตนเองที่คู่ความอ้างไปถึงในสัญญา โดยเป็นการทำเอาฝ่ายเดียว แต่การพยายามหยุดกฎหมายไว้เช่นนี้ ไม่มีทางทำลายอำนาจอธิปไตยของรัฐในการแก้ไขกฎหมาย

๓) การใช้กฎหมายระหว่างประเทศควบคู่กับการใช้กฎหมายภายใน

โดยที่ความสัมพันธ์ของคู่กรณีเป็นไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่สัญญา และการพยายามหยุดกฎหมายของคู่กรณี คงเพียงทำให้ข้อความในกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา แต่รัฐยังเปลี่ยนกฎหมายภายในได้ เพื่อให้เป็นหลักประกันแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมักเป็นเอกชน จึงได้มีความพยายามที่จะคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีอำนาจแก้ไขสัญญาด้วยการแก้ไขกฎหมาย โดยการกำหนดว่ากฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดี ต้องมีกฎหมายระหว่างประเทศควบคู่อยู่ด้วย โดยระบุด้วยว่าในกรณีกฎหมายภายในกับกฎหมายระหว่างประเทศขัดกัน ต้องใช้กฎหมายระหว่างประเทศในฐานะเป็นหลักประกันแก่คู่กรณี มิฉะนั้นคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นรัฐ จะใช้อำนาจอธิปไตยของประโยชน์เอาฝ่ายเดียว ด้วยการแก้ไขกฎหมาย ความคิดเรื่องใช้กฎหมายระหว่างประเทศมาควบคู่และควบคุมความยุติธรรมในกฎหมายภายในนี้ มีอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยการระงับข้อพิพาทในการลงทุน ค.ศ. ๑๙๖๕ แต่ความคิดเรื่องนี้มีข้อบกพร่องอยู่สองประการ คือ

ประการที่หนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายเอกชนไม่ใช่รัฐ จึงไม่อยู่ใต้การบังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างดีที่สุดที่กฎหมายระหว่างประเทศจะเป็นได้ก็คือ เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาระหว่างคู่กรณีการอ้างถึงกรณีที่เอกชนสามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น กรณีการเรียกร้องเรื่องสิทธิมนุษยชน ในกรณีของ Council of Europe นั้น ต้องเข้าใจว่านั่นเป็นเรื่องของข้อยกเว้นไม่ใช่หลัก อีกทั้งเป็นการที่เอกชนเรียกร้องเอาสิทธิหรือประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ในกรณีของการใช้กฎหมายระหว่างประเทศกับสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นเอกชนนั้น บริษัทเอกชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ เป็นการยากที่จะเห็นองค์การระหว่างประเทศเข้าไปกำหนดหน้าที่ของบุคคล โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือรัฐในการบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติตาม ข้อบกพร่องประการที่สอง ซึ่งร้ายแรงมากกว่าข้อบกพร่องข้อแรก ก็คือกฎหมายระหว่างประเทศมุ่งใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ จึงไม่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในทางสัญญาเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ กฎหมายระหว่างประเทศจึงไม่มีหลักเกณฑ์ที่พอเพียงสำหรับใช้บังคับแก่สัญญาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ หลักที่มักนำมาอ้างบ่อยก็คือ Pacta sunt servanda หรือข้อตกลงควรต้องได้รับการปฏิบัติตามนั้น ก็มีอีกหลักหนึ่งค่านอยู่ในตัวคือ Rebus sic stantibus คือ เรื่องเป็นอย่างที่เป็นอยู่ เมื่อเหตุแวดล้อมแห่งเรื่องเปลี่ยนสิทธิตามสัญญาก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ กฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้มีอยู่ความคิดเดียว ในปัญหาหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมีการแตกแยกความคิดกฎหมายระหว่างประเทศไปตามพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น เรื่องการยึดกิจการเป็นของรัฐ ฝ่ายประเทศพัฒนาแล้วเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของรัฐ ผู้รับการลงทุน ประเทศกำลังพัฒนาเห็นว่าเป็นเรื่องสิทธิของรัฐ ซึ่งมีอยู่ตามอำนาจอธิปไตยการเหนือทรัพยากรธรรมชาติ

๔) Lex Mercatoria

เพื่อพยายามลดความยุ่งยากในการเลือกใช้กฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ ก็ดีเพื่อตัดปัญหาเรื่องการที่กฎหมายภายในมีการแก้ไขบ่อยก็ดี หรือถูกแก้ไขเพื่อสิทธิประโยชน์ของคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นรัฐ โดยรัฐผู้ทรงอำนาจอธิปไตยนั่นเองก็ดี และเพื่อลดปัญหาความไม่แน่นอนและความไม่เหมาะสม อันเกิดจากการใช้กฎหมายระหว่างประเทศมาบังคับแก่คดีนี้เอง ได้มีการหันมาใช้กฎหมายของนายพาณิชย์โดยอ้างว่ากฎหมายพาณิชย์นี้เป็นกฎหมายที่ควรใช้ เพราะเป็นเรื่องเฉพาะก็ดี เป็นเรื่องที่หาที่มาได้เพราะมีอยู่ในจารีตประเพณีในทางการค้าก็ดี หรือมีอยู่ในคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่าง

ประเทศก็ดี กฎหมายของนายวานิชย์ในสมัยโบราณก็ใช้โดยพ่อค้าและสร้างโดยพ่อค้า โดยการอ้างไปถึงศาลนายวานิชย์ในสมัยกลาง ข้ออ้างเหล่านี้ล้วนมีข้อบกพร่องทั้งสิ้น กฎหมายนั้นต้องมีอำนาจบังคับ Lex Mercatoria ซึ่งนายวานิชย์สร้างขึ้นเอง ไม่ว่าด้วยจารีตประเพณีในทางการค้าหรือคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการก็ตาม ไม่มีอำนาจบังคับ จึงเป็นกฎหมายอ่อนท่อนองเดียวกับกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายนั้นก็มีขึ้นก็เพื่อใช้กับผู้ซื้อ การอ้างว่ามีผู้แพ้คดีจำนวนมากยอมทำตามคำชี้ขาด ไม่ได้ทำให้คำชี้ขาดมีสภาพบังคับอยู่ในตัว คำชี้ขาดจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อรัฐใช้อำนาจศาลของตนบังคับให้ในกรณีของผู้แพ้คดี ส่วนจารีตประเพณีในทางการค้านั้น มีทางเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา โดยการที่คู่สัญญาอ้างไปถึงโดยชัดแจ้ง หรือโดยการที่อนุญาโตตุลาการตีความสัญญาว่าคู่กรณีคงได้พิจารณาที่จะอ้างไปถึงได้อยู่แล้วและการให้คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ เป็นที่มาของกฎหมายนายวานิชย์ด้วยนั้น แม้จะเป็นการอิงเทคนิคของพวก Common Law คือ ให้คำพิพากษาเป็นที่มาของกฎหมาย ก็มีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ประการที่หนึ่ง ในทฤษฎี Common Law เดิมนั้นก็ไม่ได้ถือว่าคำพิพากษาเป็นที่มาของกฎหมาย กล่าวคือผู้พิพากษาไม่ได้สร้างกฎหมาย เป็นแต่เพียงอธิบายกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ประการที่สอง คำพิพากษานั้นมีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวงกว้างและตกอยู่ใต้การวิจารณ์ ในขณะที่คำชี้ขาดนั้นมีความจำเป็นที่อาจต้องไม่เปิดเผยเพื่อรักษาความลับของคู่ความ การไม่ให้โฆษณาทำให้การเผยแพร่ของกฎหมายเป็นไปได้ยาก แม้ว่าจะได้มีการลดความบกพร่อง โดยมีการดัดทอนคำชี้ขาดเพื่อให้โฆษณาได้ และยังสามารถรักษาความลับของคู่ความไว้ ซึ่งนับว่าเป็นการประนีประนอมที่ไม่ได้ผลเท่าใดนัก เพราะการเปิดเผยเพียงบางส่วนก็ทำให้ความลับของเรื่องที่พิพาทของคู่ความรั่วไหลได้ โดยเฉพาะในวงการค้าที่แคบ การเดาเดาคู่ความคงทำได้ไม่ยาก การปกปิดชื่อคู่ความจึงไม่ค่อยมีประโยชน์ ในทางตรงข้ามการตีพิมพ์บางส่วนของคำชี้ขาดทำให้การวิเคราะห์ของผู้วิจารณ์ทำได้ไม่เต็มที่ พัฒนาการของกฎหมายไม่เกิดขึ้นเร็วที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นคดีที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นส่วนน้อย จึงไม่บ่งชี้แนวโน้มของพัฒนาการของกฎหมาย

การพยายามดึงเอาเรื่องศาลของนายวานิชย์ในสมัยกลางมาอ้างใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบันถือว่าเป็นการที่ทวนกระแส กล่าวคือ ศาลนายวานิชย์ในสมัยกลางเกิดขึ้นในสมัยกลางที่อยู่ในยุคฟิวดัลลิสม์ ซึ่งอำนาจรัฐและกฎหมายบ้านเมืองไม่เข้มแข็ง แนวโน้มของกฎหมายพาณิชย์ของนานาประเทศในปัจจุบันนั้นเป็นการประสานกลืนกับกฎหมายแพ่งในระบบกฎหมายภายใน ทั้งนี้นับแต่การมีรัฐชาติเป็นต้นมา และในขณะนี้ทุกประเทศคงควบคุมกิจการการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้กฎหมายภายใน

ผู้เขียนมีความสงสัยมากกว่า การสร้างความคิดที่จะกลับไปใช้ Lex Mercatoria มีขึ้นเพื่อครอบงำและเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีทรงอำนาจในทางการค้าอยู่แล้ว ได้กำหนดกฎหมายในทางการค้าระหว่างประเทศตามที่ตนพอใจ โดยการกำหนดจารีตประเพณีด้วยการใช้อำนาจที่เหนือกว่ากำหนดไว้เป็นข้อความในสัญญา จนสามารถอ้างได้ว่าเป็นจารีตประเพณีในทางการค้าที่ดี การที่พวกประเทศที่มีอำนาจในทางการค้ามีประสบการณ์มากกว่า ทำให้มีจำนวนอนุญาโตตุลาการมากกว่า ทำให้สามารถสร้างแนวโน้มของคำชี้ขาดในทางที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศที่เจริญแล้วในทางเศรษฐกิจ การให้คำชี้ขาดเป็นที่มาของกฎหมายจึงสมประโยชน์ของประเทศที่เจริญแล้วและในทางตรงกันข้าม การให้อ้างคำชี้ขาดในคดีเดิม เป็นที่มาของกฎหมาย เป็นการเอากระดุกหักมาทำเผือกให้แก่กระดุกที่หักด้วยตนเอง ร้ายยิ่งกว่านั้นมีการตั้งวงของผู้รู้ซึ่งจำกัดความรู้ไว้ในหมู่ผู้รู้เป็นเวลานานมาก ดังจะเห็นได้จากมีการเรียกร้องให้การร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องอนุญาโตตุลาการมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ ๑๙๖๐ แต่เอกสารในเชิงเปิดเผยความรู้ในเรื่องวิธีการอนุญาโตตุลาการ เพิ่งจะมีขึ้นเมื่อปลายทศวรรษ ๑๙๘๐ ทั้งนี้อาจจะมิใช่ขึ้นเพียงเพื่อเป็นการโฆษณาสรรพคุณของความเป็นผู้ทรงความรู้ เพื่อที่จะได้เป็นผู้นำของผู้รู้ต่อไปเท่านั้น

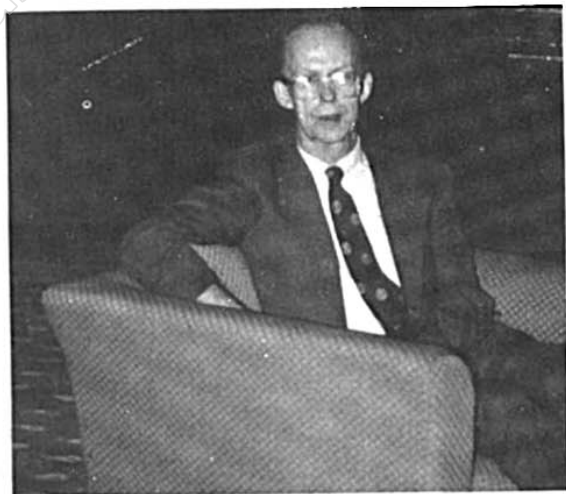
๕) Amiable Compositeur

Amiable Compositeur แปลว่า ผู้แต่งที่เป็นเพื่อน เป็นวิธีการที่มอบอำนาจให้อนุญาโตตุลาการตัดสินข้อพิพาทโดยไม่ต้องใช้กฎหมายสาระบัญญัติ ซึ่งโดยปกติจะตัดสินตามหลักความเป็นธรรม วิธีนี้มีใช้อยู่ในประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายบางประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าวิธีนี้คล้ายกับการไกล่เกลี่ยโดยมีผู้ชี้แนะ (Conciliation) แต่ต่างกันตรงที่คำชี้แนะไม่ผูกมัด แต่คำตัดสินของ Amiable Compositeur ผูกมัด

หน้าที่ในการเจรจากันใหม่

แท้ที่จริงการเจรจากันใหม่ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของกระบวนการระงับข้อพิพาทด้วยการอนุญาโตตุลาการ แต่มีบ่อยครั้งที่คู่ความพิพาทกันจนถึงขั้นการชี้ขาดแล้ว แต่ในที่สุดคู่ความก็มาเจรจากันใหม่ เพื่อให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้โดยราบรื่น เช่น กรณีของประเทศลิเบียกับบริษัทน้ำมันที่แม้ชนะคดีก็ยังหันไปเจรจากับลิเบีย เพราะการชนะคดีตามกฎหมายไม่ก่อให้เกิดบริษัทสามารถแสวงประโยชน์จากน้ำมัน ซึ่งอยู่ในดินแดนของลิเบีย

ในเรื่องของสัญญาหนี้ ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จากข้อความในสัญญา จะอ้างความศักดิ์สิทธิ์ของสัญญาหรือข้อตกลง คือ อ้างว่าเมื่อตกลงแล้วต้องปฏิบัติตาม *Pacta sunt servanda* ในขณะที่ฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบ หากทำตามข้อความในสัญญาเดิม ก็อ้างว่าเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เมื่อเหตุแวดล้อมเปลี่ยนความสัมพันธ์ ก็ควรจะเปลี่ยน *Rebus sic stantibus* นอกจากนี้ฝ่ายที่เสียเปรียบตามข้อความในสัญญาเดิม มักอ้างเหตุผลสมควรได้ เช่น ราคาแร่เปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้นมาก หากประเทศเก็บค่าภาคหลวงตามพื้นที่หรือตามสัดส่วนของราคา โดยไม่ได้กำหนดให้มีอัตราก้าวหน้าในส่วนท้าย ๆ ของกำไร ก็จะทำให้บริษัทได้กำไรมากกว่าที่คาดไว้เดิมมาก โดยในขณะเดียวกันบริษัทไม่ได้มีการอะไรเพิ่มขึ้น ย่อมทำให้บริษัทได้กำไรมากเป็นลาภโดยไม่ได้ลงแรงทำตามสมควรจะเป็น จึงเข้าลักษณะสมควรได้ ในขณะเดียวกันเจ้าของประเทศสูญเสียทรัพยากรแร่ไป และในอนาคตแร่มีแต่จะมีราคาสูงขึ้น เพราะต้องลงทุนมากขึ้น เนื่องจากต้องใช้เครื่องมือมากขึ้น เนื่องจากแหล่งแร่อุดมหมดไป นับเป็นการขาดทุนกำไรในอนาคตอย่างเห็นได้ชัด นี่คือเหตุที่ทำให้มีการขัดเกลาการเป็นของรัฐ ซึ่งอาจทำในรูปแบบแฝงเป็นต้นว่าการขึ้นภาษีหรือขึ้นค่าภาคหลวงเอาฝ่ายเดียว เช่นกรณีจาไมก้ากับเหมืองแร่บ็อกไซต์ซึ่งเป็นแร่สำหรับใช้ทำอลูมิเนียม โดยที่มีความเคลื่อนไหวที่คู่สัญญาจะผิดสัญญา เมื่อสภาพแวดล้อมของการทำสัญญาเปลี่ยนไปมาก ๆ โดยเฉพาะในเรื่องราคาสินค้า จึงทำให้นักทฤษฎีคิดหาทางป้องกันไม่ให้เกิดข้อพิพาทโดยการกำหนดไว้ในสัญญาว่าคู่สัญญามีหน้าที่เจรจากันเพื่อเปลี่ยนแปลงสัญญา เมื่อเหตุแวดล้อมในการทำสัญญาเปลี่ยนไป การวัดความเปลี่ยนแปลงในเหตุแวดล้อมแห่งการทำสัญญานี้ จะวัดได้ว่า

Professor Whitmore Gray ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมิชิแกน ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายอนุญาโตตุลาการ และกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน เป็นที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ด้านการต่างประเทศของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม

มากหรือน้อย คู่ความคงต้องกำหนดดรชนี้ไว้ล่วงหน้า มิฉะนั้นคงต้องพิพาทกันอีกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อย

ผู้เขียนอยากตั้งข้อสังเกตดังนี้คือ บริษัทจะประสบความสำเร็จในการแสวงประโยชน์ในเศรษฐกิจ จากสัญญาที่ทำไว้กับรัฐ ก็ต่อเมื่อมีความสงบเรียบร้อยทางเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ การเอารัดเอาเปรียบในทางเศรษฐกิจ จนถึงขนาดที่ทำให้ประชาชนทุกข์ยากแล้ว เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง รัฐบาลด้วยวิธีการรุนแรงซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ตามสัญญาตามมาด้วย และอาจถึงขนาด มีการยึดกิจการเป็นของรัฐ และบางครั้งรัฐบาลเลือกใช้การยึดกิจการเป็นของรัฐ เพื่อลดความกดดันของ ประชาชนและเบี่ยงเบนความสนใจของประชาชน

สำหรับรัฐนั้นต้องคำนึงด้วยการเจรจา กับบริษัท ดีกว่าการยึดกิจการมาเป็นของรัฐโดยพลัน เพราะจะทำให้การลงทุนในภายภาคหน้ามีราคาแพงขึ้น เพราะบริษัทและผู้ค้าประกันตลอดจนผู้รับประกันภัยคำนวณการเสี่ยงภัยไว้สูงและอาจทำการแบบดีหัวแล้ววิ่งเข้าบ้าน ในขณะที่ตัวกันรัฐไม่ควร ประเมินศักยภาพของตนต่ำเกินไป ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของรัฐอยู่แล้ว โดยเฉพาะการขุดหาทรัพยากรบนแผ่นดิน ซึ่งแท้ที่จริงใช้เทคโนโลยีไม่สูงมาก อีกทั้งราคาของทรัพยากร ธรรมชาติมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น รัฐจึงไม่จำเป็นต้องรีบขูดคั้นจนยอมบริษัทต่างชาติทุก ๆ อย่าง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.thelibrary.go.th)

ในโอกาสครบรอบสถาปนากระทรวงยุติธรรม ๑๐๑ ปี

ก

กรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานระดับกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยกระทรวงยุติธรรมแบ่งหน่วยงานระดับกรมหรือเทียบเท่ากรมเป็น ๔ หน่วยงานคือ

๑. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
๒. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. กรมบังคับคดี
๔. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

๑. ประวัติกรมบังคับคดี

เดิมงานของกรมบังคับคดีมีที่มาจากหน่วยงานระดับกองในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ๒ กอง คือ กองบังคับคดีแพ่ง และกองบังคับคดีล้มละลาย

งานบังคับคดีแพ่ง

ตามหลักฐานเท่าที่พบแล้ว ได้มีการจัดตั้งกองหมายขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๗๖ จัดวางระเบียบกรมในกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้ราชการดำเนินไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น สำหรับกองหมายนั้น แบ่งหน่วยงานออกเป็น ๕ แผนกคือ

๑. แผนกสารบรรณ
๒. แผนกเดินหมาย
๓. แผนกยึดและอายัดทรัพย์
๔. แผนกรักษาสงครามกลาง
๕. แผนกรับและจ่ายเงิน

จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๔ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบ

ฯพณฯ นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตรวจเยี่ยมกรมบังคับคดี เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๓๖

ราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้เปลี่ยนชื่อกองหมาย เป็นกองบังคับคดีแพ่ง แบ่งหน่วยงานออกเป็น 5 แผนกเช่นเดิม แต่เปลี่ยนชื่อแผนกวิชาของกลาง เป็นแผนกเก็บและรักษาทรัพย์ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี และสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๘๔ ยกเลิกพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๗๖ และ พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อปรับปรุงงานในกระทรวงยุติธรรม ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ได้เปลี่ยนชื่อ กองบังคับคดีแพ่งกลับมาเป็นกองหมายตามเดิม แบ่งหน่วยงานออกเป็น 4 แผนก

๑. แผนกคำคู่ความ
๒. แผนกเดินหมาย
๓. แผนกยึดทรัพย์
๔. แผนกรับและจ่ายเงิน

จนถึงปี ๒๔๑๑ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีและสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๑๑ ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ได้เปลี่ยนชื่อ กองหมาย เป็น กองบังคับคดีแพ่ง แบ่งหน่วยงานออกเป็น ๔ แผนก คือ

๑. แผนกคำคู่ความ
๒. แผนกเดินหมาย
๓. แผนกยึดทรัพย์และขายทอดตลาด
๔. แผนกคำนวณและเฉลี่ยทรัพย์

งานกองบังคับคดีล้มละลาย

แต่เดิมงานจัดสรรหนี้สินของผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นงานของตระลาการ ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการแก้ไขพระราชบัญญัติกู้หน้ เมื่อ ร.ศ. ๑๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๔) ซึ่งมีวิธีการให้ลูกหนี้ซึ่งไม่อาจชำระหนี้ได้พ้นจากภาระหนี้สินด้วยการให้ศาลพิพากษาเป็นบุคคลล้มละลาย งานเหล่านี้ก็ขึ้นอยู่กับหน้าที่ของตระลาการและผู้ช่วยผู้พิพากษา ซึ่งในขณะนั้นได้เรียกชื่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่จัดสรรหนี้สินของผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวว่า เจ้าพนักงานจัดการล้มละลาย

จนต่อมาเมื่อได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลายฉบับแรกใน ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) ซึ่งมีวิธีการล้มละลายคล้ายคลึงกับวิธีการในปัจจุบันทำให้เห็นว่าเมื่อมีคดีล้มละลายขึ้นคงจะมีวิธีการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ขึ้นดำเนินการในเรื่องนี้โดยเฉพาะและเรียกชื่อเจ้าหน้าที่นั้นว่า เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์อีก ๓ ปีต่อมาก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๔) ซึ่งมีวิธีการจัดสรรทรัพย์สินของผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายเหมือนอย่างวิธีการในสมัยนี้ ก็ได้มีการจัดตั้งกองการเจ้าหน้าที่ ซึ่งเรียกว่ากองล้มละลายขึ้น เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านล้มละลายโดยเฉพาะให้อยู่ในสังกัดกรมบัญชาการ กระทรวงยุติธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน) ส่วนผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานนั้นในระยะเริ่มแรกได้ให้ชาวต่างชาติมาเป็นหัวหน้าหน่วยงาน เพราะใน

ระยะแรกไม่มีคนไทยที่สันทัดในวิธีการจัดการทรัพย์สินของผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว รวมตลอดทั้งการทำบัญชีทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวนั้นอันเป็นเหตุการณ์ในเรื่องล้มละลาย จึงจำเป็นต้องตั้งชาวต่างประเทศให้มาจัดการในเรื่องนี้ คือเป็นเจ้ากรมล้มละลายไปก่อน ตามหลักฐานมีอยู่ ๒ ท่านคือ

- มิสเตอร์ก๊อสแนล
- มิสเตอร์ จี.อาร์.สติเวนส์

ในปี ร.ศ. ๑๓๑ (พ.ศ. ๒๔๕๕) จึงได้ตั้งคนไทยเป็นเจ้ากรมคนแรก คือ หลวงจินดาภิรมย์ (เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ) จนปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๗๖ ปรับปรุงหน่วยงานในกระทรวงใหม่ งานด้านล้มละลายได้เปลี่ยนชื่อ กองล้มละลาย มาเป็น กองรักษาทรัพย์ และได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็น ๕ แผนกด้วยกัน คือ

๑. แผนกสารบรรณ
๒. แผนกพิสูจน์หนี้
๓. แผนกไต่สวนหนี้
๔. แผนกคำร้องยึดทรัพย์
๕. แผนกรับและจ่ายเงิน

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ แทนพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. ๑๓๐ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับใหม่ได้เรียกเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้มีการจัดระเบียบหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมใหม่อีก โดยเปลี่ยนชื่อ กองรักษาทรัพย์ เสียใหม่มาเป็น กองบังคับคดีล้มละลาย และได้จัดแบ่งหน่วยงานย่อยภายในกองเป็น ๓ แผนก คือ

๑. แผนกกลาง
๒. แผนกพิทักษ์ทรัพย์
๓. แผนกบัญชี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี และสำนักงานปลัดกระทรวงในกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในส่วนงานล้มละลายยังคงชื่อเดิมคือ กองบังคับคดีล้มละลาย ประกอบด้วยหน่วยงานย่อยซึ่งปรับปรุงใหม่เป็น ๓ แผนกด้วยกัน คือ

๑. แผนกขอรับชำระหนี้
๒. แผนกพิทักษ์ทรัพย์
๓. แผนกรับและจ่ายเงิน

หลังจากครั้งนี้แล้ว ไม่ได้มีการปรับปรุงใหม่อีกเป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๑ จึงได้มีการปรับปรุงหน่วยงานใหม่อีกครั้งหนึ่งเพื่อความเหมาะสม ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี และสำนักงานปลัดกระทรวง

กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๑๑ งานล้มละลาย คงเป็นงานของ กองบังคับคดีล้มละลายตามเดิม แต่ได้เปลี่ยนหน่วยงานในกอง เสียใหม่เป็น ๓ แผนกคือ

๑. แผนกคำคู่ความ
๒. แผนกติดตามทรัพย์สิน
๓. แผนกเฉลี่ยทรัพย์และรับจ่ายเงิน

๒. การจัดตั้งกรมบังคับคดี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ สมัยรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี นายกิตติ สีนนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม ปริมาณงานบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลาย มีจำนวนมาก ขึ้นทุก ๆ ปี และหน่วยงานที่จัดไว้แต่เดิมไม่เหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลาย งานการวางทรัพย์ ได้ขยายอำนาจหน้าที่ไปทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งงานชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือนิติบุคคลตามคำสั่งศาล ได้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ ชำนาญงาน ในหน้าที่ได้เป็นไปอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลจึง ได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๖ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๕ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๗ ให้ยกฐานะกองบังคับคดีแพ่งและกองบังคับคดีล้มละลายรวมจัดตั้ง ขึ้นเป็นกรมบังคับคดีอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม แล้วได้ตรา พระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานปลัด กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกองบังคับคดีแพ่งและกองบังคับคดี ล้มละลาย รวมทั้งให้โอนบรรดากิจการทรัพย์สิน หนี้ วิชาการ ลูกจ้างและเงินงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวง เฉพาะส่วน ที่เกี่ยวกับกองบังคับคดีล้มละลายและกองบังคับคดีแพ่งไปเป็นของ กรมบังคับคดี และยังได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ได้แก่ สำนักงาน วางทรัพย์กลางและงานอนุญาตตุลาการ เพื่อชี้ขาดข้อพิพาทเกี่ยว กับการวางทรัพย์ขึ้นในกรมบังคับคดี แล้วเริ่มดำเนินการในฐานะ เป็นกรมบังคับคดี นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ด้วยเหตุนี้ หน้าที่หลักของกรมบังคับคดีจึงมีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลาย งานวางทรัพย์ ทว่าราชอาณาจักร และทำหน้าที่เป็นผู้ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัท และนิติบุคคลตามคำสั่งศาล

งานบังคับคดีแพ่ง คือการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลในคดีแพ่ง ซึ่งงานส่วนใหญ่จะเป็นการยึดทรัพย์ หรืออายัดทรัพย์ตามหมายบังคับคดีหรือตามคำสั่งศาลแล้วนำทรัพย์ ออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

งานบังคับคดีล้มละลาย คือการปฏิบัติงานในฐานะเจ้า-พนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือ พินาศให้ล้มละลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจ และหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ รวบรวม เจ้าหนี้ รวบรวมทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ ดำเนินกระบวนการ

พิจารณาต่าง ๆ ทั้งในศาลและชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที บัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลาย

แต่ในขณะนั้น เนื่องจากกรมยังขาดเงินงบประมาณ ขาด อัตราค่าจ้างข้าราชการที่จะปฏิบัติหน้าที่ เพราะอยู่ในระยะเริ่มต้น ดำเนินการ เจ้าหน้าที่ของกรมในส่วนภูมิภาคจึงมีประจำทำงาน อยู่ในเฉพาะสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ภูมิภาค โดยรวม ทำการอยู่ในศาลซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ต่าง ๆ รวม ๕ ภาค ส่วนในต่างจังหวัดยังไม่มีส่วนงานและ เจ้าหน้าที่ของกรมประจำอยู่ แต่เพื่อแก้ไขข้อขัดข้อง กระทรวง ยุติธรรมก็ได้ตราระเบียบไว้ถือปฏิบัติ โดยให้เจ้าหน้าที่ธุรการ ของศาลได้แก่ศาลปฏิบัติหน้าที่ราชการแทนเจ้าหน้าที่กรมใน กรณีเกี่ยวกับการวางทรัพย์ในการบังคับคดีล้มละลาย ถ้าศาลใดไม่มี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมประจำทำงาน อยู่ ขณะศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ให้ศาลนั้น ๆ มีหนังสือแจ้งไป ยังอธิบดีผู้พิพากษาภาค ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงาน พินาศทรัพย์ประจำสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ภูมิภาคออก ไปดำเนินการต่อไป ส่วนการบังคับคดีแพ่งในศาลจังหวัดคงอยู่ใน อำนาจหน้าที่ของแต่ละศาลดำเนินการตามเดิม ยกเว้นศาลใน เขตกรุงเทพมหานครให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมดำเนินการและ ปฏิบัติตามกฎหมายบังคับคดีของศาล

๓. การก่อสร้างอาคารที่ทำการกรมบังคับคดีหลังใหม่

กรมบังคับคดีได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารที่ทำการและ อาคารที่จอดรถยนต์ขึ้นใหม่ ณ แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ซึ่งตั้งอยู่บนเนื้อที่ประมาณ ๔ ไร่ ในการนี้ ได้รับอนุมัติให้จัดสร้างในวงเงิน ๑๗๐ ล้านบาท โดยวงเงินค่า ก่อสร้างให้ใช้จากเงินดอกเบี้ยยอันเกิดจากเงินกลางของกรมบังคับคดี ร้อยละ ๕๐ ของการก่อสร้างเป็นเงิน ๖๔ ล้านบาท และใช้จาก เงินงบประมาณประจำปี ร้อยละ ๖๐ ของค่าก่อสร้างเป็นเงิน ๑๐๒ ล้านบาท เป็นอาคารกว้าง ๕๑ เมตร ยาว ๕๑ เมตร จำนวน ๔ ชั้น

๔. กิจกรรมการจัดอบรมและเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย แก่ประชาชน

การปฏิบัติงานบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลายเป็นงานเฉพาะด้าน ผู้ไม่เคยติดต่อกับกรมบังคับคดีมาก่อนมักจะติดขัดเพราะไม่ทราบขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ เนื่องจากมีกฎหมายตลอดจนระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามมากมาย จึงทำให้ผู้มาติดต่อเข้าใจไปว่าเจ้าหน้าที่ของกรมบังคับคดีทำงานล่าช้า ไม่เอาใจใส่ให้บริการแก่ประชาชนแม้กรมบังคับคดีจะได้จัดพิมพ์คู่มือการติดต่อราชการ คู่มือปฏิบัติราชการกรมบังคับคดี คู่มือประชาชนและประมวลระเบียบราชการ คำสั่งและข้อบังคับเพื่ออำนวยความสะดวกแล้วก็ตามก็ยังไม่เป็นการเพียงพอต่อการประชาสัมพันธ์งานของกรมบังคับคดีให้ประชาชนผู้มาติดต่อเข้าใจการปฏิบัติงานอย่างถ่องแท้ สวัสดิการกรมบังคับคดีจึงดำริให้มีการจัดอบรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลายและการวางทรัพย์ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่ประชาชน นักกฎหมายที่ต้องปฏิบัติงานด้านนี้ขึ้นประกอบกับเห็นว่าการรับสมัครลูกจ้างชั่วคราว ตำแหน่งนิติกรของกรมบังคับคดีมิได้ผ่านการบวนการคัดเลือกความรู้ความสามารถอย่างเช่นข้าราชการ ดังนั้นหากผู้ประสงค์จะสมัครเข้าทำงานดังกล่าวมีโอกาสได้รับการอบรมเสียก่อนแล้วทำการสอบคัดเลือกขึ้นบัญชีไว้ก็จะทำให้ได้ผู้ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานซึ่งจะเป็นผลดีแก่ราชการของกรมบังคับคดีอีกทางหนึ่งด้วย

การฝึกอบรมนี้ใช้ชื่อว่า “การฝึกอบรมการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลายและการวางทรัพย์ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ” การอบรมดังกล่าวจัดมาแล้ว ๒ รุ่น คือ รุ่นที่ ๑ อบรมระหว่างวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ถึง ๒๑ มีนาคม ๒๕๓๔ มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน ๑๕๐ คน รุ่นที่ ๒ อบรมระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๔ ถึง ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน ๑๖๐ คน แต่ละรุ่นใช้เวลาการอบรม ๔๘ ชั่วโมง โดยทำการอบรมในช่วงเย็นระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ น. ถึง ๒๐.๐๐ น. ทุกวันทำการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ทำงานมีโอกาสเข้ารับการอบรมได้ปรากฏมีผู้สมัครเข้ารับการอบรมเต็มทั้ง ๒ รุ่น และยังมีผู้สนใจสอบถามและแสดงความจำนงขอให้เปิดการอบรมรุ่นต่อไป ทางคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมได้ให้ผู้สนใจแจ้งชื่อและที่อยู่ไว้เพื่อจะได้ติดต่อให้ทราบหากจะมีการเปิดอบรมภายหลัง

ผู้เข้ารับการอบรมรุ่นที่ ๑ และรุ่นที่ ๒ ได้แก่ ทนายความ เจ้าหน้าที่ของธนาคาร พนักงานบริษัท ห้างร้าน นิติกรของส่วนราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักศึกษาและประชาชนทั่วไป เนื้อหาการอบรมแบ่งเป็น ๔ หัวข้อใหญ่ ๆ คือ การบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลาย การวางทรัพย์ การทำบัญชีรับ-จ่ายในคดีแพ่ง คดีล้มละลายและการจ่ายเงิน จากหัวข้อใหญ่ดังกล่าวก็จะแบ่งแยกเป็นหัวข้อย่อย เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจกระจ่างชัดยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น ในหัวข้อการบังคับคดีแพ่งก็มีการแยกเรื่องออกไปเป็นการยึดทรัพย์ อายัดทรัพย์ การขายทอดตลาด การบังคับ

คดีขับไล่และการรื้อถอน และอื่น ๆ การบรรยายแต่ละหัวข้อได้มีการแจกเอกสารประกอบคำบรรยาย ตัวอย่างและแบบการเขียนคำร้อง คำขอต่าง ๆ การอบรมดังกล่าวเน้นวิธีปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจจนเพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติงานหรือติดต่อราชการในกรมบังคับคดีได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนทุกขั้นตอน

วิทยาการผู้บรรยายส่วนใหญ่เป็นวิทยาการของกรมบังคับคดีประกอบด้วย รองอธิบดีกรมบังคับคดีทั้งสองท่าน ผู้อำนวยการกองและหัวหน้าฝ่ายซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญงานและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง บังคับคดีล้มละลายและการวางทรัพย์ นอกจากนั้นยังได้เชิญท่านผู้พิพากษาซึ่งเคยทำงานในกรมบังคับคดีมาบรรยายด้วย เนื่องจากการจัดอบรมแก่ประชาชนเป็นครั้งแรกจึงให้มีการประเมินผลการอบรมโดยทำแบบประเมินให้ผู้เข้ารับการอบรมประเมินเนื้อหาสาระ วิทยาการผู้บรรยายแต่ละหัวข้อบรรยาย ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงและแก้ไขในโอกาสต่อไป เมื่อการอบรมแต่ละรุ่นเสร็จสิ้นลง ผู้เข้ารับการอบรมซึ่งมีเวลาอบรมอย่างน้อย ร้อยละ ๘๐ ของเวลาการอบรมจักได้รับประกาศนียบัตรเพื่อแสดงว่าเป็นผู้ผ่านการอบรมซึ่งจัดโดยสวัสดิการกรมบังคับคดีอันเป็นการเพิ่มคุณวุฒಿಯ่างหนึ่ง ส่วนผู้ประสงค์จะเข้าทำงานในตำแหน่งนิติกร ลูกจ้างชั่วคราวของกรมบังคับคดีโดยเข้ารับการอบรมและผ่านการสอบก็ได้เรียกเข้าทำงานในกรมบังคับคดีจนหมดบัญชีทั้งสองรุ่นแล้ว

ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดอบรมการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลายและการวางทรัพย์ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติประสบความสำเร็จและบรรลุผล ทำให้ประชาชนผู้มาติดต่อเข้าใจระบบการปฏิบัติงานและวิธีการทำงานของกรมบังคับคดีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการติดต่อราชการกรมบังคับคดี ทั้งยังเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของกรมบังคับคดีอันถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์งานของกรมบังคับคดีทางหนึ่ง นอกจากนั้นยังทำให้กรมบังคับคดีได้บุคลากรซึ่งเข้ารับการอบรมและผ่านการสอบเข้ามาปฏิบัติงานอันเป็นผลดีแก่ราชการด้วย กรมบังคับคดีคาดว่าโครงการอบรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชน จะได้จัดให้มีขึ้นอีกตามวาระและโอกาสอันควรต่อไป

กรณีการปรับเงินเดือนของข้าราชการตุลาการ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕

เกริก วณิชกุล *

๑. การปรับเงินเดือนของข้าราชการทุกประเภทในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น สืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลเห็นว่าเกิดกรณีสมองไหลจากข้าราชการที่มีคุณภาพไปจากวงการราชการ ส่วนที่เรียกร้องบรรจุนใหม่ก็ไม่ได้คนมีคุณภาพตามที่ต้องการ จึงได้มีแผนงานปรับปรุงการทำงานให้สวัสดิการที่ดีขึ้น มีการฝึกอบรมให้ความรู้ และยกระดับอัตราเงินเดือนขึ้น ซึ่งในขั้นต้นรัฐบาลภายในการนำของนายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีดำริที่จะขึ้นเงินเดือนให้ข้าราชการทุกประเภทในปี ๒๕๓๕ นี้เป็นอัตราร้อยละ ๒๓ ของเงินเดือนที่ได้รับอยู่

๒. เรื่องการปรับอัตราเงินเดือนนี้ ได้ทำขึ้นโดยความเร่งร้อน กระทรวงยุติธรรมได้รับรู้เรื่องอย่างเป็นทางการเมื่อประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ กล่าวคือ ทางรัฐบาลได้ตั้ง "คณะกรรมการพิจารณาปรับอัตราเงินเดือนข้าราชการ" ตามที่กระทรวงการคลังเสนอมี พล.ต.อ. เปา สารสิน รองนายกรัฐมนตรีฯ เป็นประธาน และมี ม.ร.ว.ปรีดิยาทร เทวกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

เป็นกรรมการผู้ประสานงาน ส่วนกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลังนั้นทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ ผู้แทน ก.ต.ที่อยู่ในคณะกรรมการชุดนี้ก็คือนายประเสริฐ บุญศรี ปลัดกระทรวงยุติธรรม

๓. คณะกรรมการฯ ดังกล่าวได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เวลา ๑๐.๐๐ น. และที่ประชุมได้มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมไปจัดทำบัญชีอัตราเงินเดือนรวมกับการบัญชีกลาง โดยมี ม.ร.ว.ปรีดิยาทร เทวกุล และ ม.ร.ว.จตุมงคล โสณกุล อธิบดีกรมบัญชีกลางเป็นผู้ร่วมพิจารณา ครั้งแรกได้ร่วมประชุมพิจารณากันในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เวลา ๑๕.๓๐ น. โดยยอมรับในหลักการให้ประธานศาลฎีกาเพียงตำแหน่งเดียวที่เทียบเท่าเงินเดือนนายกรัฐมนตรี และประธานรัฐสภา และให้กระทรวงยุติธรรมเสนอบัญชีของตนในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

๔. ในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ได้มีการประชุมร่วมกันอีก ม.ร.ว.ปรีดิยาทรได้แจ้งให้ทราบว่าได้วางหลักการให้ข้าราชการประจำทั้งหมดมีเงินเดือนสูงสุดในบัญชี ๕ ไม่เกิน ๑๓๗,๓๐๐ บาท ซึ่งเป็นอัตราเงินเดือนสูงสุดของปลัดกระทรวงฯ ยกเว้นประธานศาลฎีกายังให้เท่ากับนายกรัฐมนตรีดังเดิม

ในการนี้ ม.ร.ว.ปรีดิยาทร ได้เสนอโครงสร้างบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตุลาการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

๔.๑ ประธานศาลฎีกา เท่ากับนายกรัฐมนตรี

๔.๒ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และรองประธานชั้น ๔ เท่ากับปลัด

กระทรวงฯ

๔.๓ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้น ๔ ชั้นสูงสุดจะได้ ๘๒,๒๕๐ บาท ซึ่งต่ำกว่าผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งจะได้ ๑๒๐,๕๔๐ บาท ซึ่งต่ำกว่าผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งจะได้ ๑๒๐,๕๔๐ บาท

๔.๔ ผู้ช่วยผู้พิพากษา ชั้น ๑ ได้ ๒๒,๐๑๐-๒๔,๐๕๐ บาท (เท่ากับ ข.๑)

๕. ข้อเสนอดังกล่าวกระทรวงยุติธรรมยอมรับไม่ได้ เพราะสถานะของผู้พิพากษาคือตามโครงสร้างเดิมตาม "รายงานงานและข้อสังเกตเพื่อปฏิบัติของคณะกรรมการวิสามัญ" ของคณะกรรมการวิสามัญซึ่งมีนายปิยะนุช วัชรภรณ์ เป็นเลขานุการนั้น เห็นว่า

๕.๑ ข้าราชการตุลาการ ชั้น ๒ หรือผู้พิพากษาในต่างจังหวัดต้องให้ได้รับอัตราเงินเดือนในอัตราเดียวกันกับอัตราเงินเดือนของนายอำเภอ หรือหัวหน้าส่วนราชการจังหวัด

๕.๒ ข้าราชการตุลาการ ชั้น ๓-๔ หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในต่างจังหวัด ให้ได้รับเงินเดือนเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ว่าราชการจังหวัด

นอกจากนี้โดยทางปฏิบัติแล้ว

๕.๓ ข้าราชการตุลาการ ชั้น ๕ จะเท่ากับปลัดกระทรวง

๕.๔ ข้าราชการตุลาการ ชั้น ๖ จะสูงกว่าชั้น ๕ จำนวน ๑ ชั้น และชั้น ๗ จะสูงกว่าชั้น ๖ จำนวน ๑ ชั้น และชั้น ๘ สูงกว่าชั้น ๗ จำนวน ๑ ชั้น

๕.๕ ประธานศาลฎีกาจะเท่ากับนายกรัฐมนตรี

๖. อย่างไรก็ดีวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ กระทรวงยุติธรรมได้ยอมผ่อนผันปรับอัตราเงินเดือนเสนอเข้าไปเพื่อต่อรองต่อไป วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๕ กระทรวงยุติธรรมได้ยืนยันบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตุลาการใน ค.ร.ม. ซึ่งทาง ม.ร.ว.ปรีดิยาธรก็ได้ยืนยันหลักการที่เสนอไว้ในวันที่ ๑๔ และ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ค.ร.ม.จึงหาข้อยุติโดยให้ข้าราชการตุลาการใช้บัญชี ก. แทนบัญชี ข. ตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๑ ไปพลาง ๆ ก่อน

๗. กระทรวงยุติธรรมได้เสนอร่างพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บัญชี ก. แทนบัญชี ข. และเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๕ ค.ร.ม.ได้มีมติเห็นชอบด้วยผ่านร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

ต่อจากนั้นก็มีการต่อสู้ว่าจะปรับใช้บัญชี ก. อย่างไร กระทรวงยุติธรรมขอให้ปรับขึ้นเสียชั้น ในชั้นแรก ค.ร.ม. ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมไปตกลงกับอธิบดีกรมบัญชีกลาง ในที่สุดในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๓๕ ม.ร.ว.ปรีดิยาธรก็ได้เชิญนายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจไปพบที่กระทรวงพาณิชย์ และยอมให้ปรับแบบขึ้นเสียชั้นขึ้นตาม

ที่กระทรวงยุติธรรมขอ ทั้งนี้ได้ปรับเงินเดือนข้าราชการอื่นไม่ให้เสียเปรียบข้าราชการตุลาการด้วย เพราะจากบัญชี ข. ไปบัญชี ก. นั้น ข้าราชการตุลาการได้เงินเดือนชั้นเฉลี่ยร้อยละ ๓๓ ข้าราชการอื่นจึงได้ปรับขึ้นจากเดิม รัฐบาลจะขึ้นให้ร้อยละ ๒๓ เป็นร้อยละ ๓๐ เฉพาะเท่า ๆ กัน วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๓๕ ปลัดกระทรวงการคลังจึงมีหนังสือที่ กค. ๐๕๑๒/ว. ๕๔ ยืนยันมา

ศาลอาญา

สิทธิโชค อินทวิเศษ*

ศาลอาญาเป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งได้แบ่งชั้นศาลออกเป็น ๓ ระดับ คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา แต่เดิมก่อนที่จะเป็นศาลอาญาเช่นในปัจจุบันนี้ เดิมคือศาลนครบาลและศาลอาญานอก ได้รวมกันเข้าเรียกว่า “ศาลพระราชอาญา”

ศาลพระราชอาญาใช้อาคารศาลเดียวกับศาลแพ่งจนในปี ร.ศ.๑๑๑ (พ.ศ.๒๔๓๕) ได้ใช้หอเสด็จเป็นที่ทำการ (หอเสด็จเป็นตึก ๒ ชั้น มีหน้ามุขสามมุขตั้งอยู่ที่ตึกศาลแพ่งหลังเก่าด้านทิศใต้) ต่อมาปี พุทธศักราช ๒๔๘๔ หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้อนุมัติให้ก่อสร้างตึกที่ทำการศาลอาญาและศาลอุทธรณ์ขึ้น โดยสร้างติดต่อกับตึกกระทรวงยุติธรรม สภาพการปัจจุบันจำนวนคดีในกรุงเทพมหานครได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นอุปสรรคแก่การ

*ผู้พิพากษาศาลแขวงอุทัยธานี ช่วยทำงานในตำแหน่งเลขานุการศาลอาญา

พิจารณาคดี กระทรวงยุติธรรมจึงได้ทำการก่อสร้างอาคารศาลอาญาชั้นใหม่ที่ถนนรัชดาฯ เป็นที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้เข้ามาจำนวน ๕๐ ไร่ โดยเริ่มทำการก่อสร้าง เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ในสมัยนายสอาด ปิยวรรณ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และในวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาทรงประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลอาญา ศาลอาญา เป็นอาคาร ๑๔ ชั้น ขนาด ๑๐๒ บัลลังก์ เป็นเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๔๑๖,๑๘๒,๔๐๒ บาท

ศาลอาญามีอำนาจพิจารณาตัดสินอาญาทั้งปวง ตลอดเขตกรุงเทพมหานคร ยกเว้นคดีอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลอาญากรุงเทพใต้ คือท้องที่เขตบางรัก ปทุมวัน บิ่อมปราบศัตรูพ่าย พระโขนง ยานนาวา สัมพันธวงศ์ และท้องที่ในเขตศาลอาญามินบุรีกับ เขต

มินบุรี หนองจอก ลาดกระบัง แขวงท่าแร้ง แขวงสายไหม แขวงออเงิน เขตบางเขน แขวงคันนายาว และแขวงสะพานสูง เขตบึงกุ่ม และแขวงจรัลเข้บัว เขตลาดพร้าว ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัดมินบุรี และในอนาคตนั้น จะมีการจัดตั้งศาลอาญากรุงเทพเหนือขึ้นเพื่อเป็นการกระจายงานจากศาลอาญา

การแบ่งส่วนราชการ

ศาลอาญาแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๘ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายธุรการทั่วไป
๒. ฝ่ายการเงิน บัญชี และพัสดุ
๓. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และบริการงานคดี
๔. ฝ่ายคดีก่อนสืบพยาน
๕. ฝ่ายคดีประจำวัน
๖. ฝ่ายหน้าบัลลังก์ และถอดเทปบันทึกเสียง
๗. ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน
๘. ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษา

๑. ฝ่ายธุรการทั่วไป มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับ รับ-ส่งหนังสือ ร่างโต้ตอบและพิมพ์หนังสือราชการ รับ-ส่ง ประเด็นของศาลอื่น จัดทำ ก.พ.๗ จัดทำแบบบันทึกประวัติบุคคล (รปภ.๑) จัดทำทะเบียนประวัติ และเก็บรักษาแฟ้มประวัติข้าราชการและลูกจ้าง ดำเนินการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ข้าราชการ รับผิดชอบงานห้องสมุด

๒. ฝ่ายการเงิน บัญชี และพัสดุ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการเงินทุกประเภทของศาลเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ตรวจสอบหลักประกันที่ผู้ประกันให้การมอัยการและกรมบังคับคดี

๓. ฝ่ายประชาสัมพันธ์และบริการงานคดี มีหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์งานของศาลให้ความสะดวกและบริการประชาชนในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีเบื้องต้นของ

ศาล เขียนคำร้องต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำไว้
ให้กับคู่ความ ทำคำร้องขอลดหย่อนชั่วคราวผู้ต้องหาหรือ
จำเลยให้แก่ผู้ขอประกัน ตรวจสอบหลักประกันตามคำสั่งศาล

๔. ฝ่ายคดีก่อนสืบพยาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบ
เกี่ยวกับตรวจรับคำร้องขอฝากขังใหม่ และคำร้องขอฝาก
ขังต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ทำปก
สำนวนแล้ว เสนอศาล ตรวจรับคำร้องขอประกันตัว
ใบรับฝากขัง จัดเบิกตัวผู้ต้องหาในวันครบฝากขัง เก็บ
รักษาสำนวนฝากขังตรวจรับคำฟ้อง ลงสารบบ ออกเลขคดี
ทำปกสำนวน รวมสำนวนฝากขัง รวมสำนวนคดีฟ้องใหม่
จ่ายสำเนาคำฟ้องของอัยการให้จำเลยแล้วมอบตัวจำเลยให้
เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์รับตัวไปควบคุม
เสนอสำนวนฟ้องใหม่ให้ศาลสั่ง รับคำร้อง คำแถลงการณ์
ใบแต่งตั้งทนายและคำคู่ความอื่น ลงบัญชีรับคำร้องคำคู่ความ
รับคำร้องขอลดหย่อนชั่วคราว ตรวจสัญญาประกันแล้ว
เสนอศาลคือหลักทรัพย์ รับผิดชอบการออกหมายขัง

ระหว่างสอบสวน พยานระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา
อาชญาบัตรรัฐบาล สลากออมสิน สมุดฝากประจำ
หนังสือสัญญาประกันของธนาคาร และใบรับเงินฝากประจำ

๕. ฝ่ายคดีประจำวัน มีหน้าที่รับผิดชอบจัดสำนวน
ความและบัญชีจำแนกสำนวนความประจำวันเพื่อเสนออธิบดี ฯ
ตรวจและจ่ายสำนวนให้องค์คณะผู้พิพากษา ตรวจจ่าย
สำนวนที่มีคำพิพากษาแล้ว เสนอร่องอธิบดี ฯ ตรวจ
เสนอสำนวนซึ่งมีคำพิพากษาแล้วในแต่ละวันให้อธิบดี ฯ
ตามคณะที่ดูแล เสนอสำนวนทั้งงานต่าง ๆ ส่งมาเพื่อ
เสนอผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนติดตามค้นหาสำนวนและ
ปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิบดี ฯ และรองอธิบดี ฯ สั่ง

๖. ฝ่ายบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียง มีหน้าที่
และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนัดความประจำวัน เรียก
คู่ความหรือพยานเข้าห้องพิจารณา ประจำหน้าบัลลังก์
ขณะศาลพิจารณาคดีถอดเทป บันทึกเสียงคำพยาน

๗. ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน มีหน้าที่และความ
รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจรับคำร้อง คำขอ คำให้การ
ใบแต่งตั้งทนายความ จัดทำบัญชีคุม ติดตามค้นหาสำนวน
เสนอศาล ส่งสำนวนให้งานอื่นดำเนินการต่อไป ตาม
คำสั่งศาล ตรวจสอบสำนวนความประจำวัน และการ
ออกหมายจับอำนาจความสะดวกและบริการคดีหรือถ่าย
เอกสารในสำนวน เก็บรักษา ค้นหาสำนวนคดีระหว่าง
สืบพยานเอกสารและของกลางในคดีนัดความประจำวัน
เรียกคู่ความหรือพยานเข้าห้องพิจารณาออกหมายนัด
หมายเรียก ร่างโต้ตอบหนังสือ พิมพ์หนังสือ ที่อยู่ใน
ระหว่างดำเนินการสืบพยานรับสำนวนความประเดิมจาก
ศาลอื่น และส่งประเดิมของศาลอาญาไปสืบที่ศาลอื่น จัด
ทำประกาศหนังสือพิมพ์ หรือปิดประกาศหน้าศาล จัด
ทำทะเบียน และหนังสือขอแรงทนายความแก่ต่างให้
จำเลยตามคำสั่งศาล

๔. ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษา มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับตรวจรับคำร้อง คำขอ คำคู่ความ จัดทำบัญชีคุมติดตามค้นหาสำนวนแยกส่งให้งานต่าง ๆ ในฝ่าย ตรวจรับคำร้องขอคัดหรือขอถ่ายคำพิพากษาและเอกสารในสำนวน และรับรองสำเนา รับผิดชอบลงสารบบคำพิพากษา รับผิดชอบออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา หมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด หมายปล่อยหมายชำระระหว่างพิจารณา ลงทะเบียนคุมหมายต่าง ๆ จัดเก็บรักษา ค้นหาสำนวนคดีที่เสร็จการพิจารณา จัดทำบัญชีคุมสำนวนเข้าออก รับผิดชอบรับคำฟ้องอุทธรณ์หรือคำฟ้องฎีกา ลงบัญชีรับคำฟ้อง พร้อมทั้งตรวจสำนวนและเอกสารให้ถูกต้องก่อนส่งขึ้นศาลสูง ตรวจรับคำร้องในคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จัดทำบัญชีควบคุมสำนวนและเอกสารหรือของกลางที่ส่งศาลสูง ก่อนส่งคืนงานเก็บรักษาและของกลาง แยกเก็บของคำพิพากษาหรือคำสั่ง พร้อมทั้งกำหนดวันนัดอ่านคำพิพากษาของศาลสูง นัดคู่ความมาฟังคำพิพากษา เบิกจ่ายเลยในกรณีที่จะเลย ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานมาฟังคำพิพากษา แล้วแจ้งการอ่านไปยังศาลสูง รับผิดชอบร่างโต้ตอบพิมพ์หนังสือราชการต่าง ๆ ของฝ่าย

แนวทางการพัฒนาปรับปรุงองค์กร และการพัฒนาบุคลากร

ในปัจจุบันศาลอาญาได้มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงานของฝ่ายต่าง ๆ ทำให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสำหรับแผนงานในอนาคตที่ศาลอาญางจะนำมาใช้ในการพัฒนาระบบงาน คือ

๑. จัดทำบัญชีนัดความโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อความสะดวกในการสอบถามและการค้นหาสำนวนบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคดี

๒. การพิมพ์คำพิพากษาด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้งานพิมพ์คำพิพากษาเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หากมีการแก้ไขเฉพาะแห่งสามารถทำได้โดยไม่ต้องข้อมูลเดิมออกมาหน้าจอภาพและสามารถแก้ไขได้ทางจอภาพซึ่งทำให้ไม่สิ้นเปลืองเวลาดังเช่นแต่ก่อน

๓. ในส่วนงานอุทธรณ์-ฎีกา ได้มีการใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ เก็บสถิติคดีที่ค้างอยู่ในศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาเพื่อรายงานกระทรวงทุก ๖ เดือน

๓.๒ จัดทำสารบบเพื่อคุมวันส่งคดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาโดยแยกเป็นรายปีเรียงตามคดีหมายเลขแดงของศาลอาญา

๔. งานห้องสมุด จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือเพื่อสะดวกในการค้น และจัดเก็บเอกสารในการอ้างอิงแทนการจัดเก็บในบัตรรายการหนังสือ

๕. จัดระบบการรักษาความปลอดภัยโดยจัดให้มีเครื่องตรวจอาวุธเพื่อความปลอดภัยแก่ข้าราชการและประชาชนที่มาติดต่องานกับศาลอาญา

๖. จัดส่งข้าราชการไปอบรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน

การบริหารงานด้านตุลาการ

งานด้านอรรถคดีของศาลอาญาแยกพิจารณาได้ส่วนใหญ่ ๆ ซึ่งได้แก่กระบวนการพิจารณาคดีก่อนฟ้อง กระบวนพิจารณาคดีระหว่างสืบพยานและกระบวนการพิจารณาหลังคำพิพากษา

ในชั้นพิจารณาคดีก่อนฟ้อง อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาได้จัดเวรทำหน้าที่พิจารณาคดีที่พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล โดยแบ่งออกเป็นเวรฝากขังคดีทั่วไป และเวรฝากขังคดีอาเสพติด ในกรณีที่มีพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอฝากขังต่อเป็นจำนวนมากเป็นการไม่สะดวกแก่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่จะนำผู้ต้องหาจำนวนมากมาศาล ผู้พิพากษาเวรฝากขังจะเดินทางไปที่เรือนจำเพื่อพิจารณาคำร้องขอฝากขังของพนักงานสอบสวนดังกล่าว

ในชั้นพิจารณา เมื่อพนักงานอัยการนำฟ้องมายื่นต่อศาล อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาได้จัดผู้พิพากษาซึ่งมีทั้งหมด ๒๖ คนทำหน้าที่เวรชี้วันละคณะ ผู้พิพากษาเวรชี้มีหน้าที่พิจารณาคดีที่ฟ้องใหม่ในวันที่ทำหน้าที่เวรชี้ และมีหน้าที่ส่งสำนวนที่มีคำร้อง คำขอ ในคดีที่ไม่มีเจ้าของสำนวนหรือเจ้าของสำนวนเดิมได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ศาลอื่นแล้ว

ในชั้นพิจารณาคดีระหว่างสืบพยาน อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจะจ่ายสำนวนให้แก่ผู้พิพากษาก่อนวันนัดสืบพยานประมาณหนึ่งอาทิตย์ และเมื่อสำนวนใดได้มีการสืบพยานแล้ว รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาผู้มีหน้าที่กำกับดูแลในแต่ละคณะตามที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามอบหมายแล้ว และคู่ความยื่นอุทธรณ์-ฎีกา เมื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนส่งอุทธรณ์-ฎีกานั้นแล้ว รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาดำรงตรวจคำสั่งนั้นอีกครั้งหนึ่ง

ในชั้นหลังมีคำพิพากษา ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้พิพากษาส่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา หากเจ้าของสำนวนได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่น อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาก็จะจ่ายสำนวนใหม่อีกครั้งหนึ่งรวมทั้งเมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้ส่งคำพิพากษามาให้อ่านให้คู่ความฟังหากไม่มีเจ้าของสำนวน อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาก็จะจ่ายสำนวนใหม่ด้วย

สถิติคดีที่ขึ้นสู่ศาลอาญา
เปรียบเทียบคดีระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๓๕

ประเภทคดี	พ.ศ. ๒๕๓๔	พ.ศ. ๒๕๓๕
ความผิดต่อตำแหน่งเจ้าหน้าที่ราชการ	๑๐๗	๑๑๖
ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร	๗๖๗	๗๒๕
ข่มขืนกระทำชำเราและกระทำอนาจาร	๑๕๐	๑๕๔
ฆ่าคนโดยเจตนา มาตรา ๒๘๘-๒๘๙	๒๘๑	๒๕๑
หมิ่นประมาท	๑	๓๕
ลักทรัพย์ รังราวทรัพย์	๒,๑๙๗	๒,๐๗๕
ชิงทรัพย์	๒๘๖	๒๗๐
ปล้นทรัพย์	๑๓๘	๑๒๐
ยักยอก	๔๔	๔๑
รับของโจร	๑๐	๑๐
บุกรุก	๒๑๕	๑๘๓
พรบ.ยาเสพติดให้โทษ	๔,๔๘๑	๔,๘๔๑
คดีอื่น ๆ	๗,๑๔๒	๒,๒๐๓
รวมคดีทั้งหมด	๑๕,๘๑๙	๑๑,๐๒๔

ศาลแพ่งกับการพัฒนา

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ศาลแพ่ง

ศาลแพ่งจัดได้ว่าเป็นศาลที่มีขนาดใหญ่ เนื่องจากมีบุคลากรและสำนักงานคดีในความรับผิดชอบจำนวนมาก ปัจจุบันนี้ศาลแพ่งมีผู้พิพากษาปฏิบัติราชการจำนวน ๑๐๑ คน งานธุรการแบ่งออกเป็น ๑๕ งาน มีเจ้าหน้าที่ธุรการจำนวน ๓๗๕ คน สำนักงานคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบมีจำนวนมากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ สำนักงาน และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ศาลแพ่งจึงได้ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบงานและวิธีดำเนินงานของศาลอยู่โดยตลอด ทั้งนี้เพื่อให้งานทั้งทางด้านคดีและด้านธุรการสำเร็จลุล่วงไปได้โดยเร็ว ซึ่งโครงการที่ริเริ่มและดำเนินการในระหว่างนี้มีดังต่อไปนี้

การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลแพ่ง

ในขณะที่เทคโนโลยีในปัจจุบันได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาก และได้มีการนำเอาเทคโนโลยีเหล่านั้นรวมทั้งระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในกิจการต่าง ๆ ศาลแพ่งเองก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการงานศาลแพ่งเพื่อช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูลควบคุมสารบบความ และการควบคุมสำนวนต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บรรดาคู่ความและผู้เกี่ยวข้อง และยังทำให้การปฏิบัติงานของศาลเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ศาลแพ่งจึงได้มีแผนงานที่จะนำเอาระบบคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานของศาลแพ่งโดยเร็ว และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และวิธีการที่จะนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด

โครงการเร่งด่วนสำคัญประการแรก คือ การนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานสารบบคำพิพากษา โดยนำมาใช้ในลักษณะเครื่องประมวลผลคำ (Word processor) เพื่อจัดพิมพ์คำพิพากษาซึ่งมีจำนวนมากในแต่ละวัน แต่เดิมนั้นศาลแพ่งใช้เพียงเครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าและเครื่องพิมพ์ดีดธรรมดาในงานด้านนี้ ซึ่งต้องประสบปัญหาในเรื่องความล่าช้าของการพิมพ์และความยุ่งยากในการแก้ไขข้อผิดพลาดหลังจากการพิสูจน์อักษร และเป็นที่คาดหมายได้ว่าหากได้นำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานในส่วนนี้จะช่วยลดระยะเวลาและความยุ่งยากในการพิมพ์คำพิพากษา ซึ่งจะอำนวยความสะดวกแก่คู่ความที่จะได้รับสำเนาคำพิพากษาที่ขอคัดไว้ในระยะเวลาอันสั้นและไม่จำเป็นต้องขอขยายระยะเวลาเพื่อการอุทธรณ์อีก ขณะนี้การดำเนินการตามโครงการอยู่ในระหว่างการตรวจสอบกำหนดคุณสมบัติของเครื่องที่จะจัดซื้อ

โครงการหลักสำคัญซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวกำลังดำเนินงานอย่างเร่งรีบในขณะนี้คือ การศึกษาถึงวิธีการที่จะนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อควบคุมสารบบงาน การจัดควบคุมสำนวน การเงินและการบัญชี ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานคดีและในส่วนงานธุรการของศาลแพ่งเอง สาเหตุสำคัญที่ต้องรีบดำเนินการทางด้านนี้ เนื่องจากจากอัตราการเพิ่มปริมาณคดีในศาลแพ่งมีอัตราที่สูงมาก ระบบการควบคุมงานแบบเดิมซึ่งใช้สมุดและการค้นนั้นมีขีดความสามารถไม่เพียงพอ และระบบงานแบบเดิมยังมีปัญหาในเรื่องการตรวจค้นหา ดังนั้นเพื่อให้การควบคุมระบบงานมีเอกภาพมากขึ้นและทำให้การค้นหาข้อมูลเป็นด้วยความรวดเร็ว ศาลแพ่งจึงจะได้นำเอาคอมพิวเตอร์ Microcomputer พร้อมระบบ Lan มาใช้ ขณะนี้โครงการนี้อยู่ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำโครงสร้างและแผนงานทางด้านคอมพิวเตอร์ขึ้น ทั้งนี้ทางศาลแพ่งได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาเพื่อร่วมกับเจ้าหน้าที่ของศาลแพ่งทำการเก็บวิเคราะห์ในระหว่างนี้ และเป็นที่เชื่อว่าเมื่อโครงการนี้สำเร็จการทำงานของศาลแพ่งจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะยังประโยชน์ให้แก่คู่ความและประชาชนที่ติดต่อราชการเป็นอันมากอีกด้วย

การนำบัตรลำดับมาไว้ในงานรับฟ้อง

ระบบงานด้านรับฟ้องแต่เดิมนั้นมีอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ

๑. การตรวจรับและแก้ไขคำฟ้องและลงสารบบคดีดำ
๒. การกำหนดวันนัดพิจารณา
๓. การออกไปสั่งให้ชำระค่าฤชาธรรมเนียม

ในระบบดังกล่าว คู่ความหรือทนายความที่จะต้องการยื่นคำฟ้องต้องมารับการบริการจากเจ้าหน้าที่ของงาน

รับฟ้องถึง ๓ ขั้นตอนดังกล่าว และเนื่องจากเป็นขั้นตอนที่แยกการทำงานโดยมีเจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละขั้นตอน ดังนั้นผู้ติดต่อจะต้องเข้าแถวเพื่อรอรับบริการถึง ๓ ครั้ง ในสมัยก่อนที่ปริมาณคดียังไม่มากนักวิธีการเช่นนี้จะจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาใด ๆ แต่เมื่อปริมาณคดีสูงขึ้นมากและผู้มาติดต่อที่ต้องเข้าแถวรอรับบริการมีจำนวนมากขึ้นเป็นเงาตามตัวทำให้ผู้ติดต่อต้องใช้ระยะเวลาในการรอ เช่นนี้เป็นเวลานานขึ้น และในระหว่างนั้นก็ไม่สามารถจะไปทำกิจการอื่น ๆ ได้เลย เนื่องจากไม่อาจละทิ้งลำดับของแต่ละคนในแถวนั้น ทำให้การยื่นฟ้องต้องใช้เวลานาน ถึงกับมีทนายความบางท่านกล่าวว่า หากจะยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งต้องหาวันที่ปลอดภารกิจต่าง ๆ เพราะต้องใช้เวลาครึ่งวันหรือเกือบทั้งวันเพื่อการยื่นฟ้องเพียงอย่างเดียว

เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดต่อ ศาลแพ่งจึงจะได้นำเอาระบบการใช้บัตรลำดับมาใช้กับงานรับฟ้อง กล่าวคือ ศาลแพ่งได้ลดขั้นตอนการติดต่อลงเหลือเพียง ๒ ขั้นตอน คือ

๑. การตรวจรับคำฟ้องและให้บัตรลำดับ
๒. การแจ้งหมายเลขคดีดำ กำหนดวันนัด และออกไปสั่งให้ชำระค่าฤชาธรรมเนียม

ในลักษณะเช่นนี้ ผู้ติดต่อเพียงมายื่นคำฟ้องต่อเจ้าหน้าที่ในขั้นตอนแรกและจะได้รับบัตรลำดับเพื่อรอเรียกให้เข้ารับบริการในขั้นตอนที่สอง ในระหว่าง

นี้ผู้ติดต่อไม่จำเป็นต้องเข้าแถวเพื่อรอรับการบริการแต่อย่างใด สามารถไปทำกิจการงานใด ๆ ในบริเวณศาลได้ ซึ่งอาจเป็นการไปติดต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น เมื่อได้รับการเรียกขานแล้วผู้ติดต่อก็นำบัตรลำดับมารับการบริการในขั้นตอนที่สอง ซึ่งเจ้าหน้าที่จะแจ้งหมายเลขคดีดำ วันนัดพิจารณาและออกใบสั่งให้ไปชำระค่าฤชาธรรมเนียม ผู้ติดต่อเพียงแต่รับใบสั่งดังกล่าวไปชำระเงินต่อเจ้าหน้าที่การเงิน แล้วนำกลับมามอบตามจุดที่กำหนดโดยไม่ต้องมีการรอเข้าแถวเพื่อรับบริการอีกแต่อย่างใด การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะยังให้เกิดความสะดวกแก่คู่ความและผู้ติดต่อเป็นอย่างมาก และไม่ต้องเสียเวลาโดยไม่จำเป็นอีกต่อไป

การถ่ายสำเนาคำสั่งศาล

ในแต่ละวันมีคำคู่ความ คำร้อง คำขอ และคำแถลงต่าง ๆ ที่ยื่นเสนอต่อศาลแพ่งเป็นจำนวนมาก การนำเสนอคำคู่ความและคำร้องขอต่างเหล่านั้นเสนอต่อผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาสั่งแล้วให้คู่ความมาตรวจสำนวนเพื่อขอทราบคำสั่งศาลนั้นต้องใช้เวลานาน ทำให้บางครั้งไม่อาจปฏิบัติตามคำสั่งศาลได้ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ ศาลแพ่งได้เคยใช้วิธีแก้ไขโดยการคัดลอกคำสั่งศาลแล้วติดประกาศไว้เพื่อให้คู่ความมาตรวจสอบแต่ก็ยังไม่สามารถให้บริการแก่คู่ความทราบถึงคำสั่งศาลโดยชัดเจนและถูกต้องได้

ดังนั้นในเดือนมีนาคม ๒๕๓๖ นี้ศาลแพ่งได้จัดให้บริการลักษณะใหม่ คือ การให้บริการถ่ายสำเนาคำสั่งศาลให้แก่คู่ความและประชาชนผู้ติดต่อ ซึ่งจะทำให้คู่ความหรือประชาชนที่ยื่นคำคู่ความ คำร้อง คำขอ และคำแถลงไม่ต้องขอตรวจสำนวนเพื่อดูคำสั่งศาลอีกต่อไป และการให้บริการลักษณะนี้จะทำให้คู่ความได้ทราบถึงคำสั่งศาลได้ชัดเจนถูกต้องกว่าการให้บริการในลักษณะเดิม

นอกจากนี้ในอนาคตอันใกล้นี้

ศาลแพ่งจะเปิดให้บริการส่งสำเนาคำสั่งศาลโดยทางโทรสาร (Fax) อีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการปฏิบัติงานของศาลอีกประการหนึ่งอันจะทำให้ลดภาระของคู่ความที่จะต้องมาศาลเพียงเพื่อทราบคำสั่งในแต่ละเรื่องด้วย

ระบบการจ่ายสำนวนแบบใหม่

เดิมนั้นการจ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาศาลแพ่ง เพื่อให้รับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะส่งให้แก่ผู้พิพากษาที่รับผิดชอบก่อนวันนัดพิจารณาคดีแรกประมาณ ๕ วัน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้พิพากษาท่านนั้น ๆ ได้ทราบถึงจำนวนสำนวนคดีนัดในแต่ละวัน และให้ผู้พิพากษาได้มีเวลาตรวจสอบสำนวนก่อนที่จะถึงวันนัดพิจารณาคดีด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงระยะเวลาดังกล่าวนี้อาจไม่เพียงพอในการตรวจสอบสำนวนคดีแพ่งซึ่งมีความซับซ้อนอันเนื่องมาจากเอกสารเกี่ยวข้องในคดีมีเป็นจำนวนมาก และหลายครั้งที่ผู้พิพากษาซึ่งได้รับมอบสำนวนต้องประสบปัญหามีคดีที่ต้องพิจารณาในแต่ละวันจำนวนมากเกินสมควร ทั้งนี้เนื่องจากได้นัดคดีที่ค้างพิจารณาแต่เดิมไว้อยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดข้องดังกล่าว ศาลแพ่งจึงได้เปลี่ยนวิธีการจ่ายสำนวนให้แก่ผู้พิพากษาใหม่ โดยหลังจากที่รับฟ้องไว้แล้ว เจ้าหน้าที่จะนำสำนวนเสนออธิบดีหรือรองอธิบดี

เพื่อจ่ายสำนวนแก่ผู้พิพากษาทันที แล้วแจ้งเลขคดีและวันนัดให้ผู้พิพากษาทราบล่วงหน้า ซึ่งวิธีนี้จะทำให้ผู้พิพากษาได้มีโอกาสศึกษาทำความเข้าใจสำนวนที่อยู่ในความรับผิดชอบตั้งแต่ต้นและทราบถึงจำนวนคดีที่ต้องพิจารณาในแต่ละวันล่วงหน้าเป็นเวลานานพอสมควร ทำให้สามารถกำหนดวันนัดพิจารณาสำหรับคดีที่ยังคงค้างพิจารณาอยู่ได้โดยเหมาะสมไม่มากจนเกินไป อันจะส่งผลให้การพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันมิให้มีคดีที่จะต้องพิจารณาในแต่ละวันมากเกินไป

วิธทางการพัฒนาในอนาคต

แม้จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนางานศาลแพ่งดังกล่าวนี้ แต่จากปริมาณคดีของศาลแพ่งที่เพิ่มสูงขึ้นทุกขณะ ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบงานศาลแพ่งจึงยังคงมีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งศาลแพ่งก็มีได้หยุดยั้งและได้ศึกษาหาแนวทางและแนววิธีการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้กับงานศาลให้มากกว่านี้ เพื่อที่จะให้งานของศาลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศาลอุทธรณ์ที่ทำงานรู้จัก

ประชาสัมพันธ์ศาลอุทธรณ์

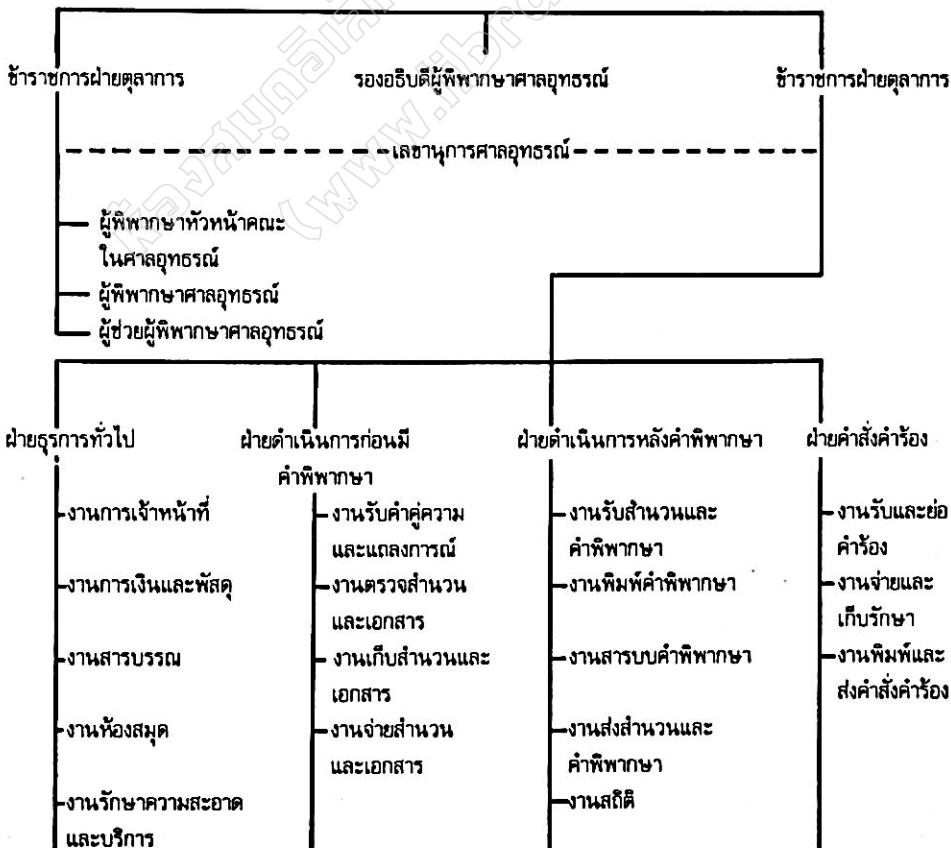
สถานที่ตั้ง

อาคารที่ทำการศาลอุทธรณ์ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐

เขตอำนาจศาล

ศาลอุทธรณ์มีเขตอำนาจศาลครอบคลุมพื้นที่จังหวัดในภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา สิบบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง ตราด จันทบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ศาลอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

ใครเป็นใครในศาลอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ประกอบด้วยข้าราชการ ๒ ประเภท คือ

๑. ข้าราชการตุลาการ ประกอบด้วย

- ๑.๑ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- ๑.๒ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- ๑.๓ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์
- ๑.๔ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- ๑.๕ ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- ๑.๖ เลขานุการศาลอุทธรณ์

๒. ข้าราชการธุรการ ประกอบด้วย

- ๒.๑ จำศาลอุทธรณ์
- ๒.๒ รองจำศาลอุทธรณ์
- ๒.๓ ข้าราชการธุรการ
- ๒.๔ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในศาลอุทธรณ์และรับผิดชอบงานทั้งหมด โดยมีรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ช่วยแบ่งเบาภาระรับผิดชอบมีเลขานุการศาลอุทธรณ์เป็นผู้ประสานงานการบังคับบัญชาระหว่างข้าราชการในศาลอุทธรณ์ทั้งสองฝ่าย มีหน้าที่เสนอแนะกลั่นกรองงานที่จะผ่านไปยังอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ในการวินิจฉัยสั่งการ โดยมีจำศาลอุทธรณ์เป็นผู้บังคับบัญชาทางด้านธุรการและดำเนินการตามที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์มอบหมาย

ชาวศาลอุทธรณ์ทำอะไรกันบ้าง

๑. ฝ่ายตุลาการ

ศาลอุทธรณ์แบ่งข้าราชการตุลาการออกเป็น ๓๓ คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ ๑ ท่าน ผู้พิพากษา ๒ ท่าน คำพิพากษาและคำสั่งของศาลอุทธรณ์ทำโดยคณะผู้พิพากษาดังกล่าว

ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ ในด้านรูปแบบ ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและด้านอื่น ๆ

คำพิพากษาหรือคำสั่งที่ผ่านการตรวจสอบของผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ดังกล่าวแล้วจะต้องได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ก่อน (ตามที่ได้รับมอบหมาย) จึงจะเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะส่งไปยังศาลชั้นต้นเพื่อดำเนินการต่อไปได้

๒. ฝ่ายธุรการ

ข้าราชการธุรการในศาลอุทธรณ์แบ่งออกเป็น ๔ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายธุรการทั่วไป มีหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานทางด้านการบริหารงานบุคลากรของศาล การเบิกจ่าย เงินเดือน ค่าจ้าง เงินอื่น ๆ พัสดุครุภัณฑ์

ต่าง ๆ การรับส่งหนังสือโต้ตอบ การเก็บรวบรวมหนังสือระเบียบต่าง ๆ การจัดหาหนังสือตำรากฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนการดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ราชการ

๒. ฝ่ายดำเนินการก่อนมีคำพิพากษา มีหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการรับคำคู่ความ คำร้อง คำขอ คำแถลงต่าง ๆ ที่คู่ความยื่นต่อศาล และดำเนินการในกรณีที่มีการแถลงการณ์ การตรวจสอบสำนวนและเอกสารที่ส่งมาจากศาลต่าง ๆ เก็บสำนวนและเอกสาร เสนอสำนวนเพื่อส่งจ่าย และจ่ายสำนวนเอกสารให้ผู้พิพากษา

๓. ฝ่ายดำเนินการหลังคำพิพากษา มีหน้าที่และรับผิดชอบในการรับสำนวนและร่างคำพิพากษา พิมพ์คำพิพากษา ลงสารเบาะคำพิพากษา ส่งสำนวนและคำพิพากษาคืนศาลชั้นต้น ตลอดจนการรวบรวมสถิติผลคดีผู้พิพากษาประจำวัดต่าง ๆ ส่งกระทรวง

๔. ฝ่ายคำสั่งคำร้อง มีหน้าที่และรับผิดชอบในการรับคำร้องต่าง ๆ ที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ ย่อยคำร้อง เสนอจ่ายจ่ายคำร้องให้ผู้พิพากษาเพื่อทำคำสั่ง เก็บรวบรวมและส่งคำสั่งคืนศาลชั้นต้น

ศาลอุทธรณ์ในอนาคต

เนื่องด้วยศาลอุทธรณ์เป็นศาลขนาดใหญ่ มีเขตอำนาจครอบคลุมพื้นที่ถึง ๒๕ จังหวัด ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ในปีหนึ่ง ๆ มีจำนวนนับเป็นหมื่นเรื่อง ปัญหาเฉพาะหน้าของศาลอุทธรณ์ก็คือจะต้องพิจารณาคดีให้เสร็จโดยรวดเร็ว ซึ่งก็หนีไม่พ้นที่จะต้องนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์กับงานของศาลอุทธรณ์ ด้วยเหตุนี้ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (นายถาวร ตันตราภรณ์) จึงได้วางแผนการพัฒนาศาลอุทธรณ์ไว้เป็นหลักการใหญ่ ๆ ดังนี้—

การพัฒนาบุคคล ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้แนวคิดที่ว่า บุคลากรในศาลอุทธรณ์ เราแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกคือ ข้าราชการตุลาการ อีกกลุ่มหนึ่งคือ ข้าราชการธุรการ ทั้งสองกลุ่มนี้จะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน จึงจะทำให้ราชการงานของศาลอุทธรณ์รุดหน้าไป ทางด้านตุลาการนั้นให้นั้นถึงความเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของท่านให้เกียรติ และให้ความสะดวกสบายในการทำงานเพราะงานคำพิพากษาเป็นงานที่ต้องอาศัยความปราณีต สมาธิ ความสงบ และความสบายใจในการทำงาน ควรจัดให้มีการทัศนศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ จัดให้มีการพักผ่อนในระหว่างการทำงาน ผลงานจึงจะออกมาดีและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีความ ส่วนทางด้านธุรการก็ต้องดูแลทางด้านสวัสดิการขวัญและกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้ข้าราชการธุรการมีความมั่นใจและภาคภูมิใจในการที่จะบริการประชาชนผู้มาติดต่อราชการ และเป็นที่พึงของประชาชนได้

การพัฒนากระบวนการ เมื่อบุคลากรพัฒนาแล้ว มีขวัญและ

กำลังใจในการทำงานแล้ว ท่านนั้นยังไม่พอระบบงานต้องเอื้ออำนวยด้วยจึงจะทำให้ผลงานที่ปรากฏออกมาเป็นผลงานที่น่าพอใจ เราจะพัฒนาระบบงานของศาลอุทธรณ์อย่างไรในเรื่องนี้ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ก็ให้แนวคิดไว้อีกว่า ประการแรกจะต้องลดขั้นตอนบางขั้นตอนของงานที่ทำอยู่ลงเพื่อให้งานรวดเร็วขึ้น เช่นร่างพิมพ์คำพิพากษาที่พิมพ์เสร็จแล้วก่อนนำไปจ่ายให้ผู้ช่วยผู้พิพากษาดูตรวจจัดให้มีการพิสูจน์อักษรให้ถูกต้องกับต้นฉบับเสียก่อนเมื่อไปถึงมือผู้ช่วยผู้พิพากษาก็ไม่ต้องตรวจกันอีก ตรงนี้จะประหยัดเวลาและทำให้ออกร่างคำพิพากษาได้รวดเร็ว

ประการที่สอง งานประเภทที่ต้องการความรวดเร็ว เช่นเรื่องขอปล่อยชั่วคราว เรื่องขอทุเลาการบังคับคดีเรื่องดังกล่าวจะส่งให้งานคำสั่งคำร้องเป็นผู้ดำเนินการ จุดนี้เองที่ต้องพัฒนางานคำสั่งคำร้องให้เอื้ออำนวยต่องานประเภทนี้ด้วยปัจจุบันได้วางนโยบายไว้ว่างานคำสั่งคำร้องควรจะทำแล้วเสร็จวันต่อวัน และในอนาคตจะต้องทำให้ได้ตามแผนงานที่วางไว้

ประการสุดท้าย ทางด้านธุรการจะต้องจัดระบบตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ศาลอุทธรณ์ในแต่ละวันว่ามีเรื่องอะไรบ้าง และทำแล้วเสร็จไปแล้วกี่เรื่อง ที่ค้างอยู่นั้นค้างอยู่ในแผนกใดบ้าง เมื่อตรวจสอบได้เช่นนี้ก็สามารรถตอบคำถามแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการได้โดยรวดเร็ว

การพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ การพัฒนาในส่วนนี้จะเป็นส่วนผลักดันให้การพัฒนางานในส่วนที่กล่าวมาแล้วเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ที่ว่าจะหนีไม่พ้นเครื่องคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันเราใช้เครื่องคอมพิวเตอร์บันทึกร่างคำพิพากษาทำให้งานรวดเร็วขึ้นมาก การแก้ไขคำผิดก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ในอนาคตเราจะมีคอมพิวเตอร์ระบบเครือข่ายมาใช้กับงานทุกงานของศาลอุทธรณ์ โดยให้มีการเชื่อมโยง (ONLINE) กันทั้งระบบ เช่น เมื่อสำนวนส่งมาจากศาลชั้นต้นมาสู่งานรับฟ้องของศาลอุทธรณ์ก็บันทึกลงไว้ในคอมพิวเตอร์ เมื่อสำนวนไปสู่แผนกเก็บก็บันทึกไว้อีก และเมื่อคดีเสร็จแล้วและส่งไปยังศาลล่างก็เก็บบันทึกข้อมูลไว้เช่นนี้จะทำให้สามารถตรวจสอบสำนวนได้ทุกขั้นตอนว่าสำนวนไปอยู่ที่ใดและจะแล้วเสร็จเมื่อใด เครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่ควรจัดให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นคือ เครื่องบันทึกเสียง (ควรจะมีให้ครบจำนวนผู้พิพากษา) ให้ท่านผู้พิพากษาได้บันทึกร่างคำพิพากษา ปัจจุบันท่านผู้พิพากษานิยมใช้มาก ช่วยให้งานคำพิพากษาเสร็จเร็วขึ้น

การพัฒนาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ หากพัฒนาไปพร้อม ๆ กันแล้ว เชื่อเหลือเกินว่างานของศาลอุทธรณ์จะพัฒนาและรุดหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะก่อประโยชน์แก่ประชาชนที่มีอรรถคดีเกี่ยวข้อง ในอันที่จะได้รับความยุติธรรมที่รวดเร็วด้วย.

ควรมีสาลเยาวชนและ ครอบครัวทั่วราชอาณาจักรแล้วหรือยัง

สุวิทย์ พรพานิช*

นับแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๔๔ และได้มีการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๕ แล้ว ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ นั้น ปัจจุบันมีศาลเยาวชนและครอบครัวอยู่เพียง ๑๑ ศาล โดยเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวแบบสมบูรณ์หรือเต็มรูปแบบ จำนวน ๔ ศาล คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานี ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยอง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์ และศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น และเป็นแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด จำนวน ๒ ศาล คือศาลจังหวัดสมุทรปราการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอยู่นั้นครอบคลุมพื้นที่เพียง ๑๑ จังหวัดเท่านั้น แต่พื้นที่อีก ๖๒ จังหวัดยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินคดี

* ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสมุทรปราการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว
ช่วยทำงานในตำแหน่งเลขานุการศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ที่ศาลจังหวัดหรือศาลแขวงแล้วแต่กรณี

สำหรับการพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในศาลธรรมดานอกจากศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จะกระทำเหมือนกับคดีที่ผู้ใหญ่กระทำความผิด โดยมีได้มีห้องพิจารณาต่างหาก การควบคุมตัวเด็กและเยาวชนหรือการนำตัวเด็กและเยาวชนมาศาลก็ได้แยกเด็กและเยาวชนออกจากผู้ใหญ่ และผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีก็ได้มีผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งเป็นบุคคลมีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งการพิจารณาพิพากษาก็เป็นการพิจารณาตามตัวบทกฎหมายว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดจริงหรือไม่ ถ้าผิดแล้วก็ลงโทษตามกฎหมาย หากจะมีการลดโทษก็อาศัยเหตุเพราะอายุตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว การลงโทษทางอาญานั้นจะน้อยมากเฉพาะรายที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น โดยส่วนมากแล้วศาลเยาวชนและครอบครัวจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน และในศาลธรรมดาที่พิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดนั้น ส่วนมากแล้วจะลงโทษเด็กหรือเยาวชนหนักกว่าศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งอาจจะเพราะกฎหมายที่ไม่ให้อ่านาง หรือผู้พิพากษาที่เป็นผู้พิพากษาประจำ ซึ่งส่วนมากแล้วยังยึดมั่นอยู่กับตัวบทกฎหมายโดยไม่ค่อยได้คำนึงถึงความเป็นจริงที่ว่า เด็กและเยาวชนยังอ่อนต่อโลก ถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย ผิดกับผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในความคิดอ่านของเด็กและเยาวชนทั้งเป็นผู้ที่มีอหิยาศัย และความประพฤติ

เหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ ยังมีผู้พิพากษาสมทบที่คอยช่วยผ่อนคลายความเคร่งครัดในตัวบทกฎหมายของผู้พิพากษาประจำอีกด้วย

คดีที่พิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เด็กและเยาวชนกฎหมายให้การคุ้มครองมากกว่า

เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่า รัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดว่าเด็กและเยาวชนมีร่างกายและจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ และที่สำคัญคือ ยังไม่มีความรู้สึกผิดชอบเหมือนผู้ใหญ่ ซึ่งอาจจะถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย ประกอบกับเด็กคืออนาคตที่สำคัญของชาติ ซึ่งหากทางการมิได้จัดการเยียวยาแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว จะยากต่อการแก้ไข ดังนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัว จึงแยกวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกฎหมายออกจากกระทำความผิดของผู้ใหญ่ เพราะถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น ไม่ใช่อาชญากร จึงควรได้รับการช่วยเหลือเพื่อปรับปรุง และให้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดี เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยปกติสุขได้ ซึ่งวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ พอสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

การจับกุม และสอบสวน

การจับกุมเด็กนั้น กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า จะจับกุมเด็กได้เฉพาะกรณีที่เด็กนั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือผู้เสียหายชี้และยืนยันให้จับ หรือมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่ามีการร้อง

ทุกชีไว้แล้ว หรือมีหมายจับซึ่งเป็นการคุ้มครองมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการป้องกันเด็กที่จะไม่ถูกจับกุมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งจะแตกต่างจากการจับกุมเยาวชนและผู้ใหญ่ นอกจากนี้เมื่อจับกุมเด็กและเยาวชนแล้ว กฎหมายบังคับให้เจ้าพนักงานผู้จับกุมจะต้องแจ้งการจับกุมเด็กหรือเยาวชน ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ทราบโดยไม่ชักช้า และพนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กและเยาวชนให้เสร็จภายในยี่สิบสี่ ชั่วโมง นับแต่เด็กหรือเยาวชนมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน และเมื่อพนักงานสอบสวนสอบปากคำเด็กและเยาวชนเสร็จแล้ว จะต้องส่งเด็กและเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สำหรับการสอบสวนนั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนรับดำเนินการสอบสวน และส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้ยื่นฟ้องให้ทันภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม แต่ถ้าเป็นความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกิน ๖ เดือน แต่ไม่เกิน ๕ ปี หากเกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องเด็กหรือเยาวชนได้ทัน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ จะต้องยื่นคำร้องขอผลิตฟ้องต่อศาลได้อีกครั้งละไม่เกิน ๑๕ วัน แต่ไม่เกิน ๒ ครั้ง และถ้าเป็นความผิดซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปี เมื่อศาลอนุญาตให้ผลิตฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องได้ทันก็ก็จะขอผลิตฟ้องได้อีกสองครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๑๕ วัน โดยจะต้องอ้างความจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอยู่นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการสอบสวน แม้จะไม่ต้องขอผลิตฟ้องต่อศาล แต่จะต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องให้ทันกำหนดเหมือนกับคดีที่ต้องผลิตฟ้อง

การควบคุมตัว

ในคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เด็กและเยาวชนจะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เด็กและเยาวชนมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน หลังจากนั้นพนักงานสอบสวนจะต้องส่งเด็กและเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งถ้าเป็นเด็กและเยาวชนที่จะต้องขึ้นศาลธรรมดาแล้วเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจควบคุมตัวไว้ได้ ๗ วัน หลังจากนั้นจะต้องนำเด็กและเยาวชนไปฝากขังต่อศาล ซึ่งในช่วงนี้เด็กและเยาวชนจะต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ

การฟ้อง

การฟ้องเด็กหรือเยาวชนในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น หากผู้เสียหายจะฟ้องคดีด้วยตนเองแล้ว จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อน ซึ่งเรื่อง

นี้ถึงแม้ตราบไต่ที่ศาลยังมีได้มีคำพิพากษาจะถือว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดยังไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดีเหตุที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพราะต้องการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนตั้งแต่ในชั้นมีคำฟ้อง เพราะเล็งเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนแม้ถูกฟ้องก็จะได้รับความเสียหาย และจะมีผลกระทบต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนได้ นอกจากนี้ แม้เด็กหรือเยาวชนจะกระทำความผิดจริง แต่ถ้าผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพิจารณาจากอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน และพฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีแล้ว เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และเด็กหรือเยาวชนนั้นยินยอมที่จะอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย ก็ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการให้ถือเป็นที่สุด ซึ่งกรณีสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการนี้เป็นสิทธิเฉพาะคดีที่เด็กหรือเยาวชนที่จะต้องฟ้องในศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น ส่วนกรณีที่พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๕ เป็นกรณีที่ฟังไม่ได้ว่าผู้ต้องหากระทำความผิด หรือไม่มีพยานหลักฐาน และคำสั่งของพนักงานอัยการไม่เป็นที่สุด

การพิจารณาพิพากษา

การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลยในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จะต้องกระทำในห้องที่มีชื่อห้องพิจารณาคดีธรรมดา และจะต้องกระทำเป็นการลับ ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์เข้าฟังการพิจารณาคดีได้ และศาลมีอำนาจเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ให้การศึกษา หรือให้ทำงาน มาสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยได้ โดยการพิจารณานั้นไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธี

พิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด และให้ใช้ถ้อยคำที่เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย และที่สำคัญการพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องมีผู้พิพากษาสมทบ จำนวน ๒ คน เป็นองค์คณะ โดยอย่างน้อยจะต้องเป็นสุภาพสตรี ๑ คน ซึ่งผู้พิพากษาสมทบนั้นจะเป็นบุคคลที่เคยมีบุตรมาแล้ว หรือเคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หรือการอบรมเด็ก อันจะทำให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปเพื่อประโยชน์และอนาคตของเด็กหรือเยาวชนยิ่งขึ้น นอกจากนี้กฎหมายยังห้ามไม่ให้มีการบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชน หรือโฆษณาข้อความในทางสอบสวน หรือทางพิจารณาคดีอันอาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่จะกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา โดยได้รับอนุญาตจากศาลหรือกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

สำหรับการพิพากษานั้น ศาลจะต้องฟังรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงจากพนักงานคุมความประพฤติและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งในการอ่านคำพิพากษานั้น ศาลจะต้องกระทำเป็นการลับ และให้ศาลเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมาฟังคำพิพากษาดู และในการโฆษณาคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นห้ามระบุชื่อ หรือแสดงข้อความหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันจะทำให้รู้จักชื่อ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และในกรณีที่ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมิได้กระทำความผิด ถ้าศาลเห็นว่ามิได้เหตุอันสมควรจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนก็ได้

นอกจากนี้ ในการลงโทษเด็กหรือเยาวชนนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษ หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ เช่น เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรม หรือเปลี่ยนโทษปรับเป็นการคุมความประพฤติ และที่สำคัญคือ ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจที่จะพิพากษาให้รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษเด็กหรือเยาวชน แม้เด็กหรือเยาวชนจะเคยได้รับโทษจำคุกมาแล้ว หรือโทษที่จะรอแก่เด็กหรือเยาวชนเป็นโทษอย่างอื่นนอกจากโทษจำคุก หรือศาลจะกำหนดโทษจำคุกเกิน ๒ ปีก็ตาม

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา

ศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว หากต่อมาความปรากฏแก่ศาลเอง หรือจากการรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ โรงเรียนสถานฝึกและอบรม หรือจากคำร้องของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ ว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่ามิได้เหตุอันสมควรก็ให้มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลง

คำพิพากษา หรือคำสั่งได้ ซึ่งจะเป็นข้อยึดหยุ่นในการแก้ไขปรับปรุงเด็กหรือเยาวชน แต่ถ้าเป็นศาลธรรมดาแล้วไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ เว้นแต่ข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยเท่านั้น

บทสรุป และเสนอแนะ

จากประเด็นทั้งหมดที่กล่าวมานั้น แทบจะไม่มีข้อโต้แย้งเลยว่า การที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เด็กและเยาวชนจะได้รับประโยชน์ในทุกกรณี แต่เหตุที่รัฐไม่สามารถจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติและจะต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง เพราะจะต้องมีที่ทำการศาล สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน และสถานฝึกและอบรม จึงทำให้จัดตั้งเป็นไปด้วยความยากลำบากมาก เพราะไม่รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นโอกาสที่กระทรวงยุติธรรมจะจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเพิ่มขึ้นจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก แต่เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่าเมื่อไม่สามารถจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวแบบเต็มรูปแบบได้นั้น ตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๘ วรรค ๒ ได้เปิดช่องให้จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดได้ โดยหากจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งเมื่อพิจารณา มาตรา ๘ วรรคสอง แล้วจะเห็นได้ กฎหมายบังคับจัดตั้งแผนกเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาลในจังหวัดที่ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว และใน ตามมาตรา ๔ ได้กำหนดให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด เป็นศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งสามารถดำเนินการได้เหมือนศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วไป และเท่าที่ผ่านมากระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดแล้ว ๒ ศาล คือ ศาลจังหวัดสมุทรปราการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลทั้งสองแห่งได้เปิดดำเนินการมาได้รวม ๕ ปีแล้ว แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวทั้งสองก็สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถอำนวยความสะดวกแก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดได้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดซึ่งมีอยู่เดิม และโดยเฉพาะศาลจังหวัดสมุทรปราการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้น มีสถิติคดีที่จะต้องพิจารณาพิพากษามากเป็นอันดับ ๒ รองจากศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่า แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนั้น น่าจะเป็นทางเลือกใหม่ที่ทางกระทรวงยุติธรรมจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี เพราะจะเป็นการประหยัดงบประมาณรายจ่ายลงอย่างมาก แต่ผลลัพธ์ที่จะได้คุ้มค่ามาก ซึ่งเกี่ยวกับการขยายศาล

เยาวชนและครอบครัวออกไปในส่วนภูมิภาคนั้นก็เป็นการขยายของทำนองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางอยู่แล้วที่จะพยายามให้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น และหากจังหวัดไหนมีคดีไม่มากพอที่จะจัดตั้งเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ท่านก็จะพยายามดำเนินการจัดตั้งเป็นแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นเพื่อจะให้เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกัน นอกจากนี้ผู้เขียนยังมีความเห็นว่า การที่เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกันนั้น น่าจะเป็นการขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ เพราะในมาตรา ๒๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

เมื่อทุกฝ่ายยอมรับแล้วว่า การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเพิ่มขึ้นนั้นจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น ทั้งเป็นมาตรการที่จะแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและกระทรวงยุติธรรมก็พยายามที่จะให้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในจังหวัดเพิ่มขึ้น แล้วท่านล่ะพร้อมหรือยังที่จะให้ความร่วมมือช่วยกันผลักดันให้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว หรือแผนกคดีและเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ซึ่งต่อไปในภายภาคหน้าเขาจะเติบโตใหญ่เป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับการจัดทำแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมขึ้น เพื่อดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาศาล และกระทรวงยุติธรรมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙ คณะกรรมการดังกล่าวได้พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นที่บางประเภท เช่น คดีภาษีอากร เป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษ ต้องการความรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีความยุ่งยาก ทั้งผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะต้องมีความรอบรู้ในด้านธุรกิจ การพาณิชย์ การบัญชี ฯลฯ ด้วย การใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่เคร่งครัดอย่างเดียวกับคดีธรรมดา หรือให้ผู้พิพากษาซึ่งต้องพิจารณาคดีอื่นด้วยเป็นผู้พิจารณา ทำให้การพิจารณาล่าช้าติดขัด ไม่อำนวยความสะดวกแก่การธุรกิจการค้าได้ดีพอ จึงสมควรที่จะจัดตั้งศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีภาษีอากรขึ้น ในลักษณะศาลชั้นอุทธรณ์ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว คณะกรรมการกำกับการจัดทำแผนฯ จึงได้บรรจุโครงการจัดตั้งศาลภาษีอากรไว้ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) ซึ่งต่อมาโครงการนี้ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๕) (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) ด้วย

ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้ลงมติเห็นชอบกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ และได้นำร่างบังคับเพื่อให้ตราลงพระปรมาภิไธยประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๒๘ นี้ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๑๐๒ ตอนที่ ๑๒๐ ลงวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๘ หลังจากนั้นกระทรวงยุติธรรมได้เปิดทำการแผนกคดีภาษีอากรขึ้นในศาลแพ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๙ และในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๒๙ จึงได้จัดตั้งและเปิดทำการศาลภาษีอากรขึ้น โดย

ใช้อาคารที่ทำการศาลแขวงพระนครเหนือ (ถนนพิษณุโลก) เขตดุสิต โดยมีนายอัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง เป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง ในการเปิดทำการครั้งแรกของศาลภาษีอากรกลางนั้น ได้รับโอนคดีมาจากศาลแพ่งเป็นจำนวน ๔๕ เรื่อง รวมกับคดีที่เกิดขึ้นใหม่อีก จำนวน ๘๖ เรื่อง รวมแล้วในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ อันเป็นปีเริ่มต้นการทำการของศาลภาษีอากรกลาง ได้มีการพิจารณาคดีรวมทั้งสิ้น ๑๔๑ เรื่อง เป็นจำนวนทุนทรัพย์รวม ๓๔๖,๓๑๐,๘๙๓.- บาท และจากผลของการพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากรกลางในปีนี้ รัฐบาลเป็นฝ่ายชนะคดีเป็นจำนวน ๓๑ เรื่อง สามารถเรียกเงินค่าภาษีอากรเข้ารัฐได้เป็นเงินรวมทั้งสิ้น ๕๓,๔๖๖,๐๕๗.- บาท และศาลภาษีอากรกลางสามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดินเป็นเงิน ๒,๘๕๓,๐๐๐.- บาท ในปีแรกของการเปิดทำการของศาลภาษีอากรกลางมีข้อสังเกตว่า ศาลภาษีอากรกลางมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่าง ๆ ประมาณ ๒๐ ฉบับ แต่จากการพิจารณาพิพากษาในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ นี้ เป็นการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เพียง ๓ ฉบับ คือ ประมวลรัษฎากร, พ.ร.บ.ศุลกากร และ พ.ร.บ.ภาษีโรงเรือนและที่ดินเท่านั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ศาลภาษีอากรกลางได้รับคดีที่เกิดขึ้นใหม่ไว้พิจารณามากขึ้น เป็นจำนวน ๓๓๘ เรื่อง รวมทุนทรัพย์ทั้งสิ้นเป็นเงิน ๙๙๓,๑๖๗,๑๓๒.- บาท ผลจากการพิจารณาพิพากษา รัฐบาลเป็นฝ่ายชนะคดีและสามารถเรียกเงินภาษีเข้ารัฐได้เป็นเงินทั้งสิ้น ๑๗๖,๖๐๕,๓๓๑.- บาท นอกจากนี้ศาลภาษีอากรกลางยังสามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดินเป็นเงิน ๑๓,๒๐๓,๐๐๐.- บาท ส่วนคดีภาษีอากรที่เกิดขึ้นในปีนี้เป็นคดีที่พิพาทเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ รวม ๘ ฉบับ คือ ประมวลรัษฎากร, พ.ร.บ.ศุลกากร, พ.ร.บ.ภาษีโรงเรือนและที่ดิน, พ.ร.บ.รถยนต์, พ.ร.บ.การขนส่งทางบก, พ.ร.บ.แร่, พ.ร.บ.สรรพสามิต และพ.ร.บ.ภาษีป้าย นับว่าเป็นปีที่ศาลภาษีอากรกลางได้พิจารณาคดีเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ มากที่สุด หลังจากนั้นต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้มีคดีเกิดขึ้นใหม่สู่ศาลภาษีอากรกลางมากขึ้นกว่าเดิมอีกเป็นจำนวนคดีที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งสิ้น ๓๒๕ เรื่อง เป็นทุนทรัพย์รวมทั้งสิ้น ๗๖๐,๘๗๘,๒๓๓.- บาท และในปีนั้นผลการพิจารณาพิพากษารัฐบาลเป็นฝ่ายชนะคดี ๑๖๐ เรื่อง สามารถเรียกเงินภาษีคืนเข้ารัฐได้เป็นเงินจำนวน ๒๙๕,๑๙๕,๕๐๒.- บาท และศาล

ภาษีอากรกลางสามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดิน เป็นเงิน ๑๑,๔๗๓,๐๐๐.- บาท

หลังจากนั้นต่อมาเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ศาลภาษีอากรกลางได้ย้ายที่ทำการจากอาคารที่ทำการศาลแขวงพระนครเหนือ (ถนนพิษณุโลก เขตดุสิต) ไปเปิดทำการใหม่ ณ อาคารศาลแขวงพระนครเหนือ ถนนรัชดาภิเษก เขตจตุจักร ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ นี้ ศาลภาษีอากรกลางได้รับคดีที่เกิดขึ้นใหม่ไว้พิจารณาเป็นจำนวน ๒๗๖ เรื่อง เป็นทุนทรัพย์รวมทั้งสิ้น ๔๒๔,๐๐๔,๔๕๗.- บาท และผลจากการพิจารณาพิพากษา ฝ่ายรัฐบาลชนะคดี ๑๓๓ เรื่อง ได้เงินภาษีคืนเข้ารัฐอีกเป็นเงิน ๔๔๘,๔๒๐,๑๔๐.- บาท และศาลภาษีอากรกลางยังได้เงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดินเป็นเงิน ๑๔,๓๕๗,๕๔๖.- บาท ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ มีคดีเกิดขึ้นใหม่เป็นจำนวน ๒๘๐ เรื่อง จำนวนทุนทรัพย์รวมทั้งสิ้น ๔๘๖,๔๔๘,๖๖๕.- บาท เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่แล้วจำนวนคดีและจำนวนทุนทรัพย์ใกล้เคียงกันมาก ผลของการพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากรกลางในปีนี้ฝ่ายรัฐบาลชนะคดีจำนวน ๑๗๕ เรื่อง ได้เงินภาษีคืนเข้ารัฐเป็นเงิน ๓๒๖,๗๐๕,๙๖๒.- บาท และศาลภาษีอากรกลางสามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดินเป็นเงิน ๓,๗๓๑,๓๔๒.- บาท ในปีต่อมา พ.ศ. ๒๕๓๔ ศาลภาษีอากรกลางได้รับคดีที่เกิดขึ้นใหม่ไว้พิจารณาจำนวน ๒๐๐ เรื่อง เป็นทุนทรัพย์ ๖๖๘,๓๖๑,๘๕๓.- บาท เป็นคดีที่เกิดจากการณีพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เพียง ๓ ฉบับเท่านั้น คือ ประมวลรัษฎากร พ.ร.บ.ศุลกากร และ พ.ร.บ.ภาษีโรงเรือนและที่ดิน เช่นเดียวกับปี พ.ศ. ๒๕๒๔ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากรกลางในปีนี้ รัฐบาลเป็นฝ่ายชนะคดี ๑๔๔ เรื่อง สามารถเรียกเงินภาษีคืนเข้ารัฐได้อีก ๕๔๔,๘๖๒,๔๑๐.- บาท ในส่วนของศาลภาษีอากรกลางเอง สามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดินเป็นจำนวนเงิน ๘,๒๓๐,๕๐๗.- บาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ศาลภาษีอากรกลางได้รับคดีเกิดขึ้นใหม่ไว้พิจารณาเป็นจำนวน ๑๒๐ เรื่อง รวมทุนทรัพย์เป็นเงิน ๕๕๓,๐๓๑,๑๗๒.- บาท นับได้ว่าเป็นการพิจารณาคดีเป็นจำนวนน้อยที่สุดนับแต่เปิดทำการศาลมา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการประกาศนิตโษกรรมทางภาษีของรัฐบาลเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และมีผลข้ามปีมาถึงต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบกับในปีนี้รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับภาษี

มูลค่าเพิ่ม ทำให้การพิพาทในเรื่องภาษีอากรระหว่างรัฐบาลกับเอกชนลดน้อยลง เพราะกฎหมายเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นกฎหมายใหม่ เพิ่งจะประกาศบังคับใช้ และนอกจากนี้ยังมีกรณีเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ เป็นผลทำให้กรมสรรพากรถูกเผาทำลาย บรรดาเอกสารต่าง ๆ ก็ถูกเผาทำลายไปด้วย จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การฟ้องร้องคดีของกรมสรรพากรต้องหยุดชะงักลง อันส่งผลให้คดีภาษีลดน้อยลงตามไปด้วย อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้เอง ผลของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลภาษีอากรกลางทำให้ฝ่ายรัฐบาลชนะคดี ๗๗ เรื่อง สามารถเรียกเงินภาษีเข้ารัฐได้อีกเป็นจำนวนเงิน ๑๔๗,๕๔๔,๑๓๖.- บาท และศาลภาษีอากรกลางยังสามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดินเป็นจำนวนเงิน ๒,๓๑๗,๓๔๗.- บาท ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้ ศาลภาษีอากรกลางได้ย้ายที่ทำการใหม่อีกครั้งหนึ่งจากอาคารศาลแขวงพระนครเหนือไปยังอาคารศาลแพ่ง (ใหม่) ถนนรัชดาภิเษก และเปิดทำการในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ตลอดมาจนปัจจุบันนี้

นับแต่เริ่มเปิดทำการศาลภาษีอากรกลางมาจนปัจจุบันเป็นเวลา ๖ ปีเศษ แม้จะเป็นระยะเวลาที่เพิ่งผ่านไปไม่นาน แต่ศาลภาษีอากรกลางก็สามารถทำให้รัฐบาลเรียกเก็บเงินภาษีจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลอันพึงเสียภาษีให้แก่รัฐได้เป็นเงินทั้งสิ้นแล้วประมาณ ๒,๑๑๒,๘๐๔,๕๔๘.- บาท และนอกจากนี้ศาลภาษีอากรกลางยังสามารถส่งเงินค่าธรรมเนียมศาลเป็นรายได้แผ่นดิน รวมแล้วเป็นเงินทั้งสิ้น ๖๗,๒๖๖,๒๕๒.- บาท จึงนับได้ว่าศาลภาษีอากรกลางเป็นหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งที่สามารถส่งผลให้รัฐบาลมีรายได้จากการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้รัฐบาลสามารถใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเสียภาษีต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคาดว่านับแต่ปีไปคดีอันเกิดจากการณีพิพาทเกี่ยวกับภาษีอากรจะมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเวลา ๑ ปีแล้ว ที่รัฐบาลให้เวลาทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนได้ศึกษาและปฏิบัติตามขั้นตอนของการจัดเก็บ และเสียภาษีตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มให้ถูกต้อง หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าวก็จะต้องเกิดข้อพิพาทขึ้นอย่างแน่นอน อันเป็นผลให้ต้องนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล และเมื่อนั้นศาลภาษีอากรกลางก็จะเป็นหน่วยงานที่ทำให้ข้อพิพาทดังกล่าวยุติไปด้วยความรวดเร็วและยุติธรรม

การสัมมนาข้าราชการ

เรื่อง

“สถานภาพของสถาบันตุลาการในสถานการณ์ปัจจุบัน”

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

ตามที่กระทรวงยุติธรรมเห็นสมควร
ให้ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม
รวมทั้งข้าราชการตุลาการชั้นผู้ใหญ่อัน
ประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
รองประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์ภาค ผู้พิพากษาในศาลฎีกา
รองอธิบดีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาใน
ศาลอุทธรณ์ รองอธิบดีผู้พิพากษาและ
ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ภาค อธิบดี
ผู้พิพากษา รองอธิบดีผู้พิพากษาและ
ผู้พิพากษาศาลในกรุงเทพมหานคร อธิบดี
ผู้พิพากษาและรองอธิบดีผู้พิพากษาศาล
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทั่วราชอาณาจักร
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
และผู้พิพากษาศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร
ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
สถานภาพของสถาบันตุลาการในสถาน-

การณปัจจุบันตลอดจนได้แลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันจะเป็น
ข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาสถาบันตุลาการ
ให้เจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ
กระทรวงยุติธรรมจึงอนุมัติให้สถาบัน
พัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ สำนักงาน
ส่งเสริมงานตุลาการจัดให้มีการสัมมนาข้าราชการ
ตุลาการ เรื่อง “สถานภาพของ
สถาบันตุลาการในสถานการณ์ปัจจุบัน”
ขึ้นในระหว่างวันที่ ๑๖-๑๗ มกราคม
๒๕๓๖ ณ โรงแรมแอมบาสเตอร์ ซิตี้
จอมเทียน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
โดยมีข้าราชการตุลาการเข้าร่วมการสัมมนา
ทั้งสิ้น ๑,๑๖๙ คน

ในการสัมมนาดังกล่าวได้จัดให้มี
การประชุมกลุ่มย่อยในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ เรื่อง “สถานภาพของ
ข้าราชการตุลาการเช่น เงินเดือน เงิน
ประจำตำแหน่ง เครื่องราชอิสริยาภรณ์
 ฯลฯ” โดยมี นายตัน เวทไว อธิบดี
ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
เป็นประธานในที่ประชุม

กลุ่มที่ ๒ เรื่อง “ปัญหาและอุป
สรรคข้อขัดข้องในการทำงานของศาล”
โดยมีนายบุญส่ง วรรณกลางผู้พิพากษา
หัวหน้าศาลคณะในศาลฎีกาเป็นประธาน
ในที่ประชุม

กลุ่มที่ ๓ เรื่อง “ความสัมพันธ์
ระหว่างกระทรวงยุติธรรม ศาล และ
สถาบันอื่น” โดยมี นายอรุณวิทย์ วรรณ
วินิจ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
เป็นประธานในที่ประชุม

กลุ่มที่ ๔ เรื่อง “การปรับปรุง
โครงสร้างศาลยุติธรรม” โดยมี นายปีน
ทิพย์ สุจริตกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา
อากรกลาง เป็นประธานในที่ประชุม

และได้มีการนำผลจากการประชุม
กลุ่มย่อยเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมี นาย
เคียง บุญเพิ่ม รองประธานศาลฎีกา คน
ที่สอง เป็นประธานในที่ประชุม

สรุปสาระสำคัญปรากฏตามรายงาน
การประชุมใหญ่ดังนี้

รายงานการประชุม
การประชุมใหญ่ผู้พิพากษาทั่วราชอาณาจักร
วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๓๖
ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน พัทยา

ผู้เข้าประชุม

๑. นายเคียง บุญเพิ่ม
(รองประธานศาลฎีกา คนที่สอง)	ประธานที่ประชุมใหญ่
๒. นายตัน เวทโว
(อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง)	ประธานกลุ่ม สายที่ ๑
๓. นายวิชา มหาคุณ
(รองอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๑)	เลขานุการ สายที่ ๑
๔. นายบุญส่ง วรรณกลาง
(ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา)	ประธานกลุ่ม สายที่ ๒
๕. นายชลิต จันประดับ
(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา)	เลขานุการ สายที่ ๒
๖. นายอรรถวิทย์ วรรณวิจิตร
(รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์)	ประธานกลุ่ม สายที่ ๓
๗. นายบรรณ ภูมิถาวร
(ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑)	เลขานุการ สายที่ ๓
๘. นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล
(อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง)	ประธานกลุ่ม สายที่ ๔
๙. นายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา
(ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์)	เลขานุการ สายที่ ๔
๑๐. นายเจริญ ภักดีธนากุล
(รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
รักษาราชการแทนเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ)	เลขานุการที่ประชุมใหญ่
๑๑. นายเกริก วนิกกุล
(รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ)	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
(ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง)	ผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่ปรากฏตามรายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาข้าราชการตุลาการ เรื่อง “สถานการณ์ของสถาบันตุลาการในสถานการณ์ปัจจุบัน” ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๗ มกราคม ๒๕๓๖

เริ่มประชุมเวลา ๙.๓๕ น.

ประธานที่ประชุมใหญ่ เปิดประชุมด้วยการกล่าวต้อนรับ แล้วเริ่มดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ

ระเบียบวาระที่ ๑ สถานภาพของข้าราชการตุลาการ เช่น เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ฯลฯ

ประธาน : ขอให้ประธานกลุ่ม และเลขานุการ สายที่ ๑ แฉก

นายตัน เวทไฉ และนายวิชา มหาคุณ : ร่วมกันแถลงเรื่อง “สถานภาพของข้าราชการตุลาการ เช่น เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ฯลฯ” ดังรายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้ายหมายเลข ๑

ประธาน : ขอความเห็นจากที่ประชุมใหญ่

มติ : ที่ประชุมได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และมีมติดังต่อไปนี้

๑. เห็นควรจัดทำบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการตุลาการแยกออกเป็นอิสระไม่เกาะเกี่ยวกับบัญชีอัตราเงินเดือนของข้าราชการพลเรือนเช่นเดียวกับนานาอารยประเทศกล่าวคือ ควรลดชั้นและชั้นเงินเดือนข้าราชการตุลาการให้น้อยลง โดยมีชั้นเงินเดือน ๒, ๓ ชั้น ในแต่ละชั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ตุลาการมีอิสระจากการพิจารณาเลื่อนชั้นเงินเดือน เว้นแต่การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ หรือมีการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในศาลที่มีลำดับสูงกว่า ซึ่งจะทำให้การพิจารณาพิพากษารอคดีเป็นไปด้วยความอิสระได้อย่างแท้จริง

๒. เห็นควรให้ข้าราชการตุลาการชั้นเดียวกัน ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งบริหาร หรือตำแหน่งผู้พิพากษาธรรมดา ควรได้รับอัตราเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและสิทธิประโยชน์อื่นเท่าเทียมกันทุกอย่าง

ระเบียบวาระที่ ๒ ปัญหาและอุปสรรคข้อขัดข้องในการทำงานของศาล

ประธาน : ขอให้ประธานกลุ่มและเลขาธิการ สายที่ ๒ แถลง

นายบุญส่ง วรรณกลาง และนายชลิต จันประดับ : ร่วมกันแถลงเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคข้อขัดข้องในการทำงานของศาล” ดังรายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้ายหมายเลข ๒

ประธาน : ขอความเห็นจากที่ประชุมใหญ่

มติ : ที่ประชุมได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางและมีมติดังต่อไปนี้

๑. เห็นควรให้เปิดสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาบ่อยครั้งขึ้น และให้ตรวจสอบคุณสมบัติเร็วขึ้น เนื่องจากจำนวนผู้พิพากษามีไม่เพียงพอกับคดีต่าง ๆ ที่ยังคงค้างและเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ส่วนหลักเกณฑ์การคัดเลือกให้เป็นเรื่องของคณะกรรมการที่จะใช้ดุลยพินิจในการคัดเลือก

๒. เห็นควรให้มีการจัดอบรมและสัมมนาหรือด้วยวิธีการอื่นใดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อช่วยในการพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลให้สามารถสนับสนุนงานศาลได้ดียิ่งขึ้น

๓. เห็นควรให้ผู้พิพากษาในศาล มีสิทธิในการให้ความดีความชอบแก่ข้าราชการตุลาการในศาลได้

๔. เห็นควรให้มีตำแหน่ง รองผู้พิพากษาหัวหน้าศาล เพื่อแบ่งเบาภาระในการบริหารงานศาลจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงานในแต่ละศาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจะได้มีเวลาในการคิดปรับปรุงการบริหารงานในศาลได้มากขึ้นต่อไป

๕. เนื่องจากศาลใหญ่ ๆ เช่น ศาลแพ่ง การติดต่อประสานงานทำได้ล่าช้า และการบริหารงานรวมอยู่ที่หน่วยเดียว ทำให้เกิดปัญหาทั้งในด้านการพิจารณาคดี และไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงที่ประชุมใหญ่จึงเห็นควรให้มีการเพิ่มบุคลากรให้มากขึ้น และจัดโครงสร้างของหน่วยงานบริหารออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารงานบุคคลได้อย่างทั่วถึง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๖. เห็นควรให้ถือว่า สำเนาเอกสารที่แนบมาท้ายคำฟ้องในคดีแพ่ง นั้นโจทก์ได้ส่งให้แก่ศาล และส่งให้แก่จำเลยถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขแล้ว

๗. เห็นควรให้มีเลขาธิการ หรือนิติกรประจำตัวผู้พิพากษาแต่ละท่านในศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งเป็นศาลสูง เพื่อช่วยในการค้นคว้าข้อกฎหมาย และอำนวยความสะดวกในการพิจารณาพิพากษาคดี

๘. การพิจารณาคดีในศาล บางครั้งพยานต้องใช้เวลาในการเบิกความนาน ที่ประชุมใหญ่เห็นควรน่าจะพิจารณาจัดที่นั่งให้แก่พยานในขณะเบิกความด้วย

๙. รูปแบบของการรายงานความดีความชอบของผู้พิพากษา นั้น ที่ประชุมใหญ่เห็นควรให้มีการปรับปรุงใหม่ให้มีความกะทัดรัด โดยเน้นเรื่องความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ และความซื่อสัตย์เป็นหลัก

ระเบียบวาระที่ ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงยุติธรรม ศาล และสถาบันอื่น

ประธาน : ขอให้ประธานกลุ่มและเลขานุการ สายที่ ๓ แถลง

นายอรรถวิทย์ วรรณวินิจ และนายบรรณ ภูมิถาวร : ร่วมกันแถลงเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงยุติธรรม ศาล และสถาบันอื่น” ดังรายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้ายหมายเลข ๓

ประธาน : ขอความเห็นจากที่ประชุมใหญ่

มติ : ที่ประชุมได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และมีมติดังต่อไปนี้

๑. เห็นควรประชาสัมพันธ์งานศาลด้านการพิจารณาพิพากษารรคดีที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนให้มากขึ้น โดยกำหนดให้มีโฆษกกระทรวงยุติธรรม และจัดหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา และผู้พิพากษาหัวหน้าศาล เน้นหนักในเรื่องเทคนิคการประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ และให้บังเกิดประสิทธิผล

๒. เห็นควรเพิ่มอัตรากำลังผู้พิพากษาและข้าราชการตุลาการให้มากขึ้น โดยเร่งรัดการบรรจุแต่งตั้งให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน และลดภาระการปฏิบัติงานด้านตุลาการที่ไม่จำเป็นของผู้พิพากษาให้หมดไป

๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงยุติธรรมกับสถาบันอื่น เห็นควรให้กระทรวงยุติธรรมหามาตรการยกสถานะภาพของข้าราชการตุลาการ และประสานงานกับหน่วยงานด้านสื่อมวลชนของรัฐให้ยอมรับและเชิดชูเกียรติศักดิ์ของสถาบันตุลาการยิ่งขึ้น

ระเบียบวาระที่ ๕ การปรับปรุงโครงสร้างศาลยุติธรรม

ประธาน : ขอให้ประธานกลุ่มและเลขานุการ สายที่ ๕ แถลง
นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล และนายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา ร่วมกันแถลงเรื่อง “การปรับปรุง
โครงสร้างศาลยุติธรรม” ดังรายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้ายหมายเลข ๕

ประธาน : ขอความเห็นจากที่ประชุมใหญ่

มติ : ที่ประชุมได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางและมีมติดังต่อไปนี้

๑. โดยเสียงส่วนใหญ่ เห็นควรให้แยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม

๒. แต่เพื่อความรอบคอบควรตั้งคณะทำงานชั้นศึกษาปัญหานี้อย่างละเอียดถึงผลได้ผลเสียของ

การแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม

๓. ให้กระทรวงยุติธรรมจัดสัมมนาผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาปัญหาเรื่องนี้ โดยเฉพาะต่อไป

ประธานได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุม และปิดการประชุม เลิกประชุมเวลา ๑๒.๓๐ น.

ศุภชัย แก้วจันทร์

(นางสาวสุนีย์ แจ่มแจ้งจิตต์)

เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม ๕

สุภาวดี ประมวลรัฐการ

(นางสาวสุบลวรรณ ประมวลรัฐการ)

เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม ๕

ผู้จรรายงานการประชุม

เกริก วณิกกุล

(นายเกริก วณิกกุล)

รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

สถิติคดีที่น่าสนใจ

ของศาลในปี ๒๕๓๕

งานสถิติ

กองนโยบายและแผน

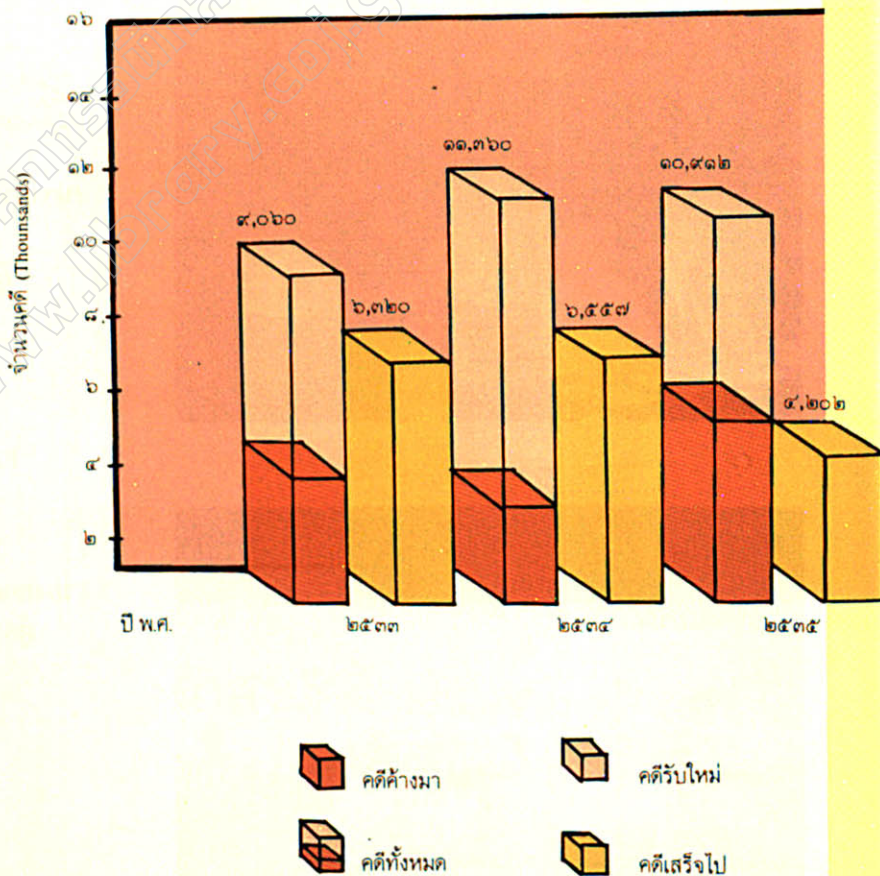
ในปี ๒๕๓๕ เป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และผลจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเขตและอำนาจในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งจะมีผลกระทบต่อปริมาณคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอยู่บ้าง จากการรวบรวมสถิติคดีตามรายงานคดีประจำเดือนที่ศาลทั่วประเทศรายงานเข้ามายังกระทรวงยุติธรรมเป็นประจำทุกเดือนนั้น มีสถิติคดีที่น่าสนใจของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น ดังนี้

ศาลฎีกา สถิติคดีของศาลฎีกาในปี ๒๕๓๕ มีคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาทั้งสิ้น ๑๐,๕๑๒ คดี เป็นคดีค้างมาจากปี ๒๕๓๔ จำนวน ๔,๘๐๓ คดี และคดีรับใหม่ ๖,๑๐๕ คดี คดีรับใหม่ส่วนใหญ่เป็นคดีแพ่งจำแนกตามฐานความผิด เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ขับไล่ การจำยอม ละเมิด และยืม ส่วนคดีอาญาส่วนใหญ่เป็นคดีฆ่าคนตายโดยเจตนา ลักทรัพย์ รังราวทรัพย์ และคดีความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ในปี ๒๕๓๕ สามารถพิจารณาคดีเสร็จไป ๔,๒๐๒ คดี หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕๑

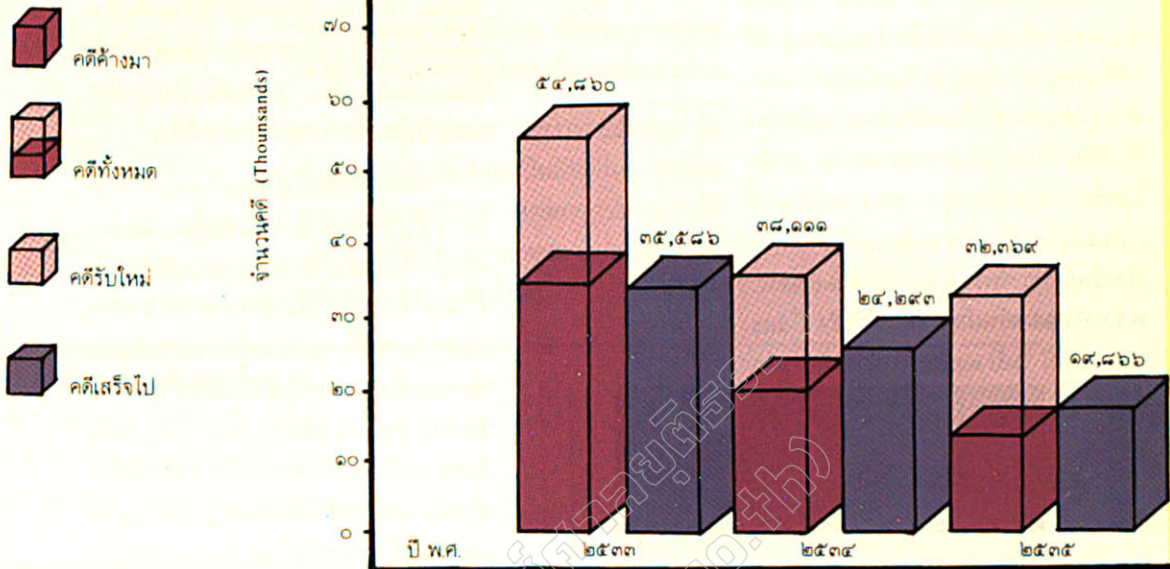
แนวโน้มคดีในปี ๒๕๓๖ คดีค้างมาจากปี ๒๕๓๕ จำนวน ๖,๗๑๐ คดี สำหรับแนวโน้มคดีรับใหม่ในปี ๒๕๓๖ จากค่าประมาณการ คาดว่าจะมีเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๓๕ ร้อยละ ๒๑.๔๔

ข้อสังเกต คดีค้างมาของศาลฎีกาสำหรับปี ๒๕๓๕ ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการที่ได้มีการเปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาคในปี ๒๕๓๔ คดีรับใหม่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปีที่ได้มีการเปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาคในปี ๒๕๓๓ ทำให้คดีเสร็จไปในชั้นอุทธรณ์และขึ้นสู่ศาลฎีกาเพิ่มขึ้น ประกอบกับคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาส่วนใหญ่เป็นคดีที่มีปัญหายุ่งยากซับซ้อนทางข้อกฎหมาย และยังมีคดีที่ค้างจ่ายเกินกว่า ๑ ปี รวมทั้งมีคดีรับใหม่ในช่วงปลายปีอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้คดีค้างมีเพิ่มขึ้น

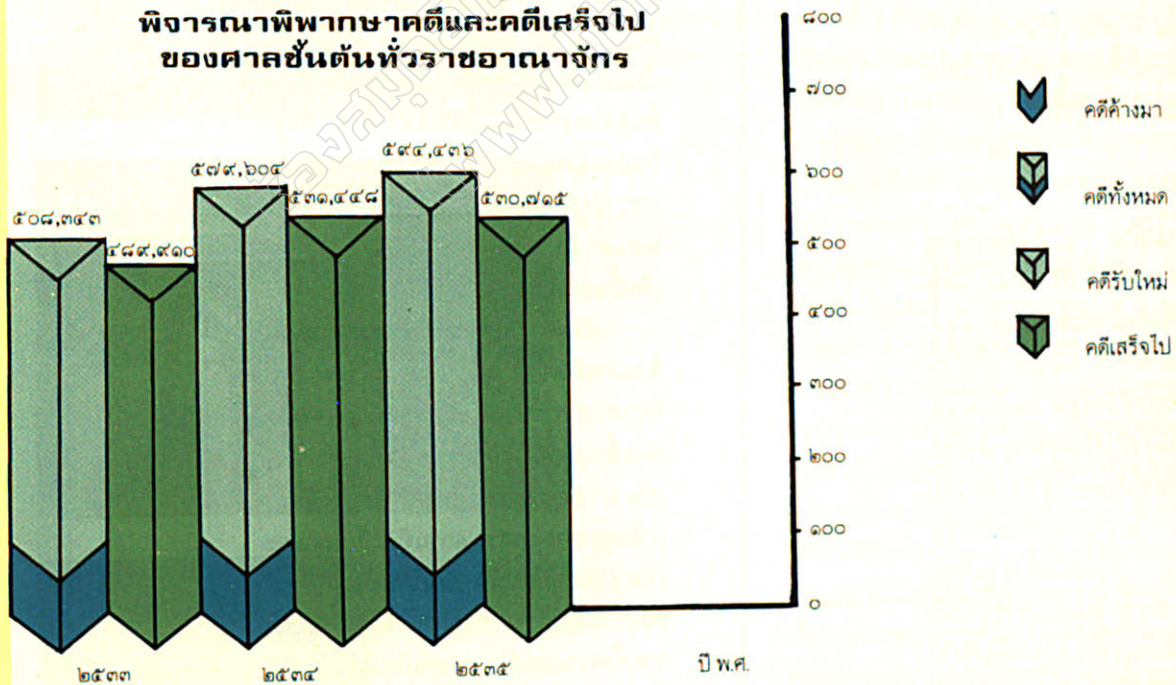
กราฟแสดงสถิติที่อยู่ระหว่างพิจารณาพิพากษาคดีและคดีเสร็จไปของศาลฎีกา

กราฟแสดงสถิติคดีที่อยู่ระหว่าง
พิจารณาพิพากษาคดีและคดี
เสร็จไปของศาลอุทธรณ์ (รวมศาลอุทธรณ์ภาค)

กราฟแสดงสถิติคดีที่อยู่ระหว่าง
พิจารณาพิพากษาคดีและคดีเสร็จไป
ของศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร

ศาลอุทธรณ์ (รวมศาลอุทธรณ์ภาค) สถิติคดีของศาลอุทธรณ์ในปี ๒๕๓๕ มีคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาทั้งสิ้น ๓๒,๓๖๙ คดี เป็นคดีค้างมาจากปี ๒๕๓๔ จำนวน ๑๓,๘๑๘ คดี และคดีรับใหม่ ๑๘,๕๕๑ คดี คดีรับใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นคดีแพ่ง จำแนกตามฐานความผิด เป็นคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับที่ดิน ชับไล่ การจ่ายออม ละเมิด เช่าซื้อ และยืม ส่วนคดีอาญา ส่วนใหญ่เป็นคดีความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ลักทรัพย์ รังราวยทรัพย์ ฆ่าคนตายโดยเจตนา พ.ร.บ.ความผิดอันเกิดจากการใช้เชือก และ พ.ร.บ.ป่าไม้ ในปี ๒๕๓๕ สามารถพิจารณาคดีเสร็จไป ๑๙,๘๖๖ คดี หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๑.๓๗

แนวโน้มคดีในปี ๒๕๓๖ มีคดีค้างมาจากปี ๒๕๓๕ จำนวน ๑๒,๕๐๓ คดี สำหรับแนวโน้มคดีรับใหม่ในปี ๒๕๓๖ จากค่าประมาณการ คาดว่าจะลดลงจากปี ๒๕๓๕ ร้อยละ ๑๙.๖๖

ข้อสังเกต จากการวิเคราะห์คดีค้างมาของศาลอุทธรณ์มีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้ เป็นผลมาจากในปี ๒๕๓๓ ได้เปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาค รวม ๓ ภาค เป็นการแบ่งเบาภาระของศาลอุทธรณ์เดิมทำให้คดีเสร็จไปในชั้นอุทธรณ์มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น

ศาลชั้นต้น สถิติคดีของศาลชั้นต้น ทว่าราชอาณาจักรในปี ๒๕๓๕ มีคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาทั้งสิ้น ๕๙๙,๕๓๖ คดี เป็นคดีค้างมาจากปี ๒๕๓๔ จำนวน ๕๘,๑๖๙ คดี และคดีรับใหม่ ๕๔๑,๓๖๗ คดี คดีรับใหม่ส่วนใหญ่เป็นคดีอาญาจำแนกตามฐานความผิดที่เป็นความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. การพนัน พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ร.บ. คนเข้าเมือง ส่วนคดีแพ่งส่วนใหญ่เป็น คดีที่ไม่มีข้อพิพาท ยืมและเช่าซื้อ ในปี ๒๕๓๕ สามารถพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จไป ๕๓๐,๗๑๘ คดี หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๙.๒๘

แนวโน้มคดีในปี ๒๕๓๖ มีคดีค้างมาจากปี ๒๕๓๕ จำนวน ๖๓,๗๑๘ คดี สำหรับแนวโน้มคดีรับใหม่ในปี ๒๕๓๖ จากค่า

ประมาณการ คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๓๕ ร้อยละ ๖.๘๕

ข้อสังเกต แนวโน้มคดีค้างของศาลชั้นต้น ทว่าราชอาณาจักรมีปริมาณเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากปริมาณคดีรับใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และคดีรับใหม่ในช่วงปลายปีเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของคดีค้าง

สถิติคดีที่น่าสนใจในรอบปี ๒๕๓๕ ศาลแขวง มีปริมาณคดีรับใหม่เพิ่มขึ้น เนื่องมาจากมีการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับที่มีผลกับอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง เช่น การขยายอำนาจของศาลแขวงในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา การพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชือกที่เกิดขึ้นทั้งหมด จะมีผลทำให้สถิติคดีรับใหม่ในศาลแขวงเพิ่มขึ้น กล่าวคือในปี ๒๕๓๕ มีคดีรับใหม่ในศาลแขวงทว่าราชอาณาจักร ๑๘๙,๐๕๓ คดี เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ๑๐,๔๑๑ คดี

ศาลเยาวชนและครอบครัว เนื่องมาจากตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ เป็นต้นมานั้น เป็นผลให้คดีที่เกี่ยวกับครอบครัวทั้งหมดจะขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวด้วย คดีรับใหม่ของศาลเยาวชนและครอบครัวทว่าราชอาณาจักรจึงมีปริมาณเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี ๒๕๓๕ มีปริมาณคดีรับใหม่ ๘,๔๒๒ คดี เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ๒,๐๒๙ คดี

สถิติคดี เป็นตัวเลขที่จะแสดงถึงผลงานด้านการพิพากษาคดี แต่ผลสำเร็จของการพิจารณาพิพากษาคดีจะมีความหรือน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ความยุ่งยากซับซ้อนของคดีความ อัตรา กำลังตุลาการ ตุลาการ สถานที่ที่เพียงพอและเหมาะสม อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่ทันสมัย ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ระบบงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งความร่วมมือบุคคลที่เกี่ยวข้องและจากหน่วยงานต่าง ๆ และเชื่อว่า หากมีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ จำนวนคดีที่ค้างค้างย่อมลดลงตามลำดับ หรือน้อยลงในที่สุด

ข่าวและความเป็นไปในรอบปี

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
เสด็จเปิดทำการศาลและวางศิลาฤกษ์อาคารศาล

ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ กระทรวงยุติธรรม ได้
รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นจากสมเด็จพระ-
พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้
เสด็จเปิดทำการศาลตลอดจนวางศิลาฤกษ์
อาคารศาลต่าง ๆ ดังนี้ คือ

วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๕ สมเด็จพระ-
พระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จ
พระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงเปิดอาคารที่
ทำการศาลอาญา และศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ถนน
รัชดาภิเษก

ในวโรกาสนี้ ได้ทรงเป็นองค์ประธานร่วม
พิจารณาพิพากษาคดี ณ ห้องพิจารณาคดีที่
๓๐๓ พร้อมด้วยนายสกล เหมือนพะวงศ์ อธิบดี
ผู้พิพากษาศาลอาญา นายชัช ชลวร ผู้พิพากษา
หัวหน้าคณะในศาลอาญา คดีที่สมเด็จพระบรม
โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ออกประทับ
พิจารณาคดีดำที่ ๑๗๐๖/๒๕๓๕ ระหว่าง
พนักงานอัยการ โดย นายโกเมน ภัทรภิรมย์
อัยการสูงสุด เป็นโจทก์ นางสาวบุหงา แก้ว-
กระจ่าง จำเลยที่ ๑ นางสาวจำเรียง ลอยแก้ว
จำเลยที่ ๒ ในข้อหาลักทรัพย์ในเคหสถาน
โดยมีนายสกล กอแสงเรือง รักษาการนายกสภา
ทนายความแห่งประเทศไทย เป็นทนายจำเลย
จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลพิเคราะห์แล้วเห็น
ว่าจำเลยทั้งสองเป็นหญิงอายุเพียง ๒๐ ปี ทรัพย์
ที่ลักไปก็มีราคาไม่มาก พฤติการณ์แห่งคดีไม่
ร้ายแรง ทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยกระทำผิดมาก่อน
เห็นสมควรรอการกำหนดโทษจำเลยทั้งสองตาม
ที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราช-
กุมารทรงพระกรุณาพระราชทานพระราชดำริ
เพื่อให้โอกาสจำเลยกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป
จึงให้รอการกำหนดโทษจำเลยทั้งสองไว้ ๑ ปี

ข่าวและความเป็นไปในรอบปี

วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๓๕ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอนุสาวรีย์พระรูปพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระบิดาแห่งกฎหมายไทย ณ บริเวณหน้าอาคารศาลจังหวัดนครสวรรค์

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๓๕ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์เปิดอาคารที่ทำการศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ และศาลภาษีอากรกลาง ถนนรัชดาภิเษก

ข่าว และ ความ เป็น ไป ใน รอบ ปี

ในวโรกาสนี้ ได้ทรงเป็นองค์ประธานร่วมพิจารณาพิพากษาคดี ณ ห้องพิจารณาคดีที่ ๓๑๐ พร้อมด้วย นายศักดิ์ โมกขมรรคกุล อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง และนายวิชัย วิสิทธิ์วงศ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง คดีที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารออกประทับพิจารณาคดีแพ่งหมายเลขคดีที่ ๑๙๓๙๔/๒๕๓๔ ระหว่างนางสมบัติ เทตประสิทธิ์ กับพวกรวม ๒ คน โจทก์บริษัทอุตสาหกรรมแก๊สสยาม จำกัด กับพวกรวม ๕ คน จำเลยเรื่องละเมิดเรียกค่าเสียหายปรากฏว่าคู่ความตกลงกันได้ ศาลจึงพิพากษาคดีความสัญญาประนีประนอมยอมความ หลังจากนั้นทรงมีพระราชดำรัสว่า “จากคำพิพากษาในวันนี้ ทั้งโจทก์และจำเลยได้ออมยอมความเรียบร้อย ผ่านไปได้ก็นับว่าเป็นสิ่งดี สิ่งที่ยากจะฝากเอาไว้ก็คือ ในการประกอบอาชีพที่มีวัดอันตราย อาทิ การขนส่งแก๊ส น้ำมันควรจะให้ความระมัดระวัง มีมาตรการรักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษเกี่ยวกับการขนส่ง เพื่อมิให้เกิดอุบัติเหตุที่ร้ายแรงทำให้เป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้”

- สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารที่ทำการเนติบัณฑิตยสภา และสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ ที่ทำการก่อสร้างถนนสายบางแค-ตลิ่งชัน แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กทม. (๒๔ เมษายน ๒๕๓๕)

- (๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๕) เอกอัครราชทูตเยอรมันประจำประเทศไทย เข้าพบและเยี่ยมเยียนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ข่าว และ ความ เป็น ไป ใน รอบ ปี

- ทพณฯ สุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตรวจเยี่ยมกรมคุมประพฤติ โดยมีหม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ อธิบดีกรมคุมประพฤติเป็นผู้บรรยายสรุป

- อธิบดีกรมคุมประพฤติ และรองอธิบดีฯ นำเหล่าอาสาสมัครคุมประพฤติเข้าอวยพรปีใหม่แด่ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

- การสัมมนาผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๕ ณ โรงแรม เจบี หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

- การศึกษาดูงาน ของคณะผู้ช่วยผู้พิพากษารุ่นที่ ๓๒

ข่าวและความเป็นไปในรอบปี

- การสัมมนาภาษาอังกฤษเรื่อง
“TRADE AND INVESTMENT
IN INDOCHINA : TREND
DEVELOPMENT AND THEIR
DISPUTE RESOLUTION (๑๘
ธันวาคม ๒๕๓๕)”

การจัดงานฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปี
กระทรวงยุติธรรม

ข่าวและความเป็นไปในรอบปี

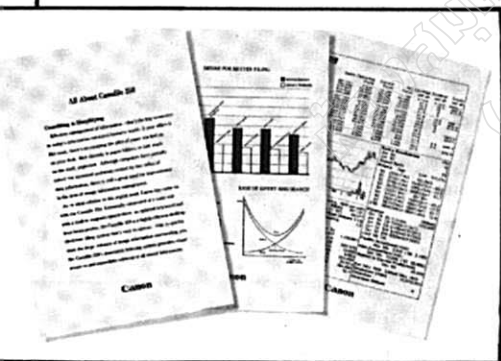
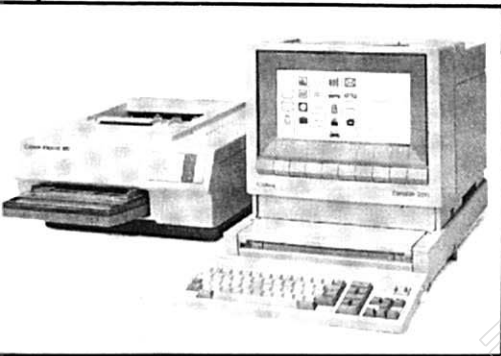
- การสัมมนาผู้พิพากษาทั่วประเทศที่
โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตีพัตยา (๑๖-
๑๗ มกราคม ๒๕๓๖)

โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำผิด

กรมคุมประพฤติ

อนันต์ สุรพัฒน์*
สาลี ต่อบุญคุชชัย**

ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการปฏิบัติงานใด ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ บรรลุจุดประสงค์ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว ก็คือระบบการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานนั้น ๆ ว่ามีประสิทธิภาพดีเพียงใด

ระบบการค้นหาข้อมูลที่ทันสมัย เป็นที่ยอมรับโดยทั่ว ๆ ไป ว่ามีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับงานในทุก ๆ ด้าน กรมคุมประพฤติได้จัดระบบฐานข้อมูลและระบบการค้นหาข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับงานสืบเสาะและสอดส่องมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๙ โดยตั้งเป็นโครงการที่ชื่อว่า “โครงการข้อมูลระบบไมโครฟิล์ม” ดำเนินการจัดเก็บสำนวนคดีสืบเสาะและสอดส่องไว้ในรูปของไมโครฟิล์ม อีกทั้งมี

โปรแกรมค้นหาและตรวจสอบสารบบของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติว่าจำเลย หรือผู้ถูกคุมความประพฤติ รายใดเคยผ่านขบวนการสืบเสาะและสอดส่องมาก่อนหรือไม่ ซึ่งมีประโยชน์มากสำหรับการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติในคดีสืบเสาะและสอดส่อง

แต่เมื่อวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ วิธีการเก็บข้อมูลพื้นฐานของกรมคุมประพฤติได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่ใช้ไมโครฟิล์ม มาเป็นการใช้แผ่นเก็บข้อมูลของเครื่องจัดเก็บเอกสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทันสมัยและใช้งานได้สะดวกกว่า และได้เปลี่ยนชื่อจากโครงการข้อมูลระบบไมโครฟิล์มมาเป็น โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำผิด อีกด้วย

โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำผิดคืออะไร

โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำผิด คือ โครงการที่เก็บรวบรวมประวัติของจำเลยและผู้ถูกคุม

*นักสถิติ ๔ ฝ่ายประมวลข้อมูล กองวิชาการและแผนงาน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
**หัวหน้าฝ่ายประมวลข้อมูล กองวิชาการและแผนงาน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

ความประพฤติที่เคยผ่านขบวนการ
คุมประพฤติ พร้อมกับด้านสำเนา
สำนวนคดีสืบเสาะและสอดส่องจัด
เก็บไว้ในแผ่นเก็บข้อมูลของเครื่อง
จัดเก็บเอกสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์
 อีกทั้งมีโปรแกรมค้นหาประวัติได้
อีกด้วย

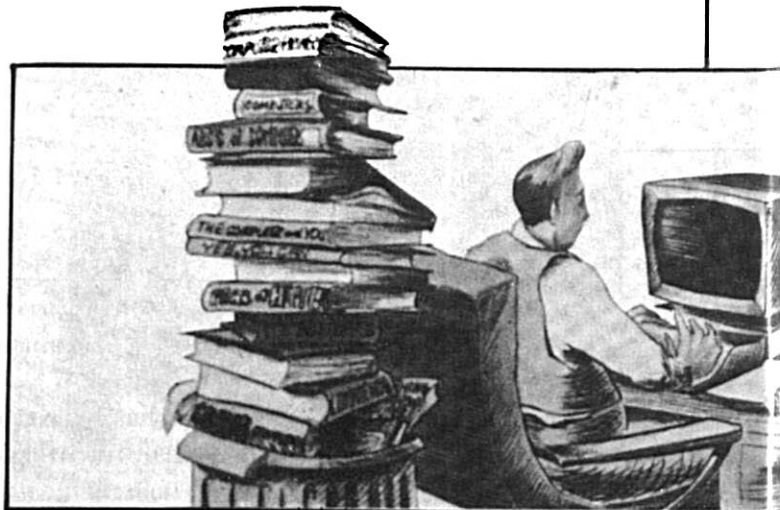
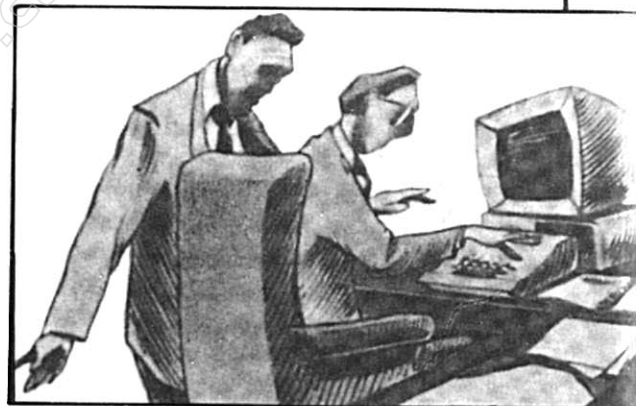
นอกจากการรวบรวมประวัติ
ของจำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติ
แล้ว โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติ
ยังให้บริการค้นหา หรือตรวจสอบ
ประวัติพื้นฐานของประชาชนที่ได้
เก็บรวบรวมไว้ที่สำนักงานกลาง
ทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะสามารถ
เรียกใช้ในลักษณะของการเชื่อมโยง
ข้อมูลสายตรง (On-line Computer
data) ได้ทันที และในอนาคตอัน
ใกล้นี้ โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติ
ผู้กระทำผิดยังจะหาแนวทางในการ
เชื่อมโยงข้อมูลกับกองทะเบียนประวัติ
อาชญากรของกรมตำรวจอีกด้วย ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่องาน
คุมประพฤติต่อไป

การปฏิบัติงานตามโครงการนี้ มีขั้นตอนอย่างไร

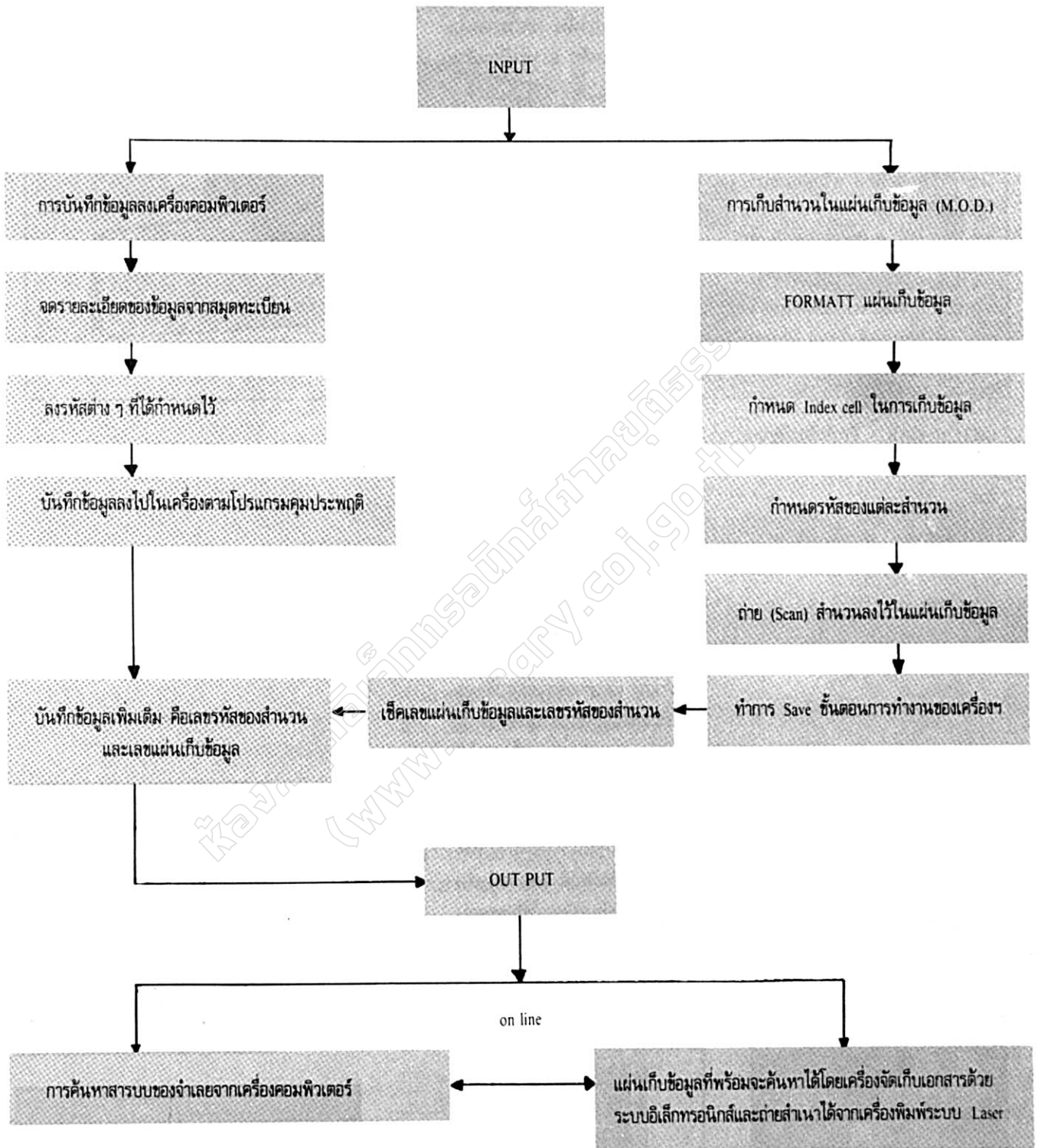
ขั้นตอนในการปฏิบัติงานตาม
โครงการนั้น จะเริ่มตั้งแต่การคัดเลือก
สำนวน แล้วนำสำนวนที่คัดเลือกไว้
แล้ว มาจัดเก็บลงในแผ่นเก็บข้อมูล
ของเครื่องจัดเก็บเอกสารด้วยระบบ
อิเล็กทรอนิกส์ และยังมีขั้นตอนของ
การค้นหาประวัติของจำเลย และผู้
ถูกคุมความประพฤติ โดยอาศัยโปร-
แกรมที่มีชื่อว่าโปรแกรมคุมประพฤติ
ซึ่งกรมคุมประพฤติได้พัฒนาขึ้นมา
เอง เป็นตัวค้นหาประวัติดังกล่าว
เมื่อมีการค้นพบประวัติของบุคคลใด
บุคคลหนึ่ง โปรแกรมคุมประพฤติก็
สามารถบอกได้ว่าประวัติของบุคคลคน
นั้นเกิดขึ้นในปีใด เป็นคดีของสำนัก
งานใด เป็นคดีอะไร ตัดสินที่ศาลใด

ฐานความผิดอะไร และจะถ่ายสำเนา
สำนวนนั้นได้ที่แผ่นเก็บข้อมูลแผ่น
ใด หน้าไหนเท่าใดเหล่านี้เป็นต้นซึ่ง
การค้นหาประวัติและถ่ายสำเนา
สำนวนในรายหนึ่ง ๆ นั้น จะใช้เวลา
ประมาณ ๑๐ นาที เป็นอย่างช้า

นอกจากการค้นหาประวัติ
จำเลยและผู้ถูกคุมความประพฤติที่
เคยมีประวัติว่าเคยผ่านคดีสืบเสาะ
หรือสอดส่องมาก่อนหรือไม่ โครงการ
ศูนย์ทะเบียนประวัติ ยังสามารถ
ตรวจสอบประวัติของประชาชนทั่ว
ประเทศได้อีกด้วยดังที่กล่าวไว้ข้างต้น
โดยอาศัยเทคโนโลยีในการเชื่อมโยง
ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยกับ
สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรม
การปกครอง กระทรวงมหาดไทย
ซึ่งจะทำให้ทราบถึงประวัติพื้นฐาน
ต่าง ๆ ของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว
ส่วนการตรวจสอบประวัติของประ-
ชาชนทั่วประเทศนั้น จะสามารถ
ตรวจสอบข้อมูลอะไรได้บ้างนั้นจะได้
กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

แสดง ขั้นตอนการได้มาซึ่งแผ่นเก็บข้อมูลที่สมบูรณ์ที่พร้อมจะค้นหา โดยการจัดเก็บเอกสารด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์

โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติ ผู้กระทำผิดไปอุปกรณ์อะไรบ้าง

อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องมีใน
ศูนย์ทะเบียนประวัติแต่ละศูนย์ จะ
ประกอบไปด้วย

๑. เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์
พร้อมเครื่องพิมพ์อัตโนมัติ

๒. เครื่องจัดเก็บเอกสารด้วย
ระบบอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมเลเซอร์
ปริ้นเตอร์

๓. แผ่นเก็บข้อมูล เอ็ม.โอ.ดี

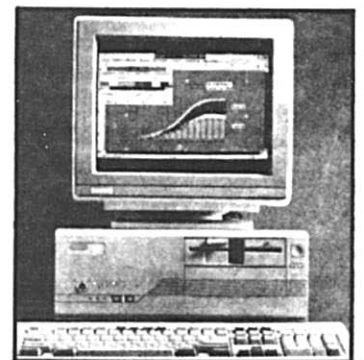
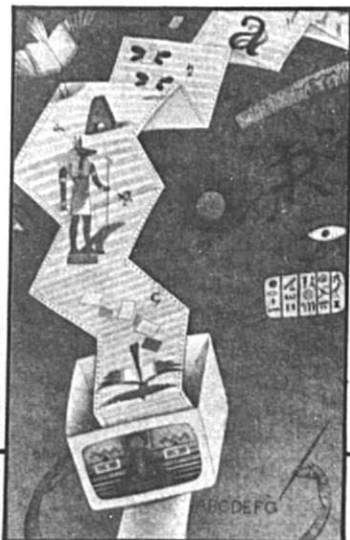
๔. อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับ
การเชื่อมโยงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์
เช่น เครื่องแปลงสัญญาณ (MO-
DEM) ช่องต่อเชื่อมกับคอมพิวเตอร์
ตัวหลัก (LIMPORT) และ EMU-
LATOR CARD อีกทั้งต้องมีอุป-
กรณ์ปรับกระแสไฟฟ้าให้สม่ำเสมอ
ด้วย

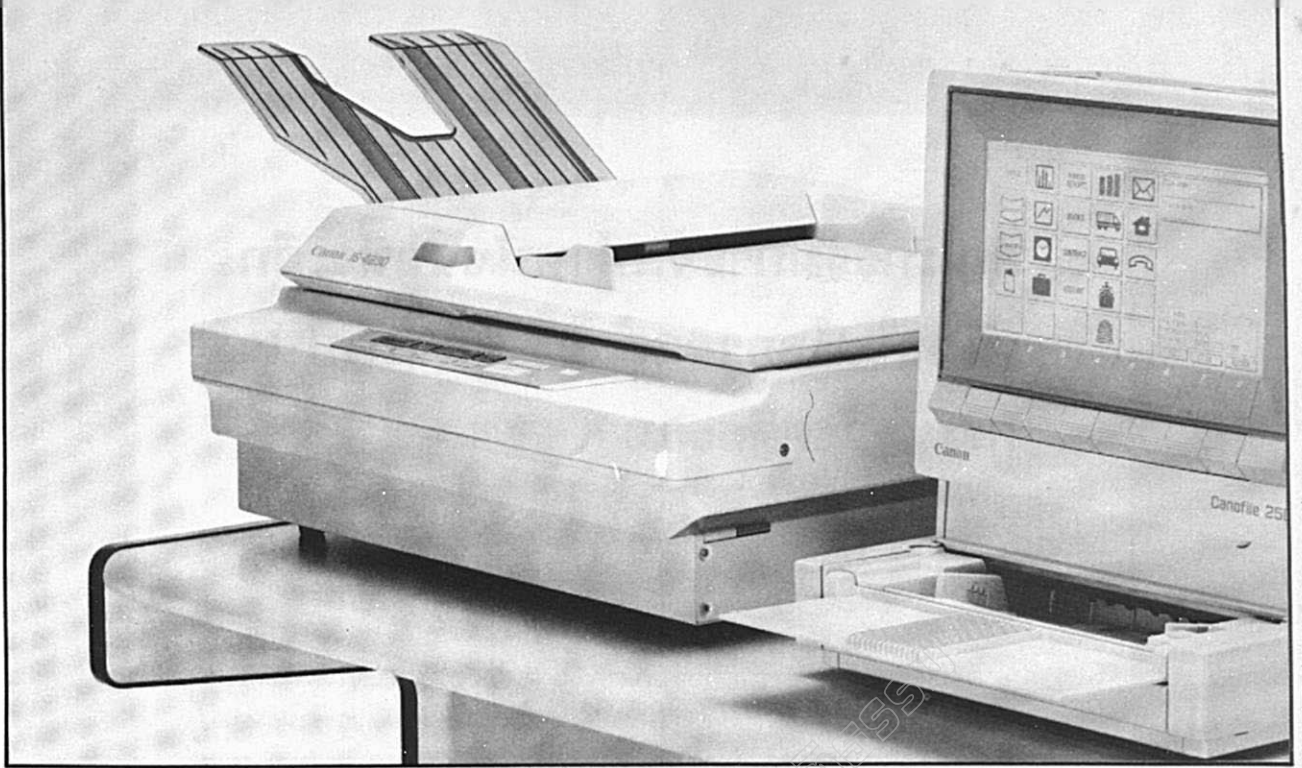
กรมคุมประพฤติได้ละไว้บ้าง จากการเชื่อมโยงข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บโดยสำนักงานกลาง
ทะเบียนราษฎรนั้น จะประกอบไป
ด้วยทะเบียนหลัก 6 ทะเบียนด้วย
กัน คือ

๑. ทะเบียนราษฎร
๒. ทะเบียนบัตรประชาชน
๓. ทะเบียนชื่อสกุล
๔. ทะเบียนสมรสและหย่า
๕. ทะเบียนอาวุธปืน
๖. ทะเบียนเลือกตั้ง

ทะเบียนดังกล่าว จะครอบคลุม
ประชากรทั้งประเทศ โดยจะมีการ
เปลี่ยนแปลงข้อมูลให้ทันสมัยใน
ส่วนกลางทุก ๆ ๑๕ วัน และใน
ส่วนภูมิภาคทุก ๆ ๓๐ วัน ซึ่งข้อมูล
เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อกรมคุม
ประพฤติมากที่สุดในการช่วยตรวจ
สอบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ
ที่เกี่ยวข้องกับคดีต่าง ๆ ที่ผ่านเข้า
มาในกรมคุมประพฤติ และง่ายต่อ
การสอบปากคำจำเลย ในกรณี
ที่จำเลยไม่พูดความจริงเกี่ยวกับประวัติ
ของตัวเอง และการตรวจสอบข้อมูล
แต่ละรายนั้นจะใช้เวลาน้อยมาก ซึ่ง
ในการตรวจสอบแต่ละครั้ง จะใช้
เวลาไม่เกินครึ่งละ ๓ นาที ก็สามารถ
ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ได้ นับว่าเป็น
ขั้นตอนที่ได้พัฒนาไปอีกก้าวหนึ่ง
ของกรมคุมประพฤติ ในการนำเอา
เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ประกอบ
การในการปฏิบัติงานสืบเสาะและ
สอดส่องของพนักงานคุมประพฤติ

โครงการศูนย์ทะเบียนประวัติ ผู้กระทำผิดในอนาคต

ตามแผนพัฒนาศาลและ
กระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ ๓ พ.ศ.
๒๕๓๕-๒๕๓๙ ได้บรรจุโครงการ
ศูนย์ทะเบียนประวัติผู้กระทำผิดไว้
ซึ่งตามแผนนั้นจะมีการขยายโครงการ
นี้ออกสู่ส่วนภูมิภาค ตามที่ตั้งของ
สำนักงานคุมประพฤติภาคทั้ง ๙
แห่ง ได้แก่ ภาค ๑ สมุทรปราการ
ภาค ๒ ชลบุรี ภาค ๓ นครราชสีมา
ภาค ๔ ขอนแก่น ภาค ๕ เชียงใหม่
ภาค ๖ นครสวรรค์ ภาค ๗ นคร-
ปฐม ภาค ๘ สุราษฎร์ธานี และ
ภาค ๙ สงขลา ซึ่งการขยายโครงการ
นี้คาดว่าจะขยายได้หมดทั้ง ๙ ภาค
ภายในปีงบประมาณ ๒๕๓๙ โดย
ในปีงบประมาณ ๒๕๓๖ นี้ จะ
ดำเนินการขยายโครงการให้ได้ ๓
แห่ง คือ ที่ภาค ๑ สมุทรปราการ
ภาค ๒ ชลบุรี และภาค ๕ เชียงใหม่
และเมื่อโครงการนี้ขยายสู่ส่วนภูมิภาค
ได้สำเร็จครบทุกภาคแล้ว กรมคุม
ประพฤติจะมีระบบฐานข้อมูลที่มี
ประสิทธิภาพ และทันสมัยไว้ใช้เพื่อ
ประโยชน์ในทางราชการต่อไป

“สะดวก จับใจ เรียกใช้ศูนย์ทะเบียนประวัติ”

คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึก เนื่องในโอกาสคล้าย วันสถาปนา กระทรวงยุติธรรม

๑. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)	ประธานกรรมการ
๒. รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	รองประธานกรรมการ
๓. รองอธิบดีกรมบังคับคดี (ฝ่ายวิชาการ)	รองประธานกรรมการ
๔. รองอธิบดีกรมคุมประพฤติ (นายกรมเกียรติ หอมสัน)	รองประธานกรรมการ
๕. นายพลประสิทธิ์ จุฑารักษา	กรรมการ
๖. เลขานุการศาลฎีกา	กรรมการ
๗. เลขานุการศาลอุทธรณ์	กรรมการ
๘. เลขานุการศาลอุทธรณ์ภาค ๑	กรรมการ
๙. เลขานุการศาลอุทธรณ์ภาค ๒	กรรมการ
๑๐. เลขานุการศาลอุทธรณ์ภาค ๓	กรรมการ
๑๑. เลขานุการศาลแพ่ง	กรรมการ
๑๒. เลขานุการศาลอาญา	กรรมการ
๑๓. เลขานุการศาลแพ่งธนบุรี	กรรมการ
๑๔. เลขานุการศาลอาญาธนบุรี	กรรมการ
๑๕. เลขานุการศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง	กรรมการ
๑๖. เลขานุการศาลแรงงานกลาง	กรรมการ
๑๗. เลขานุการศาลภาษีอากรกลาง	กรรมการ
๑๘. นายวิชัย อริยะนันท์	กรรมการ
๑๙. นายสุพิศ ปราณีตพลรัง	กรรมการ
๒๐. นายชาญวิทย์ รักสุกลชน	กรรมการ
๒๑. ผู้อำนวยการกองกลาง	กรรมการ
๒๒. ผู้อำนวยการกองคลัง	กรรมการ
๒๓. ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	กรรมการ
๒๔. ผู้อำนวยการกองออกแบบและก่อสร้าง	กรรมการ
๒๕. ผู้อำนวยการกองเอกสารและข้อมูล	กรรมการ

๒๕. ผู้อำนวยการศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๒๖. หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๒๗. ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๒๘. หัวหน้าฝ่ายติดตามและประเมินผล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๙. นางพรพองนา ทองคำ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๐. นางปัทมา กรเกษม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๑. นางสาวพวงชมพู โชตินุชิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะบรรณาธิการจัดทำหนังสือ เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนา กระทรวงยุติธรรม ครบรอบ ๑๐๑ ปี

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

๑. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)
๒. รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
๓. รองอธิบดีกรมบังคับคดี (ฝ่ายวิชาการ)
๔. รองอธิบดีกรมคุมประพฤติ (นายกรองเกียรติ คมสัน)

กองบรรณาธิการ

๑. นายโชติช่วง ทังวงศ์
๒. นายสุพิศ ปราณีตพลกรัง
๓. นายชาญวิทย์ รัชนีกุลชน
๔. นายพงษ์รัตน์ เครือกลิ่น
๕. นางรุ่งทิพย์ พูนผลกุล
๖. นายสัญญาชัย สิงคารวนิช
๗. นางพรพองนา ทองคำ
๘. นางปัทมา กรเกษม
๙. นางสาวพวงชมพู โชตินุชิต

ถ้อยแถลง

ในโอกาสครบรอบวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรมปีที่ ๑๐๑ ซึ่งตรงกับ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๖ กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำหนังสือที่ระลึกขึ้น เพื่อเผยแพร่บทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรมที่ได้พยายามพัฒนาและปรับปรุงงานศาลให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพและสามารถบริการประชาชนได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

คณะบรรณาธิการจัดทำหนังสือที่ระลึกนี้ ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึก เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรม โดยมีระยะเวลาในการจัดทำค่อนข้างจำกัด แต่อย่างไรก็ดีคณะบรรณาธิการก็ได้รับความอนุเคราะห์ที่ดี จากส่วนราชการต่าง ๆ ในการติดต่อประสานงานตลอดทั้งเจ้าของบทความที่ได้จัดส่งบทความมาจนสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ด้วยดี ซึ่งทางคณะบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผลจากข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลา และเงื่อนไขปัจจัยอื่น ๆ จึงอาจมีผลต่อความถูกต้องสมบูรณ์ของหนังสืออยู่บ้าง ทางคณะบรรณาธิการจึงใคร่ขออภัยในความผิดพลาด บกพร่อง หากจะมีไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะบรรณาธิการจัดทำหนังสือที่ระลึก

เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรม ครบรอบ ๑๐๑ ปี

